

Ζαχαρία Λ.
Παπαντωνίου

Τὰ ψηλά βουνά

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ, Δ. ΔΕΛΜΟΥΖΟΣ, Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ,

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ, Μ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΙΔΗΣ,

1918

Τα Ψηλά Βουνά, του Ζαχαρία Παπαντωνίου, έκδοση του 1918

Ψηφιακή επανέκδοση του αρχικού μη λογοκριμένου βιβλίου του Ζαχαρία Παπαντωνίου «Τα Ψηλά Βουνά», με κείμενο σε μονοτονικό και διαμόρφωση με βάση τη σύγχρονη γραμματική, ορθογραφία και σύνταξη.

Επιμέλεια:

Γιώργος Π. Μαρκατάτος

Υπεύθυνος Τμήματος Σχολικών Δραστηριοτήτων,
Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου
(κείμενο, σελιδοποίηση, ψηφιακή επεξεργασία εικόνων)

<http://pslvn.blogspot.gr>

Επεξεργασία κειμένων:

- **Στέλα-Μαρίνα Κωστάκη**
Δασκάλα στο 45° Δημοτικό Σχολείο Ηρακλείου
- **Μαρία Κρασανάκη**
Δασκάλα αποσπασμένη στη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου
- **Μαρία Δασκαλάκη**
Νηπιαγωγός αποσπασμένη στη Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου

Ηράκλειο, Ιούλιος 2016

ISBN 978-618-82077-2-1

© 2016 Εκδόσεις Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου

Διεύθυνση, Μεταξοχωρίου 15, Τ.Κ. 713 04 Ηράκλειο - <http://dipe.ira.sch.gr>

Διευθυντής: Δημήτριος Αποστολάκης

Η παρούσα ψηφιακή έκδοση, εντάσσεται στο πλαίσιο δράσεων (σεμινάρια και εργαστήρια θεατρικού παιχνιδιού και κουκλοθεάτρου) που συντόνισε το Τμήμα Σχολικών Δραστηριοτήτων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου, κατά το σχολικό έτος 2015-16. Στόχος των δράσεων ήταν η διερεύνηση εναλλακτικών τρόπων προσέγγισης του εν λόγω βιβλίου και η αξιοποίηση αυτού στη διδακτική πράξη.

Για τη δημιουργία του βασιστήκαμε στο βιβλίο του [Ζ. Παπαντωνίου, «Τα ψηλά βουνά, Αναγνωστικό Γ΄ Δημοτικού» του 1918, στην 1^η του Έκδοση](#) πριν αυτό υποστεί τις λογοκρισίες που ακολούθησαν στη συνέχεια (διαθέσιμο ψηφιακό ακριβές αντίγραφο από την «ψηφιακή Ιστορική Συλλογή Σχολικών Εγχειριδίων του ΙΕΠ: <http://e-library.iep.edu.gr>).

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε θερμά, την παιδαγωγική ομάδα του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανωγείων (Ζαχαρένια Κεφαλογιάννη, Αγάπη Καλομοίρη, Βαγγέλη Βρέντζο, Ερωφίλη Δακανάλη, Γιώργο Αλατσάκη) και τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι συμμετείχαν στη διοργάνωση, υποστήριξη και συντονισμό των δράσεων:

Αικατερίνη Δερμιτζάκη	Ιωάννα Κωστάκη
Αικατερίνη Καμηλάκη	Ιωάννα Τζαγκαράκη
Αικατερίνη Καρυωτάκη	Κατερίνα Μπραγουδάκη
Αικατερίνη Λιοντάκη	Κυριακή Βαλαβάνη
Άννα Αυγήτα	Μαρία Δασκαλάκη
Άννα Στουμπίδη	Μαρία Κεφαλάκη
Αντωνία Κωνιού	Μαρία Κρασανάκη
Δώρα Φούντα	Μαρία Περδικάκη
Ειρήνη Σεμερτζάκη	Παναγιώτα Κατσαρού
Ελένη Σισαμάκη	Σοφία Φωτοπούλου
Εμμανουέλα Λυδάκη	Στέλα-Μαρίνα Κωστάκη
Ευαγγελία Αναγνωστάκη	Χρήστο Ντρουμπογιάννη

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΑΤΟΥΣ

ΖΑΧΑΡΙΑ Λ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Τ Α Ψ Η Λ Α Β Ο Υ Ν Α

Συντακτική Επιτροπή:

**Δ. Ανδρεάδης, Α. Δελμούζος, Π. Νιρβάνης,
Ζ. Παπαντωνίου, Μ. Τριανταφυλλίδης.**

Εικόνες Π. Ρούμπου
σχέδια Ζ. Παπαντωνίου

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Έκδ. 1.

Έγκριτ. Απόφ. Αριθμ. 40120

21 Οκτ. 1918

άδεια κυκλοφ. 236

21 Δεκ. 1918

Αθήναι 1918

ΕΘΝΙΚΟΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Τιμή δρ. 2.50

ΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ

1. Οι τρεις φωτιές

Βραδιάζει. Τι λαμπρή φωτιά είναι αυτή που φάνηκε στο βουνό! Πρώτος ο Φάνης την είδε. Πρώτος αυτός βλέπει τις ομορφιές της γης και τ' ουρανού και τις δείχνει στ' άλλα παιδιά: τον ήλιο που βασιλεύει, τα σύννεφα που τρέχουν στον ουρανό, το άστρο που καθρεφτίζεται στο ρυάκι.

—Κοιτάτε, είπε, μια φωτιά εκεί απάνω! κι έδειξε τη φωτιά στα δύο παιδιά που ήταν μαζί του, στον Μαθιό και στον Κωστάκη. Κάθονται κι οι τρεις αυτή την ώρα στο πεζούλι της εκκλησίας. Είναι κουρασμένοι από το πολύ παιχνίδι. Έχουν διακοπές.

—Ναι, αλήθεια, μια φωτιά! είπαν οι άλλοι δύο.

—Πώς λάμπει! είπε ο Φάνης. Σαν το χρυσάφι.

Τα παιδιά την κοιτάζουν και ρωτούν το ένα το άλλο: ποιος τάχα την άναψε; Μήπως οι τσοπάνηδες, που βόσκουν τα κοπάδια; Μήπως οι λοτόμοι, που κόβουν τα δέντρα με τα τσεκούρια; Ή μήπως κανένας που πήγε να προσκυνήσει στον Αϊ-Λια; Κάπου εκεί κοντά είναι αυτό το μοναστήρι.

—Μπορεί να μην την άναψαν άνθρωποι, είπε ο Κωστάκης.

—Τότε ποιος;

—Μπορεί να την άναψε ο Αράπης.

—Και τι είναι αυτός ο Αράπης; ρώτησαν οι άλλοι δύο.

—Είναι ένας μεγάλος αράπης, που έχει τη σπηλιά του εκεί απάνω σ' έναν βράχο. Στη μέση στο βουνό λένε πως είναι αυτός ο βράχος.

—Σώπα, καημένη Κωστάκη, λέει ο Μαθιός. Το πιστεύεις εσύ; Εγώ δεν το πιστεύω. Ποιος το είδε;

—Το έλεγε η γιαγιά μου.

—Και πού το ξέρει αυτή;

—Είναι πολύ γριά η γιαγιά μου.

Όσο νύχτωνε τόσο έλαμπε αυτή η φωτιά κι όσο έλαμπε τόσο ο Κωστάκης πίστευε τη γιαγιά του. Ο Μαθιός δεν πίστευε τίποτα. Ήταν βέβαιος πως τη φωτιά την είχε ανάψει τσοπάνης.

Ο Φάνης δε μιλούσε.

—Φάνη! Φάνη! Τρεις φωτιές, τρεις φωτιές!

Έτσι ακούστηκαν να φωνάζουν δύο παιδιά, που έτρεχαν κατά το μέρος εκείνο για να βρουν τον Φάνη.

Ο Φάνης τις είχε δει εκείνη τη στιγμή. Στη μία φωτιά κοντά είχαν ανάψει κι άλλες δυο. Τρεις χρυσές φωτιές έλαμπαν αραδιασμένες στο βουνό, που δε φαίνεται πια παρά σαν θεόρατος γαλανός ίσκιος απάνω στον ουρανό.

Η ευαίσθητη ψυχή του Φάνη έμεινε και στο θέαμα τούτο εκστατική.

—Ποιος τις άναψε; ρωτά και πάλι ο Μαθιός. Τι λες εσύ, Φάνη;

Ο Φάνης απάντησε:

—Να ήμασταν εκεί απάνω!

2. Το γράμμα του Αντρέα

Και τάχα δεν μπορούσαν να είναι κι αυτοί εκεί ψηλά; Πολλές φορές ο δάσκαλος τους είχε πει στο μάθημα, πως τα παιδιά που είναι στην τελευταία τάξη του ελληνικού μπορούν να πάνε μόνα τους στο βουνό. Πως, άμα έχουν θάρρος και πειθαρχία, μπορούν να κατοικήσουν μόνα τους εκεί έναν δυο μήνες. Φτάνει να έχουν την άδεια του πατέρα τους, την κατοικία και την τροφή.

—Πόσα πράματα, τους είπε, θα μάθετε όταν πάτε τόσο ψηλά! Ούτε το βιβλίο μπορεί να σας τα πει ούτ' εγώ.

Κι έφυγε για την πατρίδα του, για να περάσει τις διακοπές. Ήταν βέβαιος πως, άμα θέλουν τα παιδιά, θα το κατορθώσουν.

Τα παιδιά παρακάλεσαν τους γονείς τους να τους αφήσουν να πάνε. Εκείνοι αντιστάθηκαν στην αρχή.

—Πού ξέρουμε, είπαν, τι θα κάνετε τόσο μακριά; Τάχα θα μπορείτε να βρίσκετε ό,τι σας χρειάζεται; Θα φροντίζει ο ένας για τον άλλο; Θα είστε αχώριστοι;

Υποσχέθηκαν πως και τα είκοσι πέντε παιδιά θα είναι σαν ένας. Μα ύστερα οι δικοί τους ρώτησαν:

—Πού θα βρείτε τις καλύβες να καθίσετε; Ήταν η πρώτη δυσκολία. Ύστερα τους είπαν:

—Πού θα βρίσκετε την τροφή, για να ζείτε τόσο μακριά; Μπροστά στις δύο δυσκολίες τα παιδιά σταμάτησαν· άφησαν το ταξίδι για άλλη φορά.

Και κείνο που μένει για άλλη φορά σπάνια γίνεται.

Ένας όμως μαθητής, ο Αντρέας, προσπάθησε να κάνει αυτός μόνος, εκείνο που οι άλλοι δεν μπόρεσαν να κατορθώσουν.

Ήταν το παιδί που τολμούσε. Ο Αντρέας κυνηγούσε πιο πολύ τα δύσκολα παρά τα εύκολα. Δεν τον θυμούνται να δείλιασε ποτέ. Αλλά πιο γενναίος ήταν εκεί που θα ωφελούσε τους άλλους.

Ο πατέρας του, ο κυρ Στέφανος, ήταν εργολάβος ξυλείας στο δάσος που τους είπε ο δάσκαλος να πάνε, στο Χλωρό. Είχε πολλούς λοτόμους εκεί.

Τον παρακάλεσε λοιπόν ο Αντρέας να δώσει χάρισμα την ξυλεία για τις καλύβες που χρειάζονταν τα παιδιά. Και για να το πετύχει, ακολούθησε μια μέρα τον πατέρα του στο δάσος, όπου είχε πάει να επιβλέψει την εργασία.

Σε δύο μέρες οι λοτόμοι έστησαν οχτώ καλύβες. Οχτώ γερές και χαριτωμένες καλύβες: ένα χωριουδάκι. Η κατοικία ετοιμάστηκε.

Από τους λοτόμους πάλι έμαθε ο Αντρέας πως οι βλάχοι θα πήγαιναν στα Τρίκορφα, καθώς το λένε κείνο το βουνό, για να βοσκήσουν τα κοπάδια τους: γιατί φέτος βγήκε πολύ χορτάρι σε κείνο το μέρος.

Βρέθηκε λοιπόν το σπουδαιότερο, η τροφή. Από το κοπάδι θα έχουν το κρέας και τα γαλακτερά.

Ο Αντρέας έμεινε στο δάσος ανυπομονώντας να έρθουν οι βλάχοι. Κι όταν ήρθαν, έστειλε στην πόλη, στα δύο παιδιά, αυτή την παραγγελία:

«Παιδιά,

Στις είκοσι εννιά, των Αγίων Αποστόλων, εσείς οι δύο, κατά το βράδυ, να κοιτάζετε στο βουνό, προς το μέρος μας, προς το Χλωρό. Αν δείτε τρεις φωτιές στην αράδα, να ξέρετε πως αυτό θα είναι μήνυμα δικό μου για σας: θα σημαίνει πως όλα έχουν ετοιμαστεί, κι η τροφή, κι οι καλύβες κι ό,τι άλλο χρειάζεται. Μόνο να ειδοποιήσετε γι' αυτό τον Φάνη και τ' άλλα παιδιά. Και να κάνετε ό,τι μπορείτε για να έρθετε. Μη χάνετε καιρό. Τι ωραία που είναι 'δώ ψηλά!»

Είκοσι εννιά, των Αγίων Αποστόλων, απόψε, να οι φωτιές!

Τα δύο παιδιά έφτασαν κι έφεραν το μήνυμα στον Φάνη, στον Μαθιό και στον Κωστάκη.

Ανέλπιστη χαρά! Ποτέ δεν είχαν συνεννοηθεί από τόσο μακριά. Θα πάνε; Και πότε; Πώς;

Τρέχουν στο σπίτι με τα μάτια προς τις τρεις φωτιές.

—Μας γνέφουν! φωνάζει ο Κωστάκης.

Κι αλήθεια, οι τρεις φωτιές νόμιζες πως τους καλούσαν.

3. Το ξεκίνημα

Στον κυρ Στέφανο το χρωστόύν πως ξεκίνησαν. Αυτός ο καλός άνθρωπος, όταν γύρισε από το δάσος, έδωσε τον λόγο του στους γονείς τους πως θα πάει μαζί με τα παιδιά. Είπε πως θα τα προσέχει εκεί που βρίσκονται, πως θα τους κάνει

«Χαλκώματα να γανώσω...»

όσες ευκολίες μπορεί και θα τους φέρνει νέα τους συχνά, όταν θα κατεβαίνει στην πόλη.

Μόνο έτσι κατόρθωσαν να πάρουν την άδεια. Πέρασαν δυο τρεις μέρες, ώσπου να ετοιμαστούν και, τέλος, ένα πρωί, το μεγάλο και ζοηρό караβάνι ξεκίνησε.

Πάνε στα ψηλά βουνά. Είναι είκοσι πέντε παιδιά. Τα δεκαπέντε πήγαιναν πεζά. Τα δέκα καβάλα στα φορτωμένα μουλάρια, που τα οδηγούν τρεις αγωγιάτες. Ακολουθούσε ο κυρ

Στέφανος, καβάλα στην κόκκινη φοράδα του.

Και τα είκοσι πέντε παιδιά έγιναν αγνώριστα. Κρατούν από ένα ραβδί. Σακούλια και παγούρια τούς κρέμονται στην πλάτη. Φορούν μεγάλες ψάθες και χοντρά παπούτσια.

Είναι ντυμένα για να ζήσουν σε βουνό. Το ίδιο ρούχο θα φορεθεί βράδυ και πρωί, θα παλέψει με αγκάθια και με πέτρες, θα σκίζεται και θα μπαλώνεται. Τίποτα καινούριο δε φορούν.

Τι απλά παιδιά που έγιναν!

Με τα βαριά σακούλια τους μοιάζουν στους μαστόρους και στους πραματευτάδες, που έρχονται κάτω στην πόλη.

Όλους τους θυμούνται αυτή τη στιγμή, όλους τους παρασταίνουν έναν έναν όπως είναι, όπως περπατούν, όπως φωνάζουν.

Ο Δημητράκης κάνει τον χαλκωματά και φωνάζει: «Χαλκώματα να γανώω...».

Ο Κωστάκης τον μπαλωματή: «παπούτσια να μπαλώω...».

Ο Γιώργος πάλι παρασταίνει τον τροχιστή: «Μαχαίρια, ψαλίδια, σουγιάδες, γι' ακόσο...».

«Παπούτσια να μπαλώω...!»

Ο Φάνης θυμήθηκε έναν πραματευτή, που τον είχαν ξεχάσει. Πουλάει τα βοτάνια, τη ρίγανη και τα χορταρικά· τον λένε Κορφολόγο και φωνάζει: «Κάπαρη, καλή κάπ...».

Μέσα σ' αυτά τα γέλια ο Καλογιάννης θυμήθηκε το «Τσιριτρό» κι άρχισε να το τραγουδάει. Όλη η συνοδεία πήρε το γελαστό τραγούδι και το έλεγε χτυπώντας τα ραβδιά στη γη:

Ένας γανοματής

Σε μια ρώγα από σταφύλι
 έπεσαν οχτώ σπουργίτες
 και τρωγόπιναν οι φίλοι...
 τσίρι-τίρι, τσιριτρό,
 τσιριτρί,
 τσιριτρό.

Εχτυπούσανε τις μύτες
 και κουνούσαν τις ουρές,
 κι είχαν γέλια και χαρές,
 τσίρι-τίρι, τσιριτρό,
 τσιριτρί,
 τσιριτρό.

Πόπο πόπο σε μια ρώγα
 φαγοπότι και φωνή!
 Την αφήκαν αδειανή...
 τσίρι-τίρι, τσιριτρό,
 τσιριτρί,
 τσιριτρό.

Και μεθύσαν κι όλη μέρα
 πάνε δώθε, πάνε πέρα
 τραγουδώντας στον αέρα
 τσίρι-τίρι, τσιριτρό,
 τσιριτρί,
 τσιριτρό...

Μονάχα ο Φουντούλης δε μιλάει· έμεινε τελευταίος. Ο καημένος, ο παχύς, ο στρογγυλός, ο μικρός Φουντούλης! Το μουλάρι του είναι πολύ οκνό· δεν ακούει από φωνή κι από χτύπημα. Γιατί τον φόρτωσαν σ' αυτό το ζώο; Για να μην κυλήσει;

Ο Φουντούλης αγωνίζεται να το φέρει μπροστά, μα κείνο μένει τελευταίο. Στο τέλος ο Φουντούλης αρχίζει να φοβάται πως το ζώο του δεν είναι μουλάρι. Το κοιτάζει καλά στ' αφτιά. «Μήπως κατά λάθος» συλλογίζεται «μου έδωσαν κανένα γάιδαρο;».

Μα κι οι άλλοι δεν τον αφήνουν ήσυχο και στο τέλος θα τον κάνουν να το πιστέψει.

«Το άτι σου, Φουντούλη, έχει μεγάλα αφτιά!»

—Περίμενε, Φουντούλη, και θ' ακούσεις και τη φωνή του!

Μα ο Φουντούλης, που δε θυμώνει ποτέ, βάζει τα γέλια μαζί με τους άλλους.

Το караβάνι ανέβαινε τα Τρίκορφα, ξυπνώντας τις λαγκαδιές με τα γέλια του, τις φωνές του και με την περπατησιά του στους πετρωτούς δρόμους.

4. Οι μικροί ταξιδιώτες ανεβαίνουν το βουνό

Όταν έφτασαν σε μια ράχη, τους καλωσόρισε ο κρύος αέρας. Αυτός ο αέρας είχε περάσει από κάθε κορφή και κάθε λαγκαδιά. Τον πήραν με μια βαθιά αναπνοή.

Πουλάκια με άσπρη τραχηλιά κουνούσαν την ουρά τους στους θάμνους κι ύστερα έφευγαν με γοργό λαρυγγισμό.

Ένα κατσίκι κατάμαυρο έστεκε στην κόψη του βράχου.

Οι βράχοι έμοιαζαν στο σχήμα με θεόρατα σπίτια, που δεν ξέρεις ποιος τα κατοικεί. Οι γκρεμοί ήταν φυτεμένοι με πουρνάρια και κουμαριές. Αλλού κατέβαιναν γυμνοί και απότομοι, σαν να τους είχες κόψει με σπαθί.

Ο βράχος απάνω στον βράχο, ο λόφος απάνω στον λόφο σχημάτιζαν το βουνό.

Πελώρια ήταν όλα.

Και σ' αυτό το ύψος ανέβαινε με στροφές, όλο ανέβαινε, ο δρόμος.

Ευτυχισμένοι σε τούτο το θέαμα οι μικροί ταξιδιώτες, κοίταξαν προς τις κορφές. Ένας τους φώναξε: «Γεια σας, ψηλά βουνά!»

5. Το τραγούδι του μπαρμπα-Φώτη

«Ε, μπαρμπα-Φώτη», ρώτησε ο κυρ Στέφανος, «δε θα μας πεις κανένα τραγούδι;»

Ο μπαρμπα-Φώτης χαμογέλασε.

«Κανένα που να λέει έτσι για ψηλά βουνά», ξαναείπε ο κυρ Στέφανος.

«Σαν ποιο να πω;» ρώτησε ο αγωγιάτης.

Πέρασε λίγη ώρα και δεν άρχιζε το τραγούδι ακόμη. Συλλογιζόταν: «Να πω την αλαφίνα, να πω τον Κατσαντώνη, να πω τη Βλαχοπούλα, τι να πω;».

Τέλος αποφάσισε. «Εγώ γέρασα τώρα», λέει, «μα για το χατίρι του κυρ Στέφανου θα το πω».

Κι αφού σήκωσε την τσίτσα¹ και τράβηξε δυο ρουφηξιές, άρχισε:

*Καλότυχα είναι τα βουνά, ποτέ τους δε γερνάνε!
το καλοκαίρι πράσινα και τον χειμώνα χιόνι...
και καρτερούν την άνοιξη, τ' όμορφο καλοκαίρι,
να μπουμπουκιάσουν τα κλαριά, ν' ανοίξουνε τα δέντρα
να βγουν οι στάνες στα βουνά, να βγουν οι βλαχοπούλες,
να βγουν και τα βλαχόπουλα, λαλώντας τις φλογέρες.*

¹ Τσίτσα ή τσότρα: ξύλινο φλασκί.

Δε γερνά το τραγούδι! Ο μπαρμπα-Φώτης γέρασε, μα η φωνή του έμεινε λυγερή όπως στα νιάτα του. Αν δεν του 'λειπε κείνο το μπροστινό δόντι!

6. Τα παιδιά κοιτάζουν το νερό της Ρούμελης

Όταν έφτασαν ψηλότερα, παραξενεύτηκαν μ' ένα ασυνήθιστο χρώμα, που φάνηκε κάτω στο βάθος της λαγκαδιάς.

—Τι είναι κείνο; φώναξαν τα παιδιά. Είναι νερό;

—Νερό, απάντησε ο αγωγιάτης.

—Μα είναι ακίνητο, είτε ο Κωστάκης. Νερό, στον κατήφορο ακίνητο, πώς γίνεται;

—Είναι σαν ακίνητο, είπε τότε το παιδί.

—Βέβαια, γιατί εμείς είμαστε ψηλά. Παραπέρα που θα χαμηλώσουμε, θα δείτε πώς τρέχει.

—Πώς το λένε αυτό το ποτάμι;

—Ρούμελη. Μα εδώ είναι ρέμα, δεν είναι ακόμα ποτάμι. Πρέπει να κάνει μεγάλο ταξίδι, για να γίνει το ποτάμι της Ρούμελης. Έχει ν' απαντήσει πολλά νερά, να στρογγυλέψει πολλές πέτρες και να γυρίσει πολλούς μύλους ακόμα.

—Είναι γαλαζοπράσινο, είτε ο Φάνης. Τι ωραίο χρώμα!

—Αυτό το χρώμα, είτε ο κυρ Στέφανος, είν' από την ορμή που έχει το νερό. Εδώ απάνω ή Ρούμελη είναι ανήσυχη. Πη-

δούν τα νερά της σαν τρελά παιδιά· μόνο στον κάμπο φρονιμεύουν. Και όσο πάνε κατά τη θάλασσα, γίνονται ήσυχα και συλλογισμένα.

Όταν έφτασαν πιο ψηλά, δεν είδαν πια τη Ρούμελη. Σε μια στροφή τούς κρύφτηκε.

Ο Κωστάκης λυπήθηκε, σαν να τους είχε λείψει κανένας σύντροφος.

—Έννοια σου, Κωστάκη, είτε ο αγωγιάτης, και θα μας βγει πολλές φορές μπροστά. Φεύγει η Ρούμελη από ‘δώ; Έχει να θρέψει τόσα πλατάνια, να περάσει από τόσες λαγκαδιές!

Παραπέρα που χαμήλωσαν, άκουσαν τη βοή της κι ένιωσαν πως η Ρούμελη είναι πάντα κοντά.

7. Καταστροφή στα κουλούρια του Φουντούλη

Ο Φουντούλης πηγαίνει απάνω στο μουλάρι του σαν φορτωμένος κι όχι σαν καβαλάρης. Είναι όμως πολύ συλλογισμένος. Κανένας δε μιλάει για φαγητό κι η όρεξη του Φουντούλη έχει σημαίνει μεσημέρι πολλές φορές.

Έχωσε το χέρι μέσα στο σακούλι του και απάντησε κατιτί. Τέτοιο ευχάριστο άγγιγμα το είχε νιώσει μόνο μια φορά, που έπιασε αυγά φωλιάς. Ήταν τα κουλούρια που του είχε ετοιμάσει η μητέρα του, με τη συμβουλή να τα τρώει φρόνιμα, δηλαδή δύο κάθε πρωί.

Άμα τ' άγγιξε ο Φουντούλης, κατάλαβε πως η ζωή τους ήταν λίγη.

Έφαγε δύο. «Άς φάμε», είπε, «άλλα δύο. Τι φρέσκος άέρας!». Έγιναν τέσσερα. Σε λίγο έξι. Τώρα έχει χώσει πάλι το χέρι στο σακούλι και χαϊδεύει όσα μένουν.

—Πότε θα φάμε; ρώτησε τον αγωγιάτη.

Ο κυρ Στέφανος άκουσε και γυρίζοντας ρώτησε τα παιδιά:

—Ποιος είναι κείνος που πείνασε πιο πολύ απ' όλους και δεν μπορεί να κρατηθεί;

Όλη η συντροφιά γύρισε και κοίταξε τον Φουντούλη· εκείνος έκανε πως κοιτάζει κάτω και θαυμάζει τάχα το νερό. Και σαν να ντράπηκε, έβγαλε το χέρι του από τα κουλούρια. Έμεινε όμως μέσα στο σακούλι ο νους του.

8. Τα μουλάρια ξέρουν πού θα φάνε οι ταξιδιώτες

Όταν σε λίγο φάνηκε μια βρύση με πλατάνια και λεύκες, τα μουλάρια σταμάτησαν μόνα τους. Τα παιδιά κατάλαβαν πως, για να σταματά το ζώο μόνο του, θα είναι παλιά συνήθεια να ξεπεζεύουν οι ταξιδιώτες εκεί για να φάνε. Αυτή τη σκέψη την έκαναν όλοι κι ας λένε τον Φουντούλη φαγά.

Τι πείνα ήταν αυτή! Κοιτάζοντας το ένα και το άλλο δεν την είχαν καταλάβει. Τέτοια ήταν η όρεξή τους, που δεν κατάλαβαν καλά πότε στρώθηκε το τραπέζι απάνω στα χλωρά

φύλλα, τότε κάθισαν, αν κάθισαν με το πλευρό ή σταυροπόδι. Έτρωγαν ευχαριστημένοι κι ο πλάτανος από πάνω σάλευε τα κλαριά του.

9. Η βρύση

Ένας αγωγιάτης, αφού ήπια στη βρύση, βάζοντας για κούπα τις χούφτες του, μουρμούρισε:

—Να δροσιστεί η ψυχούλα σου!

Τα παιδιά τον κοίταζαν, θέλοντας να μάθουν για ποιον μιλάει.

Και κείνος, που κατάλαβε την απορία τους, είπε:

—Δεν τον ξέρω ποιος είναι, μα κείνος που την έκανε αυτή τη βρύση δροσισμένος να είναι σαν κι εμάς.

—Εγώ τον εθυμήθηκα, είπε ο κυρ Στέφανος. Ήμουν παιδί. Τον καιρό εκείνο έτρεχε εδώ πέρα λίγο νερό, μα πολύ λιγοστό, κόμπος. Οι διαβάτες έπεφταν μπρούμυτα για να πιουν, προσπαθώντας να φτιάξουν κάνουλα με κανένα χλωρόφυλλο. Πολλές φορές χανόταν το νερό ολότελα, γιατί το βύθιζαν οι βροχές και το χώμα που έπεφτε. Όλοι από τα γύρω χωριά είχαν ανάγκη από μια βρύση εδώ. Μα καθένας έλεγε: «Ας τη φτιάξει άλλος». Κάθε χωριό έλεγε: «Ας τη φτιάξει άλλο χωριό».

Μια φορά πέρασε κι ένας ράφτης, πηγαίνοντας πανηγυριώτης στον Αϊ-Λια. Ήταν απ' αλλού κι είχε ένα μικρό μαγαζί κάτω στη χώρα. Καθισμένος σταυροπόδι σ' ένα ψηλό ράφι —έτσι δα, σαν να τον βλέπω τώρα— κεντούσε σεγκούνια

και φέρμελες με μιαν αργή βελονιά. Είχε μεγάλη γενειάδα κάτασπρη, χυμένη στο στήθος, και φορούσε τις μακριές του φουστανέλες καθημερινή και γιορτή, κατακάθαρες.

Καθισμένος σταυροπόδι έραβε

Όταν γύρισε από τον Αϊ-Λια, είπε της γριάς γυναίκας του: «Γυναίκα, εκεί πάνω που πήγα να, είδα πως χρειάζεται μια βρύση. Εμείς άτεκνοι είμαστε, πολλά χρόνια δε θα ζήσουμε. Λοιπόν, το κομπόδεμά μας θα το δώσω για κείνη τη βρυ-

σούλα, να δροσίζονται οι χριστιανοί».

«Αφέντη, ό,τι ορίσεις καλά ορισμένο» είπε η γριά.

Με τα έξοδά του οι εργάτες έσκαψαν εκατό μέτρα μάκρος, μάζεψαν το σκορπισμένο νερό, το έβαλαν σε χτιστό κανάλι κι έχτισαν τη βρύση. Εκείνος, αφού πρόφτασε να δει το καλό που έκανε στους ανθρώπους, δε ζήτησε τίποτα απ' αυτούς. Σε λίγον καιρό κοιμήθηκε στα χέρια του Θεού ευχαριστημένος και λησμονήθηκε.

Ύστερα θέριεψε εδώ το πλατάνι που βλέπετε. Η βρύση τρέχει από τριάντα χρόνια και θα τρέχει για καιρό πολύ, όσο βρίσκονται κουρασμένοι διαβάτες...

Όταν τελείωσε ο κυρ Στέφανος, δεν είπε λέξη κανένας. Μόνο η βρύση μιλούσε σ' αυτή τη σιωπή. Έπιναν κι άκουγαν να τρέχει το δροσερό της νερό.

—Να δροσιστεί η ψυχούλα σου!

10. Η πρώτη βραδιά στο δάσος

Έφτασαν στο Χλωρό αργά το δειλινό.

Οχτώ καλύβες μέσα στα πεύκα τούς περίμεναν. Να το μικρό χωριό τους!

Πόσο μικρές, πόσο φτωχές τούς φάνηκαν! Για να μπει στην πόρτα ένας άνθρωπος, έπρεπε να σκύψει το κεφάλι.

—Μα τι; Εδώ θα καθίσουμε; ρωτούσαν.

—Τι πόρτες είναι τούτες! είπε ένας.

—Έτσι, με μια κάμαρη μόνο θα περάσουμε; ρωτούσαν άλλοι.

—Πού είναι το κρεβάτι;

—Δεν έχει ούτε μία καρέκλα!

Οι καλύβες, αλήθεια, δεν είχαν τίποτα απ' αυτά. Η κάθε καλύβα ήταν μια κάμαρη από κλαριά, ίσα ίσα να φυλάγει τον άνθρωπο από τον αέρα κι από τη βροχή.

—Αντρέα, λέει ο Κωστάκης, πώς καθόσουν εδώ μέσα!

Ο Αντρέας γέλασε.

—Να δεις πώς θα κάθεται και συ! του είπε. Εγώ τώρα που συνήθισα την καλύβα, δεν την αλλάζω ούτε με σπίτι.

Ο Κωστάκης κοίταζε τη μία, κοίταζε την άλλη, έμπαινε σε όλες και γύρευε να βρει την καλύτερη καλύβα, μα καμιά δεν του φαινόταν αρκετά καλή. Στην πιο μεγάλη καλύβα μπήκαν ο Καλογιάννης κι ο Μαθιός και φώναζαν:

—Να, να η δική μας!

—Ε, σηκωθείτε από ‘κεί, λέει ο Κωστάκης, μου πήρατε το σπίτι.

—Τι; Δική σου είναι η καλύβα;

—Εγώ είχα σκοπό να την πάρω.

—Εσύ το είχες σκοπό, μα εμείς μπήκαμε μέσα, είπε ο Καλογιάννης.

—Βλέπεις, Κωστάκη; λέει ο κυρ Στέφανος. Για να τις ψάχνεις όλες, θα μείνεις στο τέλος χωρίς σπίτι.

Ο Αντρέας τον έβαλε να καθίσει με τους άλλους δύο στην ίδια καλύβα κι έπειτα όρισε και στους άλλους πού θα καθίσει ο καθένας.

Έλυσαν τότε τα φορτώματα κι άρχισαν να κουβαλούν ο καθένας τα πράματά του. Σκεπάσματα, ρούχα, δέματα με τροφές, σακούλια, τενεκέδες, τα ‘φερναν και τα έβαζαν σιγά σιγά μέσα.

—Να είχαμε κι ένα ντουλάπι... έλεγαν. Ένα ράφι, ένα σε-ντούκι...

Όσο περνούσε όμως η ώρα, καταλάβαιναν πως μπορούν να κάνουν και χωρίς αυτά.

Αφού ετοίμασαν το νοικοκυριό τους, βγήκαν να δουν το δάσος. Εκείνη την ώρα ο ήλιος βασίλευε και οι κορμοί των δέντρων έφεγγαν από κόκκινο φως.

Μεγάλα γέρικα δέντρα τούς τριγύριζαν κι άλλα νέα και καταπράσινα. Χαμόκλαδα πολλά σκέπαζαν τη γη.

Σε λίγο όλο αυτό το δάσος γέμισε από σκοτάδι.

Τότε, στη νύχτα και στην ερημιά, οι μικροί ταξιδιώτες έβρισκαν πόσο χρειάζεται ο ένας τον άλλο.

Κουρασμένοι καθώς ήταν, έπεσαν να κοιμηθούν απάνω στα γέρα κλαδιά, που τα είχαν για στρώμα.

Μα ενώ έκλειναν σιγά σιγά τα μάτια, ακούστηκε η φωνή ενός πετεινού. Ο μικρός κόκορας, που είχαν φέρει μαζί από την πόλη, αφού τον έλυσαν και είχε πια ξεμουδιάσει, έβγαλε μια φωνή: «κικιρίκου!», σαν να ήταν πρωί. Αυτό το λάλημα ήρθε τόσο ξαφνικά, που τα παιδιά έβαλαν τα γέλια.

— Ξυπνήσαμε κιόλας; φώναζαν.

— Κικιρίκου! φώναξε άλλη μία ο κόκορας, βραχνιασμένος αυτή τη φορά.

Όσο όμως κι αν ήθελε αυτός να φέρει το πρωί, τα παιδιά νύσταζαν και σιγά σιγά κοιμήθηκαν.

11. Άστρα, γρύλοι και κουδούνια

Οι φίλοι μας κοιμούνται βαθιά στις καλύβες. Πού και πού ακούγονται παραμιλητά. Μερικοί φωνάζουν:

—Αύριο θα ξεκινήσουμε για το βουνό! και ξανακοιμούνται.

Ένας λέει:

—Δεν είναι ώρα σου λέω για το σχολείο. Δε χτύπησε ακόμη η καμπάνα!

Ένας άλλος:

—Μητέρα, δεν τη θέλω τόσο μικρή φέτα!

Ένας τρίτος:

—Κοίταξε μην έρθει η μάνα μου, έχω πάρει από το ντουλάπι όλο το βάζο με το γλυκό.

Ήταν ο Φουντούλης. Όταν ξύπνησε κι είδε πως δεν έχει τίποτα, του κακοφάνηκε. Δεν ήθελε να ξανακοιμηθεί, μήπως πάθει πάλι το ίδιο. Μα η κούραση τον αποκοίμισε.

Ο Φάνης άνοιξε τα μάτια του. Από κάποιες τρύπες της καλύβας βλέπει ουρανό και καταλαβαίνει πως είναι ακόμη νύχτα.

Μα δυσκολεύεται να κοιμηθεί άλλο. Ντύνεται και γλιστρά έξω από την καλύβα· θέλει να δει τη νύχτα στο δάσος. Κάθισε εκεί απέξω καταγής.

Πρώτη φορά είδε τόσο βαθύ ουρανό. Πόσα άστρα! Ήταν σαν αμέτρητο χρυσό μελίτσι, που χύθηκε ψηλά κι έβσκε.

Άστρα πολλά εδώ, άστρα λίγα παρακάτω. Κάπου δυο μαζί, κάπου ένα μοναχό, σαν ξεχασμένο. Πέντ' έξι άστρα μαζί, σαν κλαράκι. Να 'ναι η πούλια;

Στη μέση τ' ουρανού, από πάνω από τον Φάνη, ένα λευκό ποταμάκι χυνόταν ήσυχα από τον βοριά στον νότο· κυλούσε μυριάδες μικρά άστρα, λευκά σαν ανθούς.

Μέσα στο δάσος αμέτρητοι γρύλοι τραγουδούσαν κι έλεγαν όλοι το ίδιο τραγούδι.

Από πέτρες, από τρύπες της γης έβλεπαν την αστροφεγγιά οι μικροί τραγουδιστάδες και την κελαηδούσαν.

Κι ύστερα ακούστηκαν μακριά τα κουδούνια των κοπαδιών. Είναι οι βλάχοι. Δικό τους θα είναι το μεγάλο κοπάδι που βόσκει.

Άκου πόσα κουδούνια!... Μικρά, μεγάλα, ψηλά, βαθιά, γλυκά, βραχνά. Κουδουνίσματα πολλά όπως τ' άστρα, όπως οι γρύλοι.

Κι έξαφνα ένα πράσινο άστρο, σαν να ήταν πολύ χαρούμενο, άναψε, χύθηκε ανάμεσα στ' άλλα και χάθηκε...

Τι ωραία νύχτα!

Ο Φάνης ένιωσε ψύχρα και μπήκε μέσα να πλαγιάσει. Μα και σκεπασμένος έβλεπε την αστροφεγγιά.

Του φαίνονταν όλα εκείνα τ' άστρα δικά του. Κανένας από τους άλλους δεν τα είχε δει.

Αποκοιμήθηκε ακούγοντας τα κουδούνια.

12. Τα παιδιά σχηματίζουν κοινότητα

Ο ήλιος είναι πολύ ψηλά. Τα τζιτζίκια λαλούν δυνατά. Μα κανένας δεν έχει όρεξη ν' αφήσει το στρώμα. Γυρίζουν από το ένα πλευρό στο άλλο.

—Σηκωθείτε, λέει ο Αντρέας, γυρίζοντας από καλύβα σε καλύβα· έχουμε δουλειά.

—Τι δουλειά; φώναξε ο Δημητράκης, τρίβοντας το ένα του μάτι.

—Να φάμε εδώ που ήρθαμε.

—Κι είναι αυτό δουλειά;

—Τώρα που θα σηκωθείς, θα το δούμε.

Ο Δημητράκης ζητούσε τη λεκάνη να νιφτεί· δεν είχε καταλάβει ακόμη πού βρίσκεται. Ακολούθησε τους άλλους, που γελούσαν μ' αυτόν, και βρήκαν κάμποσα βήματα μακριά τη βρύση. Το νερό τούς έτσουξε στ' αφτιά.

Ένα παιδί, ο Πάνος, έλεγε του Δημητράκη, καθώς νιβόταν: «Άι, άι, τι κρύο νερό!» και του κρατούσε το κεφάλι κάτω από τη βρύση. Ο Δημητράκης φώναζε σαν κατσίκι. Ο Πάνος τον άφησε κι έβαλε το δικό του κεφάλι στη βρύση. Άφηνε το κρύο νερό να πηγαίνει στον σβέρκο του, στο στήθος του.

Όταν πλύθηκαν, ήρθε να τους δει ο κυρ Στέφανος. Ο καλός άνθρωπος, που τους έφερε ως εδώ, θα πήγαινε στη χώρα για τις δουλειές του. Φεύγοντας τους είπε αυτά τα λόγια:

—Είκοσι έξι άνθρωποι για να ζήσουν στο βουνό, πρέπει όλα να τα κάνουν με τα χέρια τους. Να ψήνουν το ψωμί, να κουβαλούν το νερό, να βράζουν το φαΐ. Είστε είκοσι έξι συγκάτοικοι, που πρέπει να ζήσετε μαζί στο ίδιο μέρος: έχετε τις ίδιες δυσκολίες και τις ίδιες ωφέλειες. Κάνετε λοιπόν μια κοινότητα. Πώς αυτή θα ζήσει χωρίς μαγαζί, χωρίς μύλο, χωρίς τίποτα; Κάποιος από σας πρέπει να γίνει φούρναρης, μπακάλης, μυλωνάς. Ό,τι χρειάζεται, για να συντηρηθείτε, πρέπει να το βρείτε μόνοι σας, όπως οι βοσκοί, οι βλάχοι και οι λοτόμοι. Θα φάτε ή δε θα φάτε σήμερα;

—Θα φάμε, απάντησε ο Φουντούλης.

—Να δούμε όμως πώς θα φάτε. Ε, όσο για σήμερα έχετε δα έναν κουτσομάγερα, τον Αντρέα. Αυτός έμαθε από τους λοτόμους το γιαχνί. Σήμερα θα είναι μάγερας για όλους σας. Τώρα βοηθήστε κι οι άλλοι να γίνει το φαΐ.

Ο Γιωργάκης, ο Αλέκος κι ο Δημητράκης πήραν να ξεφλουδίσουν τις πατάτες, ο Δήμος κι ο Καλογιάννης να κόψουν τα φασόλια και τις ντομάτες. Άλλοι πήραν να καθαρίσουν τα κρεμμύδια κι άλλοι άναψαν τη φωτιά.

—Και κείνοι που περισσεύουν τι θα προσφέρουν στην κοινότητα; ρώτησε ο Κωστάκης.

—Την όρεξή μας, είπαν αυτοί γελώντας.

—Απ' αυτήν έχουμε κι εμείς, φώναξε ο Αντρέας. Μα έννοια σας κι έχετε δουλειά.

Η δουλειά που τους έπεσε είναι αρκετή. Έπρεπε να γυρίσουν τις καλύβες, την κοινότητά τους, να κοιτάξουν τις θέσεις, τα δέντρα και να ορίσουν πού θα είναι το μαγειρείο, η αποθήκη, τα ράφια.

Άλλοι έπρεπε να δουν αν έχουν ό,τι τους χρειάζεται για να μαγειρεύουν. Μήπως λείπει κουτάλα ή κατσαρόλα, καθώς αυτή τη στιγμή τους λείπει το τηγάνι και πρέπει να το ζητήσουν από τους λοτόμους.

Άλλοι πάλι θα πήγαιναν να δουν τους βλάχους, για να ξέρουν τι τρόφιμα μπορεί να πάρουν απ' αυτούς στην ανάγκη. Και στο τέλος, να μάθουν αν έχει κανένα χωριό εκεί κοντά και πόσο μακριά είναι.

13. Πόλεμος μ' ένα μαντρόσκυλο

Ο Δήμος κι ο Φάνης σηκώθηκαν και πήγαν για τους βλάχους. Δεξιά τους είχαν πει πως είναι. Μπήκαν στα δέντρα κι άφησαν το μονοπάτι να τους βγάλει. Μα ύστερα από πέντε λεπτά της ώρας το μονοπάτι χάθηκε, όπως γίνεται συχνά στο δάσος. Έμοιαζε με τον άλλον τόπο.

Γύρισαν από 'δώ κι από 'κεί, δεν το ξαναβρήκαν. Προχώρησαν τότε χωρίς δρόμο προς ένα σημείο που φαινόταν ένας τόπος χωρίς δέντρα.

Εκεί τους φάνηκε πως έβλεπαν κάτι καλύβες.

«Εεε!» φώναξαν.

Τρέχοντας ερχόταν τον ανήφορο κάποιος. Μα δεν ήταν άνθρωπος, ήταν σκύλος. Ανέβαινε με θυμό και να, τούς βρέθηκε μπροστά.

Μόλις είδε ο Δήμος πως το μαλλιαρό τούτο μαντρόσκυλο, ένα αληθινό θηρίο, ερχόταν καταπάνω τους, άρπαξε μια χοντρή πέτρα κι άλλη μια πήρε στο αριστερό του χέρι.

Ο μαντρόσκυλος κατάλαβε πως μ' αυτόν είχε να πολεμήσει.

Ο καημένος ο Φάνης φώναζε μονάχα «όξω, όξω» και σήκωσε τη βέργα. Μα, ενώ έκανε πως φοβέριζε, είχε χλομιάσει κι ήταν σαν να παρακαλούσε τον σκύλο: «Μη με τρως!».

Ο Δήμος είδε πως κινδύνευαν κι έπρεπε να γλιτώσουν. Σφεντόνισε λοιπόν το λιθάρι με όλη του τη δύναμη.

Το λιθάρι βρήκε τον σκύλο στη ραχοκοκαλιά. Ο σκύλος φώναξε, έτρεξε στην πέτρα που έπεσε, τη δάγκασε με μανία, σαν να ήθελε να τη ροκανίσει, γύρισε πίσω και ξαναρίχτηκε.

Άμα είδε όμως το παιδί με μια πέτρα πάλι στο δεξί, έτοιμο να του καταφέρει και δεύτερη, έκοψε τη φόρα του.

Την αντίσταση όλοι τη φοβούνται. Ο μαντρόσκυλος είχε να κάνει με παιδί που υπερασπίζει τη ζωή του. Ο Φάνης είδε τη στιγμή εκείνη τι αξίζει το θάρρος. Πώς το ήθελε, να είχε ρίξει αυτός την πέτρα!

14. Ένα βλαχόπουλο που δε λέει πολλά λόγια

Ένα βλαχόπουλο έτρεχε προς τα κει, φωνάζοντας τον σκύλο. Έφτασε, άρπαξε τον σκύλο από το μαλλιαρό του λαιμό και, σηκώνοντας την αγκλίτσα του, έκανε πως θα τον τσακίσει στο ξύλο.

Ο σκύλος κάθισε κάτω και μαζεύτηκε. Το βλαχόπουλο ήταν ένα παιδάκι. Ο σκύλος δυο φορές σαν αυτό.

—Πού είναι η καλύβα του Γεροθανάση; ρώτησαν τα παιδιά.

Το βλαχόπουλο έδειξε με το χέρι τις καλύβες. Τους ακολούθησε, κρατώντας τον σκύλο και κατέβηκαν μαζί.

—Τι τον έχεις εσύ τον Γεροθανάση;

—Παππούλη.

—Εσύ σε ποια απ' όλες τις καλύβες κάθεται;

Το βλαχόπουλο απάντησε και πάλι με το χέρι. Το σήκωσε κι έδειξε μια καλύβα.

Στην πόρτα στεκόταν μια κοπέλα. Φορούσε τα τσαρούχια της, τη ζώνη της, την κεντημένη της ποδιά. Είχε μαύρα μάτια, τα ίδια σαν του μικρού τσοπάνη.

—Αυτή ποια είναι; ρώτησαν τα παιδιά το βλαχόπουλο.

—Η Αφρόδω.

—Αδερφή σου είναι;

—Χα!

—Έχεις κι άλλες αδερφές;

—Αχά!

—Ο πατέρας σου είναι δω;

Το βλαχόπουλο πάτησε τη γλώσσα του μέσα από τα δόντια κι έκανε: «Τσ!»

Δεν ήταν για πολλά λόγια. Πρώτα έλεγε καμιά λέξη, τώρα έφτασε στο «χα» στο «τσ». Θα πει πως η κουβέντα έπρεπε να σταματήσει εδώ. Γιατί παραπέρα δεν είναι πια παρά τα νοήματα.

Ωστόσο η καλή Αφρόδω καλωσόρισε τα παιδιά και τους είπε να περάσουν μέσα στην καλύβα.

Όταν την είδαν, ξαφνιάστηκαν. Ήταν τόσο νοικοκυρεμένη! Σπίτι αληθινό.

—Να καλύβα, Φάνη, είπε ο Δήμος, όχι σαν τις δικές μας!
Η Αφρόδω χαμογέλασε.

—Να είχαμε κι εμείς πρόβατα και γίδια, είτε ο Φάνης, θα ήταν κι η δική μας καλή.

—Εσείς έχετε κάτω σπίτια, είτε η βλαχοπούλα, που είναι θεμελιωμένα. Κι έπειτα ξέρετε και τα γράμματα, που δεν τα ξέρουμε εμείς. Λάμπρο, γιατί κάθεται στην πόρτα; Έλα μέσα να δεις τα καλά παιδιά.

—Τς! έκανε πάλι ο Λάμπρος κι έσκυψε το κεφάλι, σκάβοντας τη γη με το τσαρούχι του. Ύστερα πήρε την αγκλίτσα του κι έφυγε.

15. Η βλαχοπούλα μιλάει στα παιδιά

Τα παιδιά κάθισαν στο χράμι που τους έστρωσε η Αφρόδω απάνω στην κασέλα. Είχε ζωγραφιές αυτή η κασέλα και φαίνεται πως ήταν η καλή καλή.

Αλλιώς θα τα έβαζε τα παιδιά να καθίσουν στην άλλη που βρισκόταν παραπέρα, μα που ήταν μαύρη και παλιά· της κυρούλας ίσως.

Η Αφρόδω έμενε όρθια και ενώ η ρόκα της έγνεθε και το αδράχτι της γύριζε μιλούσε στα παιδιά.

Ρώτησε τον Φάνη και τον Δήμο αν είχαν αδερφή, πόσων χρονών είναι και ποιο είναι τ' όνομά της.

Ύστερα τα παιδιά τη ρωτούσαν το ένα και το άλλο για πρόβατα, για στάνες και για βουνά. Κι η Αφρόδω, γνέθοντας, τους ιστόρησε τη ζωή των βλάχων στα βουνά και στα χαμηλώματα, το καλοκαίρι και τον χειμώνα.

Χίλια πράματα έμαθαν, που δεν τα είχαν ακούσει. Πώς χιλιάδες πρόβατα και γίδια δίνουν το γάλα, το τυρί, το βούτυρο, το μαλλί και το κρέας τους για να ζήσει ο άνθρωπος. Τα κοπάδια είναι ευτυχισμένα, όπου βρίσκουν βοσκή. Μα όχι και κείνοι που τα βόσκουν.

Οι βλάχοι περνούν σκληρή ζωή! Πολεμούν με τους βαριούς χειμώνες, με τους βράχους, με τα ποτάμια.

Ταξιδεύουν από τόπο σε τόπο, από ψήλωμα σε χαμήλωμα. Σήμερα στήνουν την καλύβα εδώ, αύριο πέρα μακριά, όπου είναι χορτάρι και κλαρί. Αθιμέλιωτα είναι τα σπίτια τους και δεν μπορείς να στήσεις τίποτα μέσα.

Όλες οι δουλειές από το πρωί ως το βράδυ· βοσκή, γνέψιμο, άρμεγμα, ζύμωμα, τάγισμα του κοπαδιού. Ύπνος λίγος· ξαγρύπνια, νυχτοπερπάτημα.

Αυτά διηγιόταν η Αφρόδω.

Μα ενώ τα έλεγε ορθή, κοιτάζοντας τη ρόκα και κλωσταίνοντας το μαλλί, τόσο χαριτωμένο χαμόγελο είχε που δεν έμοιαζαν με βάσανα.

«Δεν αφήνεις τα πρόβατα», είπε ο Φάνης, «να 'ρθεις κάτω με τα δικά μας τα κορίτσια;»

Η Αφρόδω γέλασε και απάντησε πως δεν τ' αφήνει για όλα τ' αγαθά του κόσμου. Εδώ είναι η γενιά της, αδέρφια, πατέρας, μάνα, γαμπροί, παππούδες, τα γεροθανασαίικα που λέει ο λόγος. Μα όχι μόνο τούτο, έχει κι άλλο συγγενολόι.

«Έχω συγγένεια, είπε, με κάθε δεντρί... Εδώ γίναμε ένα κλαριά και βλάχοι, τόσον καιρό μαζί. Αντάμα μεγαλώνουμε, αντάμα βρεχόμαστε και χιονιζόμαστε, μαζί παίρνουμε τον ήλιο. Έχουν και κείνα χάδι και χαϊδεύουν, φωνή και λαλούνε· δεν ακούς άμα τα φυσάει αέρας! Και τα μικρά, που είναι σαν τ' αδέρφι μου τον Λάμπρο, και τα μεγάλα, που μοιάζουν του παππού, όλα με γνωρίζουν, όπως γνωρίζουν κι όλους τους βλάχους, όλη τη γενιά.»

«Εκατό πρόβατά μας αποκοιμίζει στον ίσκιο του το μεσημέρι ένας πεύκος εκεί κάτω. Αυτά έχουμε συντρόφους κι εμείς. Την ημέρα τα δέντρα και το βράδυ τ' αστέρια που μας φέγγουν για τη βοσκή.»

Πολύ μαλλί από τη ρόκα της Αφρόδως έγινε νήμα και πήγε στο αδράχτι με τούτη την κουβέντα. Και πάλι έγνεθε για να μη χάνει καιρό.

Κάπου κάπου έλεγε καμιά λέξη, που τα παιδιά δεν την καταλάβαιναν αμέσως, μόνο από το νόημα. Έλεγε τα πρόβατα *πράτα*, το ρούχο *σκτί*, το πάλι το έλεγε *μάτα* και τα γίδια τα *ΐδια*. Μα τα παιδιά δε θυμούνται καμιά κοπέλα να τους μίλησε ποτέ με τόση ομορφιά.

Κι όταν βγήκε έξω μια στιγμή, γιατί άκουσε τα πατήματα του παππού, θυμήθηκαν τα λόγια της πως έχει συγγένεια με τα δέντρα.

Ήταν αλήθεια σαν δεντρί!

16. Το πρώτο συσσίτιο

Όταν γύρισαν από τους βλάχους ο Δήμος κι ο Φάνης και πλησίαζαν στις καλύβες, είδαν να βγαίνει αχνός από τη μεγάλη κατσαρόλα.

—Τι ωραία μυρουδιά! φώναζαν από λίγα βήματα μακριά.
Τι; Έγινε κιόλας;

—Έγινε! είπε ο Αντρέας με την κουτάλα στο χέρι.

—Και τι φαγητό είναι;

—Πατάτες με πατάτες, λέει ο Κωστάκης γελώντας.

—Μη σας νοιάζει, παιδιά, λέει ο Δήμος, κι από αύριο θα 'χουμε κρέας να τρώμε. Είδαμε τον τσέλιγκα!

Τους διηγήθηκε πως είδαν την Αφρόδω με τον Λάμπρο, και πως ο παππούς τους, ο γερο-τσέλιγκας, τους είπε να στέλνουν ν' αγοράζουν όσο κρέας τούς χρειαστεί, ακόμα και γάλα.

Μα ενώ μιλούσαν, όλο τριγύριζαν το γιαχνί. Ήταν τη στιγμή εκείνη με τον αγνό του και τη μυρουδιά του καλύτερο απ' όλα τ' αρνιά του τσέλιγκα.

—Απίστευτο μου φαίνεται, λέει ο Κωστάκης, πώς αυτές οι πατάτες που ξεφλούδιζα έγιναν φαγητό.

Το ίδιο κι ο Δημητράκης. Δεν μπορεί να πιστέψει πώς έγιναν φαγητό οι ντομάτες που έκοβε. Το ίδιο κι ο Γιώργος, το ίδιο κι ο Φουντούλης.

Παίζοντας έκαναν όλη αυτή τη δουλειά και να τι κατάφεραν! Τρώνε φαγητό δικό τους.

Καθένας εργάστηκε για τον εαυτό του, αλλά και για όλους· όλοι πάλι δούλεψαν για τον έναν. Έτσι έκαναν εκείνο που λέμε κοινότητα.

Θα κατορθώσουν το ίδιο και για όλα τ' άλλα; Θα μπορέσουν ο ένας να εργάζεται για τους άλλους κι οι άλλοι για τον έναν; Τότε η μικρή τους κοινότητα θα γίνει παράδειγμα σε πολλές άλλες. Σηκώνουν λοιπόν τα ποτήρια τους και πίνουν στην υγεία της.

—Πίνω αυτό το κρασί, λέει ο Κωστάκης και σηκώνει τον τενεκέ με το νερό, στην υγεία του σημερινού μας μάγειρα.

—Πίνω αυτό το ρακί, λέει ο Αντρέας και σηκώνει το παγούρι του με το νερό, στην υγεία όλων των συντρόφων που μαγείρεψαν μαζί μου.

—Πίνω τη βρύση όλη, λέει ο Φάνης, στην υγεία της κοινότητας.

—Εβίβα, εβίβα! φώναζαν και όλοι γελούσαν. Μόνο ο Φουντούλης ήταν δακρυσμένος. Αυτός είχε καθαρίσει τα κρεμμύδια.

17. Οι επιγραφές του Καλογιάννη

Σε μια καλύβα κρέμασαν αυτή την επιγραφή:

ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ
ΛΑΧΑΝΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΟΛΛΑ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Δίκιο είχε ο Καλογιάννης που έκανε την επιγραφή· γιατί όλη η αγορά ήταν εκεί μέσα. Είχαν ένα σακί ρύζι, ένα σακί με ψιλή φακή, ένα με πατάτες, δύο τενεκέδες λάδι, λίγη ζάχαρη και πέντε κεφάλια τυρί. Σ' ένα άλλο πεύκο κρέμασε την επιγραφή:

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ «Η ΕΥΘΥΜΙΑ»

ΤΡΑΠΕΖΑΡΙΑ

ΘΕΑΤΡΟΝ
ΕΙΣ ΤΟ ΕΠΑΝΩ ΠΑΤΩΜΑ

Σε άλλο δέντρο έβαλε την επιγραφή:

ΣΦΑΓΕΙΑ

Αυτή μπήκε σε πολύ μακρινό πεύκο γιατί τα σφαγεία βρίσκονται πάντα έξω από την πόλη.

Να λοιπόν μια μικρή πολιτεία. Τι της λείπει; Μόνο ένα δημαρχείο, ένας μεγάλος δρόμος, λίγοι χωροφύλακες και μια μουσική. Όσο για την τελευταία, τα τζιτζίκια εδώ είναι.

18. Συγκοινωνία με κατοικημένους τόπους

Και τώρα έπρεπε να γίνουν οι συγκοινωνίες με τους κατοικημένους τόπους γύρω. Καθώς ένας άνθρωπος είναι αδύνατο να ζήσει μοναχός, έτσι κι η κοινότητα δεν μπορεί να ζήσει μόνη της. Χρειάζεται μια άλλη, για να πουλάει σ' αυτήν ή ν' αγοράζει απ' αυτή.

Να πουλήσει η δική μας δεν έχει, γιατί δε βγάξει τίποτα. Πρέπει όμως ν' αγοράζει, γιατί της λείπουν τρόφιμα.

Σήμερα σηκώθηκαν δέκα παιδιά να πάνε στο Μικρό Χωριό ν' αγοράσουν κότες, αυγά και κρεμμύδια. Αφού ρώτησαν

πρώτα πού πέφτει, μην τύχει και πάρουν άλλο δρόμο, ξεκίνησαν.

Σε μισή ώρα βρήκαν μια χωριάτισσα φορτωμένη ξύλα.

—Πού πέφτει, κυρά, το Μικρό Χωριό;

—Από ‘δώ τραβάτε όλο ίσια.

—Κι ύστερα;

—Ύστερα θα βγείτε στην ξέρα και θα βρείτε τον δρόμο που πάει τον κατήφορο· από κει παρακάτω, που χωρίζει ο δρόμος, θα πάτε δεξιά.

Τούτος είναι ο πρώτος μακρύς δρόμος που θα κάνουν. Τ’ αφτιά τους τα είχαν τέσσερα. Έτσι τους είπε ο Αντρέας:

—Ένας λόγος «ίσια» ή «δεξιά» έχει μεγάλη σημασία για τον οδοιπόρο. Το μάτι του πρέπει να σημαδεύει καλά τους τόπους που περνά για να μη χαθεί.

Τα δέκα παιδιά βρήκαν ό,τι τους είπε η χωριάτισσα. Ακολούθησαν τον κατηφοριστό δρόμο, βρήκαν το χάρισμα, πήραν το δεξί μέρος. Ο δρόμος ήταν πολύ ανάποδος.

Περπάτησαν μία ώρα και τέλος φάνηκε το χωριό, εκεί που τελειώνουν οι δύο γκρεμοί και σχηματίζεται κάποιο ρέμα. Ήταν σπίτια μαζεμένα σαν ήσυχα πρόβατα κάτω από φουντωτά πλατάνια και καρυδιές.

Μισή ώρα πριν φτάσουν, άκουσαν φιλονικία. Είδαν έναν γέρο κι έναν άλλο χωριανό να φιλονικούν για τον δρόμο που ήταν χαλασμένος.

—Είναι ή δεν είναι δρόμος της κοινότητας; έλεγε ο γέρος.

—Είναι.

—Αφού τον έχω δρόμο κι εγώ και συ, αφού είναι και για το δικό σου και για το δικό μου ζώο και πάει στα χωράφια όλων μας, δεν πρέπει λοιπόν εμείς να τον διορθώσουμε στο χαλασμένο μέρος;

—Να τον φτιάξουν οι απάνω χωριανοί. Τι μου κάθονται;

—Εκείνοι δούλεψαν προχτές στη βρύση και θα κάνουν άλλες κοινοτικές δουλειές μεθαύριο. Σήμερα εμείς, αύριο κείνοι, γιατί να μαλώνουμε;

—Όχι, θα 'ρθουν αυτοί να δουλέψουν!

—Είσαι ζαβός, Παναγή, φώναξε ο γέρος. Να, εσύ δεν αφήνεις το χωριό σε ομόνοια.

Και τράβηξε τον κατήφορο θυμωμένος.

Ο γέρος αυτός θα ήταν, φαίνεται, ο προεστός του χωριού.

19. Προμηθεύονται εργαλεία για τους δρόμους

Όταν έφτασαν τα παιδιά, βρήκαν μεγάλη ησυχία στο χωριό. Πολλοί χωριανοί έλειπαν στα κτήματα.

—Τόσοι λίγοι άνθρωποι εδώ μέσα, είπε ο Αντρέας, και να μαλώνουν! Πού να ήταν καμιά πολιτεία!

Και προχώρησαν στο μέρος που το λένε «τα μαγαζιά». Όλα τα μαγαζιά ήταν ένα μαγαζί.

Τρεις χωριανοί κουτσόπιναν μέσα. Οι κότες απέξω τσιμπούσαν τη γη κι ένα σταχτί γαϊδουράκι στεκόταν ακίνητο

σαν ψεύτικο. Ο μπαλωματής μ' ένα παπούτσι στα γόνατά του έδινε γροθιές στον αέρα.

—Να, να ο μπαλωματής! φώναξαν τα παιδιά. Όποιος δεν έχει πρόκες στα παπούτσια του να βάλει. Χωρίς πρόκες εδώ πάνω θα μείνουμε ξυπόλυτοι.

Μερικοί τον πλησίασαν, έβγαλαν τα παπούτσια τους και ζήτησαν να τους βάλει καρφιά.

—Μπάρμπα, είπαν, να μας πεταλώσεις.

Ο μπαλωματής γέλασε με τα τρία δόντια του, πήρε το σφυρί κι άρχισε να καρφώνει πρόκες στα παπούτσια τους.

Εκεί κοντά φάνηκε κι ο γέροντας που είχαν απαντήσει στον δρόμο και τους καλωσόρισε. Τους είπε πως είναι προεστός της κοινότητας και τους ρώτησε γιατί ήρθαν κι από πού.

—Ήρθαμε να ψωνίσουμε, είπε ο Αντρέας. Καθόμαστε απάνω στο Χλωρό κι έχουμε ανάγκη από κότες, απ' αυγά κι από λαχανικά.

—Μετά χαράς να τα πάρετε, είπε ο γέροντας. Κότες δα έχουμε πολλές.

—Μερικά τσαπιά και φτυάρια μπορείτε να μας δανείσετε για μια δουλειά;

—Αν σας χρειάζονται, είπε ο γέροντας, να σας τα δώσουμε.

—Μας χρειάζονται, γιατί η δική μας κοινότητα δεν έχει ούτ' ένα μονοπάτι. Θέλουμε ν' ανοίξουμε κανένα.

—Μπα; Έχετε και σεις κοινότητα;

—Εμείς είμαστε η τελευταία τάξη του ελληνικού, μα τώρα, που ήρθαμε στο δάσος και ζούμε μαζί στο ίδιο μέρος, κοινότητα τη λέμε τη συντροφιά μας. Όλα τα 'χουμε μαζί.

—Και πόσοι θα δουλέψετε με τα εργαλεία;

—Μερικοί απ' όλους ή όλοι μαζί, το ίδιο κάνει. Η δουλειά μόνο να γίνει.

—Ποπό! Ντροπή! έκανε ο γέρος. Μας ντρόπιασαν τα παιδιά!

20. Τα παιδιά φτιάχνουν δρόμους

Ο δρόμος δε γίνεται μόνο για λίγους ανθρώπους. Τον φτιάχνουν λίγοι και τον χαίρονται όλοι.

Ο δρόμος είναι για όλο τον κόσμο. Είναι για τον πλούσιο και τον φτωχό, για τον άρχοντα και τον ζητιάνο.

Με τον δρόμο ένα βουνό ανταμώνει με το άλλο βουνό, μια πολιτεία δίνει το χέρι στην άλλη.

Είναι δρόμοι στρωτοί, πλατιοί και ίσιοι σαν τους δρόμους της πόλης. Είναι δρόμοι στενοί και δύσκολοι, που ανεβαίνουν τους γκρεμούς, περνούν τις ρεματιές κι έρχονται στους δροσερούς λόγγους.

Ένας τέτοιος δρόμος τούς έφερε εδώ, στα ψηλά βουνά! Από τότε κατάλαβαν τα παιδιά τι μεγάλο καλό είναι ο δρόμος.

«Μπάρμπα, είπαν, να μας πετάλασείς...»

Και τώρα, που εργάζονται να φτιάξουν κι αυτά κανένα δρόμο, δε βλέπουν την ώρα πότε να τελειώσει και να τον δουν.

Βέβαια δεν είναι δρόμος αυτό που θα κάνουν, είναι μικρά μονοπάτια. Μα για την κοινότητά τους αυτά χρειάζονται. Δεν είναι τάχα και κείνα ένα έργο; Δε θα περάσουν κι άλλοι άνθρωποι από 'κεί;

Λογάριασαν πρώτα πως τους χρειάζεται ένα μονοπάτι να πηγαίνουν στους βλάχους. Αυτό είναι ο σπουδαιότερος δρόμος τους, γιατί από τους βλάχους προπάντων τρέφονται. Ένα άλλο μονοπάτι πρέπει να πηγαίνει στους λοτόμους κι ένα άλλο να τους βγάζει στον δρόμο του Μικρού Χωριού.

Αν καταφέρουν αυτά τα τρία μονοπάτια, θα έχουν συκοινωνία. Πόσες δυσκολίες βρήκαν! Χρειάστηκε να παλέψουν με τη γη σε πολλές μεριές· εκεί που ήθελαν να περάσουν τον δρόμο, έβγαιναν εμπρός οι ρίζες που πετούν μακριά μερικά δέντρα.

Τις ρίζες αυτές, που ήταν χοντρές και δυνατές, προσπαθούσαν να τις κόψουν για να μη σκοντάφτουν τη νύχτα. Χρειάστηκαν πριόνι, τσεκούρι και πολύ κόπο.

Αλλού απάντησαν μια μεγάλη κατηφοριά, από κείνες που φτιάχνουν τα νερά της βροχής.

Το μονοπάτι έπρεπε να περάσει από 'κεί. Μα μόλις το έφτιαξαν και πάτησαν απάνω, σωριάστηκε το χώμα. Πώς να το κάνουν στερεό;

Σκέφτηκαν να στερεώσουν το μονοπάτι μ' έναν μικρό τοίχο από κάτω. Για να χτίσουν όμως αυτό τον τοίχο, χρειάστηκαν πολλά πράγματα που δεν τα είχαν φανταστεί: πρώτα

πρώτα μια βαριά για να κόβουν τις πέτρες. Δεν την είχαν κι έστειλαν πάλι στον προεστό του Μικρού Χωριού, παρακαλώντας να τους δώσει κι αυτή.

—Θα κάμετε και ξερολιθιά; ρώτησε ο προεστός. Χαρά στην επιμονή σας, παιδιά μου!

Με την επιμονή τους έγινε και ο τοίχος και τα δυο μονοπάτια.

Κοντά σ' αυτά έκαμαν και λίγη δουλειά μέσα στην κοινότητα. Όλη την πλατεία, που ήταν στρωμένη από τα ξερά πευκόφυλλα, την καθάρισαν απ' αυτά. Πρώτα για να περπατούν εύκολα κι έπειτα για να αποφύγουν τον κίνδυνο της φωτιάς: γιατί οι ξερές βελόνες των πεύκων και πολύ γλιστερές είναι και πολύ εύκολα παίρνουν φωτιά.

Έκαμαν ακόμα ένα πεζούλι γύρω στα πεύκα της τραπεζαρίας, για να τρώνε αναπαυτικά.

Διόρθωσαν και το μονοπάτι που πάει στη βρύση. Στο τέλος, έριξαν μια ματιά στα έργα τους και τα καμάρωσαν. «Είμαστε οι πρώτοι», συλλογίστηκαν, «που κάνουμε 'δώ απάνω συγκοινωνία».

Μα ήταν αλήθεια οι πρώτοι; Όχι. Πολύ πρωτύτερα απ' αυτούς τα γίδια είχαν ανοίξει μονοπάτια στο μέρος εκείνο για να πηγαίνουν όλα μαζί. Τα γιδόστρατα, που έβλεπαν παντού, ήταν δρόμοι κοινοτικοί, καμωμένοι από το κοπάδι για να ευκολύνεται στη βοσκή.

21. Έρχεται η αλεπού

Η κυρά αλεπού αποφάσισε να κάμει επίσκεψη στην κοινότητα. Αφού ήρθαν ξένοι, πώς μπορεί να μην τους πει το καλωσόρισες;

Κίνησε λοιπόν από την τρύπα της κι ήρθε. Μέτρησε τις κατοικίες: μία, δύο, τρεις... πέντε... οχτώ.

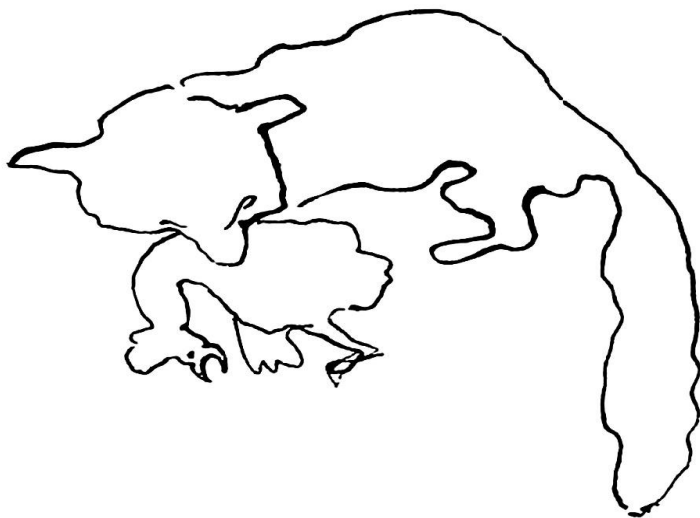
—Ποπό, είπε, τι μεγάλη πολιτεία!

Πλησίασε και τις κοίταξε από κοντά μία μία. Έπειτα έβαλε το αφτί της ν' αφουγκραστεί.

Μόνο η αναπνοή των κατοίκων ακούστηκε. Ήταν περασμένα μεσάνυχτα και κοιμόνταν βαθιά. Τέτοια ώρα κάνει η αλεπού τις επισκέψεις της.

Περπατούσε σιγά πολύ, από ευγένεια μήπως ξυπνήσει κανένα. Είδε το μαγειρείο κάτω από το πεύκο, κοίταξε τη μεγάλη κατσαρόλα που γυάλιζε από την πάστρα, είδε την κουτάλα βαλμένη στη θέση της, είδε και την πατσαβούρα.

—Όλα νοικοκυρεμένα, είπε. Ας δω και το κοτέτσι, το 'χουν καλά;

Μόλις έβαλε στο στόμα δύο κότες, τις γνώρισε.

—Αυτές οι κότες, είπε, είναι απ' το Μικρό Χωριό.

Ως τώρα η κοινότητα δε φρόντιζε να φυλάξει την περιουσία της. Τα καταστήματά της ήταν ανοιχτά. Ούτε ντουλάπι ούτε συρτάρι πουθενά· ούτ' ένα κλειδί.

Η αλεπού όμως δεν το βρήκε σωστό αυτό. Μια πολιτεία πρέπει να έχει κι έναν φύλακα.

Στη θέση αυτή διορίστηκε μοναχή της. Κι έκανε πολύ καλά· ποιος άλλος να την πάρει; Μήπως το κουνάβι, μήπως η νυφίτσα; Αυτοί δεν είναι για τέτοια υπηρεσία.

—Είναι λωποδύτες! λέει η αλεπού.

22. Τα επτά μικρά στο κυνήγι της κότας

Σε δύο μέρες η αλεπού είπε στα μικρά της:

—Σήμερα θα σας πάρω σε μια πολιτεία. Να προσέχετε μήπως χαθείτε, γιατί έχει οχτώ σπίτια. Πρώτη φορά θα δείτε τέτοια πρωτεύουσα. Όταν φτάσουμε κει, να μην κάθεστε να χαζεύετε στις πλατείες, στα φώτα και στα θέατρα· θα πάμε ίσια στο κοτέτσι. Το 'χουν ανοιχτό, καθώς πρέπει σε μια μεγάλη πολιτεία. Κι έχει κάτι αρχοντόκοτες που φαίνεται πως τις έχουν φυλάξει επίτηδες για την καλύτερη αλεπού. Εγώ βέβαια θα 'μαι αυτή. Ίσαμε τώρα κυνηγούσατε το ποντίκι, τον βάτραχο, τον κάβουρα, το πουλί και το σκαθάρι. Ήρθε η ώρα να γυμναστείτε και στις κότες.

Λέγοντας αυτά, κάθισε στα πισινά της πόδια κι έφερε μπροστά τη μεγάλη μαλλιαρή ουρά της.

Όποιος κυνηγός την έβλεπε 'κείνη την ώρα θα έλεγε: «Αχ, να είχα το γουναρικό σου! Εξήντα δραχμές θα του έβαζα τιμή».

Μα ήταν τάχα εύκολο να τη δει ο κυνηγός; Όχι. Το ωραίο δέρμα της αλεπούς μας, που το ζηλεύουν οι κυνηγοί και βάζει τη ζωή της σε παντοτινό κίνδυνο, αυτό το ίδιο την προστάτευε. Ο χρωματισμός του ήταν τέτοιος ώστε να μπερδεύεται με το χρώμα του τόπου. Έμοιαζε και με τα φυλλώματα και με το χώμα και με την πέτρα· ήταν κιτρινοκόκκινο. Στο στήθος, στην κοιλιά και στη μέση σταχτερό· στο μέτωπο και στους ώμους λίγο άσπρο· στα μπροστινά πόδια κόκκινο και στ' αφτιά μαύρο.

Έτσι γλιτώσε πολλές φορές η αλεπού από τον άνθρωπο. Πολλές φορές ο κυνηγός την πήρε για κάτι άλλο· κάτι σαν γη ή κούτσουρο ή πέτρα, και προσπέρασε.

Και τα εφτά μικρά της, πάλι κι αυτά το χρώμα τους τα έχει γλιτώσει.

Μια φορά, που κάθονταν στην άκρη της τρύπας και περίμεναν τη μάνα τους να γυρίσει από το κυνήγι, πέρασε το γεράκι από ψηλά και δεν τα είδε. Μάτι γερακιού έχει γελαστεί! Τόσο πονηρό είναι το χρώμα της αλεπούς και των παιδιών της.

Ως πότε τάχα θα γίνεται αυτό; Ως πότε η αλεπού θα ξεφεύγει; Ποιος ξέρει! Κάποτε θα έρθει κι η ώρα της.

Γελιούνται οι κυνηγοί με το χρώμα της, μα η μύτη του σκύλου δε χωρατεύει! Αυτή δεν μπορεί να τη γελάσει κανένας. Όλα αυτά τα ξέρει η κυρά μας η αλεπού. Μα έλα που είναι νόστιμο φαγητό η κότα!

Τι κότες ήταν εκείνες οι δυο προχτεσινές!...

—Εμπρός, παιδιά, ξεκινούμε, είπε κατά τα μεσάνυχτα. Και φρόνιμα στον δρόμο. Όπου πηγαίνω, θα πηγαίνετε. Πίσω

από την ουρά μου θα περπατάτε όλα μαζί. Δε θα βγάλετε ούτε κιχ. Και να κοιτάζετε καλά τον δρόμο για να τον μάθετε.

Με μεγάλη προσοχή και προφύλαξη περπατούσαν αρκετή ώρα. Πήγαιναν μέσα από χαμόκλαδα κι έκαναν μεγάλους γύρους. Οι άνθρωποι έχουν τους δρόμους τους· κι η αλεπού έχει τον δικό της.

Έτσι έφτασαν στις καλύβες των παιδιών. Τίποτ' άλλο δεν κοίταξαν στην πολιτεία, ούτε φώτα ούτε δρόμους ούτε καταστήματα, μόνο πήγαν ίσια στο κοτέτσι.

Πάλι το βρήκαν ανοιχτό. Τα παιδιά δεν είχαν μετρήσει προχτές τις κότες για να δουν πως τους έλειψαν δύο.

Και πάλι απόψε θα λείψουν άλλες δύο.

—Ανοίξτε τα μάτια σας να δείτε τι θα κάνω, είπε η αλεπού στα μικρά.

Χίμηξε σε μια κότα και της έβαλε τα δόντια στον λαιμό. Έπειτα γρήγορα έπιασε μιαν άλλη. Άρπαξε τη μία κι έφυγε· ξαναήρθε και ξαναπήρε και την άλλη.

Το κοτέτσι αναστατώθηκε, μα ήταν αργά. Οι καημένες οι κότες κοιμούνταν βαθιά. Τι όνειρο να έβλεπαν;

Δυστυχισμένη κότα, που είχες τη φλωροκίτρινη τραχηλιά, σαν χωριάτικο μαντίλι! Καημένε κόκορα, με το μεγάλο λειρί από το Μικρό Χωριό!

Απάνω σ' έναν πεσμένο κορμό δέντρου ξεκουράζεται η αλεπού από το κυνήγι και λέει στα μικρά της: «Η καλύτερη κοινότητα είναι κείνη που δεν έχει σκύλο».

23. Οι νοικοκυραίοι παίρνουν είδηση

—Λείπουν τέσσερις! είπε την άλλη μέρα ο Γιώργος, που τον είχαν βάλει να φροντίζει για τις κότες. Εκεί που έβοσκαν ανάμεσα στα δέντρα, τις μέτρησε και βγήκαν μόνο εφτά. Τι έγιναν οι άλλες; Πήγε παρακάτω, έψαξε ανάμεσα στα χαμόκλαδα κι έριξε λίγες πέτρες. Μα καμιά δε φάνηκε.

—Για έλα 'δώ, Γιώργο, φώναξε ο Δήμος, που στεκόταν μπροστά στο μικρό κοτέτσι. Κοίταξε.

Ο Γιώργος είδε κάτω στο χώμα λίγα φτερά και τα ξύλα που κούρνιαζαν οι κότες σκορπισμένα.

Όταν άκουσαν τ' άλλα παιδιά εκεί κοντά πως χάθηκαν κότες, έτρεξαν κοντά στον Δήμο και στον Γιώργο. Είδαν το κοτέτσι, κοιτάχτηκαν ο ένας με τον άλλο κι έκαναν όλοι την ίδια σκέψη: «Μας την έφερε η αλεπού».

Μα ποιος έφταιγε; Τώρα κατάλαβαν το λάθος τους.

Σ' ένα δάσος που ζούνε μέσα αλεπούδες και κουνάβια, άφησαν τις κότες να κουρνιάζουν μέσα σε κοτέτσι ανοιχτό.

—Να φτιάξουμε σήμερα ένα άλλο! είπαν τώρα. Ένα με ξύλα και με γερή πόρτα.

—Δε φτάνει αυτό, παιδιά, λέει ο Αντρέας. Ήρθαμε στην ερημιά να καθίσουμε χωρίς σκύλο. Τώρα που την πάθαμε, καταλαβαίνουμε πόσο μας χρειάζεται αυτός ο σύντροφος.

—Να βρούμε έναν! φώναξαν τα παιδιά κι έγιναν έξαφνα χαρούμενα. Συλλογίστηκαν έναν σκύλο που θα παίζει μαζί τους, που θα ξαγρυπνά και θα είναι φύλακας. Άρχισαν στη στιγμή να του βγάζουν όνομα, να τον λένε Πιστό, Σκοπό, Φλοξ, σαν να ήταν μπροστά τους.

—Αν τον είχαμε χτες, έλεγαν, θα γλίτωναν οι τρεις κότες κι ο καημένος ο χωριάτικος κόκορας.

Μα ενώ έλεγαν αυτά, πρόβαλε απ' τους θάμνους ο άλλος κόκορας, εκείνος που είχαν φέρει μαζί τους.

Φαινόταν σαν να έλεγε: «Έχετε κόκορα! Δε με βλέπετε;». Και καμάρωνε όσο κανένας άλλος. Όλο το Χλωρό, ολόκληρος ο κόσμος τού φαινόταν δικός του.

—Να, να! λέει ο Χρίστος. Να ο δικός μας. Τη γλίτωσε.

Ο κόκορας στάθηκε λίγο με το κεφάλι ψηλά και έκανε ένα σιγαλό «κο, κο, κο». Για τον εαυτό του βέβαια θα μιλούσε.

Ο Χρίστος κι ο Δήμος τότε άρχισαν να λένε το «τραγούδι του κόκορα με το γεράκι», που κι ο ίδιος στάθηκε και τ' άκουγε σαν να ήταν γι' αυτόν:

*Ένας κόκορας ολάσπρος,
με ψηλό λειρί,
καμαρώνει και φουσκώνει
και λιλιά φορεί
και θαρρεί πως το κοτέτσι
μόλις τον χωρεί.*

*Άμα βρει κανένα σπόρο
μέσα στην αυλή,
το κεφάλι του σηκώνει
και το διαλαλεί,
να το μάθουνε σε Δύση
και σ' Ανατολή.*

*Τη στιγμή που σουλατσάρει
με το βήμα αργό,
«δεν ζανάδα», λέν' οι κότες,
«τέτοιο στρατηγό»...
Μα κι ο ίδιος συλλογιέται:
«Μωρέ, τ' είμαι 'γώ!».*

*Ξάφνου βλέπει ένα γεράκι...
Αχ! την ώρα αυτή
το βαρύ περπάτημά του
έχει μπερδευτεί,
κι αστραπή μες στο κοτέτσι
τρέχει να κρυφτεί.*

24. Οι Ζαβοπαναγήδες

Όταν τελείωσαν τους δρόμους τα παιδιά, πήραν τα εργαλεία και κατέβηκαν στο Μικρό Χωριό για να τα δώσουν πίσω.

Φτάνοντας στην πλατεία, είδαν τον Ζαβοπαναγή. Είχε πάρει με τη γνώμη του άλλους τέσσερις χωριανούς. Φώναζαν κι αυτοί στον προεστό πως τον δρόμο δεν πρέπει να τον διορθώσουν οι κάτω χωριανοί, μα οι χωριανοί της απάνω συνοικίας.

Όλο «πρώτο μεν» έλεγαν.

—Πρώτο μεν, ο νόμος το λέει αλλιώς.

—Πρώτο μεν (πάλι «πρώτο μεν!»), αν περάσει ο δρόμος λίγο παραπάνω, μας παίρνει τρεις πιθαμές κτήμα.

—Τρεις πιθαμές πέτρα, είπε ο προεστός.

—Πέτρα ξεπέτρα είναι κτήμα μας.

—Τότε ας μη σας πάρει την πέτρα, ας περάσει απέξω.

—Να περάσει απέξω; Καλά, έλεγε ο Ζαβοπαναγής. Μα έλα δω: Πρώτο μεν... ο νόμος, τι λέει ο νόμος;

Κι αυτός δεν ήξερε τι λέει. Ωστόσο έβγαλε από τον κόρφο του μια φυλλάδα. Κι επειδή δεν ήξερε να τη διαβάσει, την κοπάνιζε μέσα στις δυο παλάμες του. Φώναζε πως αυτός εννοεί να πάει με τον νόμο.

Ζαβοπαναγής ήταν με τ' όνομα. Για το πείσμα του μπορούσε να χαλάσει το χωριό. Όλα τα κοινοτικά έργα τα κυνήγησε. Και όμως, άμα τον λένε Ζαβοπαναγή θυμώνει και σηκώνει τη μαγκούρα του.

«Ζαβοπαγής ήταν με τ' όνομα...»

Στο τέλος πήρε τους τέσσερις χωριανούς με το μέρος του. Από ένας έγιναν πέντε Ζαβοπαναγήδες.

Όταν τους είδαν πέντε οι άλλοι χωριάτες εκείνο το πρωί, θύμωσαν κι αυτοί.

«Να πάτε στο καλό» είπαν «Ζαβοπαναγήδες! Δε σας χρειαζόμαστε, θα τον φτιάξουμε εμείς τον δρόμο. Περισσότερη είναι η γκρίνια σας απ' το καλό σας».

Ξεκίνησαν εφτά οχτώ με τα εργαλεία και πήγαν στον χαλασμένο δρόμο. Μα ήταν αργά. Τα παιδιά τον είχαν διορθώσει μια μέρα πριν. Μήπως δεν ήταν και δική τους ωφέλεια να το κάνουν; Κι αυτά περνούσαν από 'κει.

25. Η γριά Χάρμαινα

Ενώ ανέβαιναν για το Χλωρό, απάντησαν μια γριά φορτωμένη ένα δεμάτι κλαδιά.

Ήταν η βάβω η Χάρμαινα, η πιο γριά που υπάρχει στο Μικρό Χωριό. Λένε πως είναι ενενήντα χρονών, μα η ίδια δε θυμάται πόσο είναι. Κι όμως δεν μπορεί, λέει, να ζήσει χωρίς δουλειά.

Θα δουλεύει, ώσπου να την πάρει ο Θεός.

—Καλημέρα, κυρούλα, της φώναξαν.

—Η ώρα η καλή, αγγόνια μου, απάντησε.

—Είσαι καλά, κυρούλα;

—Τι καλά να είμαι 'γώ, παιδιά μου! Μόνο δόξα να 'χει ο Θεός. Αχ, ας ξαποστάσω λίγο.

Απόθεσε το μικρό της φόρτωμα στο πεζούλι κι αναστέ-
μαξε η κυρούλα η καημένη· αναστέναξε από τον κόπο κι από
τα χρόνια.

Είχε βαρεθεί να ζει. Έτσι λέει. Κι όμως αν ερχόταν ένας
να της πάρει και τη ζωή και το φόρτωμα, δε θα 'δινε ούτε το
ένα ούτε το άλλο.

Όσο κανείς στέκει στα πόδια του, είναι πάντα η ζωή καλή.

Από τη ζώνη της γριάς κρεμόταν ένα μικρό μπουκαλάκι
που είχε μέσα λάδι.

—Κι από πού έρχεσαι, κυρούλα;

—Η χάρη της! Πήγα κι άναψα το καντήλι στην Άγια
Ζώνη, στο ρημοκλήσι.

—Πού είναι αυτό;

—Εδώ που ανεβαίνουμε. Είναι γκρεμισμένο. Μα ξέρεις τι
παλιό; Ήμουνα σαν εσάς μικρή και κείνο είχε γκρεμιστεί. Μα
‘γώ πάω κι ανάβω το καντήλι της χάρης της δυο φορές τη
βδομάδα.

Ξέρεις πόσον καιρό βάνω λάδι σ’ αυτό το καντήλι; Τριά-
ντα χρόνια τώρα. Έχω βλέπεις δυο ρίζες ελιές· ναίσκε. Κι η
Άγια Ζώνη, παιδί μου, τους δίνει πάντα καρπό· για τα λάχανά
μου και για το καντήλι.

Και δεν κάνει, βλέπεις, να μείνει κείνο το καντήλι δίχως
λάδι. Γιατί αυτό το ρημοκλήσι είναι παλιό από παππού και
προσπάππου. Κι όσο το καντήλι του είναι αναμμένο φοβάται
να βγει ο ξορκισμένος.

—Και ποιος είναι αυτός ο ξορκισμένος;

—Η ώρα η κακή του, το ξόρκι να τον πιάσει! Αράπης είναι, μακριά από ‘δώ, στον Αραπόβραχο κάθεται. Ναίσκε.

—Και πώς είναι; Είναι μαύρος;

—Μαύρος, κατάμαυρος, ένας τόσος αράπης! Εγώ τον είδα.

—Τον είδες λέει; ρώτησαν όλοι μαζί κι έσκυψαν ν’ ακούσουν καλύτερα.

—Αμ δεν τον είδα! Ξέρεις πόσα χρόνια είναι από τότε; Ήμουν μικρή σαν και την αφεντιά σας. Ήταν ακόμη τότε οι Τούρκοι. Και καθώς βράδιαζε, κοιτάζουμε, τι να δούμε. Απάνω στον βράχο στην κορφή καθόταν και κοίταζε! Ναίσκε.

—Ποπό! έκανε ο Σπύρος, και πού είναι αυτός ο βράχος, κυρούλα;

—Είναι μακριά από ‘δώ, σ’ άλλο βουνό· πίσω απ’ τον ήλιο!

—Για πες μας, κυρούλα, λέει ο Κωστάκης, ανάβει καμιά φωτιά τη νύχτα;

—Ανάβει και φωτιά πολλές φορές.

—Ακούς, Μαθιέ! λέει ο Κωστάκης.

—Ναίσκε, σ’ αυτήν τη φωτιά ο ξορκισμένος καίει τα δαχτυλίδια και τα σκουλαρίκια και τα χρυσά μαλλιά των νυφάδων που άρπαξε. Φαίνονται δα στην ανηφοριά τα πετρωμένα τους συμπεθερικά. Μόνο ας πούμε το Κύρι’ ελέησον τρεις φορές: Κύρι’ ελέησον! Κύρι’ ελέησον! Κύρι’ ελέησον! Βοηθήστε με, παιδιά μου, να φορτωθώ γιατί νύχτωσα. Αχ!

Τη βοήθησαν να φορτωθεί το δεμάτι τα ξύλα και τράβηξε σιγά τον κατήφορο.

«Κι ανάβω το καντήλι της χάρις της...»

26. Ο Λάμπρος οδηγεί το κοπάδι

Μαύρα που είναι τα γίδια!

Πώς περπατεί το κοπάδι όλο μαζί, γρήγορα πολύ, σαν να βιάζεται. Μαυρίζει και γυαλίζει στον ήλιο· όλα τα γίδια του είναι μαύρα, πίσσα. Μόνο το μαλλί του σκύλου και το ρούχο του τσοπάνη ξεχωρίζουν σ' αυτή τη μαυρίλα.

Μα τι μικρός τσοπάνης, πού οδηγεί τόσο μεγάλο κοπάδι; Να 'ναι ο Λάμπρος; Αυτός είναι.

—Α, το αγριοκάτσικο, λέει ο Φάνης. Για πάμε να του βγούμε μπροστά.

Δεν ήταν κοντά το κοπάδι. Ο Φάνης όμως κι ο Δήμος θέλουν να δουν το βλαχόπουλο, τον αδερφό της Αφρόδως. Θα του μιλήσουν. Τάχα θα τους απαντήσει ή πάλι θα έχουμε «χα» και «τσ»;

Τράβηξαν γρήγορα και του βγήκαν μπροστά. Το κοπάδι εκείνη την ώρα είχε σκορπίσει κι έβοσκε. Από θυμάρι, αγκάθι, χορτάρι και κλαράκι κάτι μισοδάγκαναν τα γίδια. Ο Λάμπρος φώναζε «τσεπ, τσεπ! έί!», πετούσε πέτρες και τα συμμαζεύε.

—Για δεξ, καημένε Δήμο, είπε ο Φάνης. Δέκα χρονών παιδί, να κυβερνά τόσο μεγάλο κοπάδι! Μπορούσες συ να κάνεις το ίδιο; Εγώ δεν μπορούσα.

—Ούτε 'γώ, είπε ο Δήμος.

Σωστά έλεγαν. Εύκολο είναι να ορίζεις διακόσια γίδια; Μόνο το πετροβόλημα που κάνει ο Λάμπρος δώθε κείθε, η φωνή, το σφύριγμα, το τρέξιμο για να συμμαζεύει τόσο άταχτα ζωντανά, θα κούραζε κι έναν μεγάλο.

Έπειτα ο Λάμπρος περπατάει τη νύχτα στις ερημιές· θα μπορούσε να κάνει το ίδιο κι ο Φάνης; Να μείνει έτσι ώρες μοναχός με ίσκιους από δέντρα κι από πέτρες μέσα στο σκοτάδι; Να που ένα βλαχόπουλο ξέρει πολλά πράματα.

Ο Δήμος κι ο Φάνης προχώρησαν κατά τον Λάμπρο, καθώς στεκόταν με την γκλίτσα του ορθή και στημένη. Τώρα το μικρό αυτό βλαχόπουλο με τα μαύρα μάτια το έβλεπαν σαν άντρα.

—Γεια σου, Λάμπρο, του είπαν.

Ο Λάμπρος, αφού τους κοίταξε από το κεφάλι ως τα πόδια, απάντησε:

—Γεια σ'!

Καλά πάμε. Είτε μια λέξη.

—Τι κάνει η Αφρόδω, καλά είναι; Ο παππούλης;

—Καλά κι σι χαιρετάν!

Τέσσερις λέξεις κιόλας. Ο Δήμος κι ο Φάνης κάθισαν.

27. Ένα σχολείο εκεί που δεν το περίμενε κανένας

Ύστερα από λίγες στιγμές ο Λάμπρος, ορθός καθώς ήταν, ρώτησε:

—Πού το 'χετε το χαρτί;

—Ποιο χαρτί; ρώτησαν τα παιδιά.

—Να, το χαρτί που σας μαθαίνει τα γράμματα.

—Το βιβλίο θέλεις να πεις; Το έχουμε στο σπίτι. Τι να το κάνουμε εδώ; Έχουμε, βλέπεις, διακοπές.

—Τ' είν' αυτές οι διακοπές; Πράματα;

—Όχι, Λάμπρο, θέλουμε να πούμε πως το καλοκαίρι δεν έχουμε σχολείο· λοιπόν δεν έχουμε και χαρτιά κοντά μας. Το θέλεις τίποτα το βιβλίο;

Δε μίλησε. Μα σαν έσκαψε πάλι το χώμα δυο τρεις φορές με την πατούσα του και ξεροκατάπιε, είπε ξαφνικά και δυνατά:

—Με μαθαίνετε την άλφα;

—Ποιος, εμείς;

—Αμ ποιος! Εσείς που ξέρετε τα γράμματα.

Τα δύο παιδιά κοιτάχτηκαν και, σαν να συνεννοήθηκαν μονομιάς, απάντησαν και τα δύο:

—Ακούς λέει, Λάμπρο!

—Τώρα κióλας, είπε ο Λάμπρος.

—Τώρα δα! Μα δεν έχουμε βιβλίο.

—Έχω 'γώ.

Και βάζοντας τα δάχτυλα στο σελάχι του, τράβηξε από μέσα ένα φύλλο χαρτί με τυπωμένα γράμματα μαύρα και κόκκινα...

Ήταν ένα φύλλο από τα ιερά βιβλία της εκκλησίας.

«Ιλάσθητί μου των αμαρτιών...» διάβασε ο Δήμος. Το φύλλο είχε και σταλάγματα κεριών από εσπερινό ή αγρυπνία. Ποιος ξέρει πού το είχε βρει ο Λάμπρος και το μάζεψε... Απ' αυτό κοίταζε ο καημένος να μάθει γράμματα, μοναχός του!

Τάχα τόσοι παλιοί παππούληδες και προσπάπποι μας δεν έμαθαν να διαβάζουν από τον Απόστολο;

—Να το άλφα! είπε ο Λάμπρος κι έδειξε με το δάχτυλό του στο φύλλο ένα άλφα κεφαλαίο.

—Α μπράβο! Τώρα θα μας δείξεις και το βήτα.

—Αμ αν ήξερα το βήτα! είπε ο Λάμπρος. Τότε του είπαν να καθίσει και να βλέπει τι του δείχνουν στο χαρτί, κι ό,τι λένε να λέει κι αυτός.

Ο Λάμπρος, φραπ! κάθισε σταυροπόδι με μοναδική ευκολία. Εκεί άρχισε το μάθημα.

—Τούτο είναι το μικρό άλφα. Τούτο είναι το βήτα... τούτο είναι το έψιλον... δδδδ... μμμμμμμμμ... δε... ο... με... θα... σου.

Έτσι έγινε το πρώτο μάθημα. Ο Λάμπρος κοίταζε να τ' αρπάξει όλα τα γράμματα εκείνη την ώρα.

Όχι λοιπόν, δεν ήταν αγρίμι. Αν φάνηκε έτσι την πρώτη φορά στην καλύβα, ήταν από τη στενοχώρια του, που είδε παιδιά του σχολείου.

Μήνες τώρα έχει τα γράμματα κρυφό καημό. Άκουσε πως πολλοί πιάνουν μια φυλλάδα και τη διαβάζουν από πάνω ως κάτω νερό· πως άλλοι μπορούν και μετρούν ίσαμε τα χίλια.

Να ήξερε κι αυτός να μετρήσει τα γίδια του! Λέει στην τύχη πως είναι καμιά διακοσαριά, μα δεν το ξέρει.

Να γιατί, βλέποντας τα παιδιά πρώτη φορά, ντράπηκε. Να 'ξερε να βουτήξει στο μελάνι και να βάλει τ' όνομά του, έτσι σαν τον παππούλη του τον Γεροθανάση!

Τι είναι αυτός, τι είναι κείνα; Τούτος δεν ξέρει άλλο από τα γίδια και τον σουγιά του· ενώ εκείνα μπορούν να βάλουν όλα τα γράμματα στη γραμμή, να τα εξηγήσουν και να πούνε και τον Απόστολο.

Να τον εμάθαιναν και τον Λάμπρο! Να η ώρα. Αν τα μάθει, τα 'μαθε' τώρα, τούτο το βράδυ.

—Φτάνει γι' απόψε, Λάμπρο, του λέει ο Φάνης. Δε μαθαίνονται όλα μαζί. Τώρα να διαβάσεις το χαρτί μοναχός σου κι αύριο πάλι θα δούμε τι έμαθες.

28. Τι είδε ο Λάμπρος όταν τελείωσε το μάθημα

Ο Λάμπρος υπάκουσε σαν καλός μαθητής. Μα όταν σήκωσε το κεφάλι του από το χαρτί και κοίταξε γύρω, πήδησε σαν να τον κέντρισαν οι σφήκες.

Τα γίδια είχαν φύγει! Μόλις κατάλαβαν πως ο τσοπάνης είχε τον νου του αλλού, σκόρπισαν στους ψηλούς γκρεμούς. Πολύ λίγα είχαν μείνει κάτω. Τα πιο πολλά προχώρησαν απάνω στον μεγάλο βράχο· άλλα είχαν χαθεί στις σκισμάδες του, άλλα είχαν σκαρφαλώσει στα κοτρώνια. Πέντ' έξι, τα τρελότερα, τα είδε ο Λάμπρος ανεβασμένα ψηλά στην κορφή.

Στο ηλιοβασίλεμα, καθώς λιγότευε το φως, φαίνονταν ίσκιοι μαύροι απάνω στον ουρανό, καθώς η μαύρη μελάνη απάνω στο χαρτί. Από 'κεί απάνω ατάραχα κοίταζαν τον Λάμπρο, σαν να του έλεγαν:

«Τι καλά που κάνεις να διαβάζεις την άλφα!».

Τότε ο τσοπάνης άρχισε τρελό τρέξιμο, σφύριγμα και πετροβόλημα.

29. Ένας δάσκαλος στην κοινότητα

Καλά· του έμαθαν, ας πούμε, την άλφα, τον έμαθαν να συλλαβίζει· μα ύστερα; Κι ο Φάνης κι ο Δήμος νιώθουν πως δε θα μπορέσουν να διαβάσουν το παιδί παραπέρα. Πρέπει να το πάρει κάποιος καλύτερος απ' αυτούς.

Φτάνοντας στις καλύβες διηγήθηκαν τι είχε γίνει.

«Να, ένα τόσο δα μικρό είναι», είπε ο Φάνης. «Και να δείτε πώς τα κοιτάζε τα γράμματα και πώς τα 'παιρνε.»

Όλα τα παιδιά συγκινήθηκαν μ' αυτή την ιστορία. Θέλουν να έρχεται ο Λάμπρος εκεί, να τον διαβάσει τότε ο ένας τότε ο άλλος.

—Όχι, ένας να τον διαβάσει, είπε ο Αντρέας.

Ποιος θα είναι αυτός; Στη στιγμή συλλογίστηκαν ποιος ξέρει τα περισσότερα γράμματα και διάλεξαν τον Δημητράκη. Αυτός θα διαβάσει το βλαχόπουλο.

Λοιπόν γίνεται στην κοινότητα και σχολείο.

30. Στους ίσκιους των πεύκων

Σήμερα είναι Κυριακή. Κάτι ξεχωριστό έχει τούτο το πρωί. Τα παιδιά είναι ξαπλωμένα στους ίσκιους· είναι σαν ξεχασμένα κάτω από τα δέντρα· ξεκουράζονται.

Πεύκο, ευλογημένο πεύκο!

Από τις χαραμάδες των κλαδιών του βλέπουν τον ουρανό. Τα κλαδιά του σκίζονται σε πολλά κλαδιά μικρότερα· κι αυτά πάλι σε άλλα μικρά μικρά παρακλάδια, που μοιάζουν με αμέτρητα ψιλά σκοινιά, κομποδεμένα σαν τα δίχτυα.

Τα φύλλα του, που είναι σαν βελόνες, γίνονται κρόσσια κι εκεί μέσα παίζει ο αέρας κι ο γαλάζιος ουρανός.

Σαλεύει το πεύκο κι η άκρη του ίσκιου του σαλεύει μαζί. Φυσάει σαν μακρινή θάλασσα. Να μπορούσαν ν' ακούνε ξαπλωμένοι ώρες πολλές αυτό το νανούρισμα!

Μόνο η μάνα τους θα τους έλεγε τόσο καλό τραγούδι, όταν τα είχε στην κούνια.

Δεν είπε η βοσκοπούλα, την άλλη φορά, πως τα δέντρα έχουν χάδι και χαϊδεύουν; Όλα τα παιδιά νιώθουν αυτό το χάδι.

Πεύκο ευλογημένο!

31. Ο Γεροθανάσης

Σήμερα ήρθαν δυο τσοπάνηδες κι έφεραν γάλα. Δεν είναι πολύ, γιατί τώρα τα πρόβατα και τα γίδια στέρεψαν, μα είναι δώρο του Γεροθανάση.

Τους έφεραν και μια γαλατόπιτα, καμωμένη από τα χέρια της Αφρόδως. Κι αυτή δώρο του Γεροθανάση.

Τέλος, τους ήρθε κι ο ίδιος ο Γεροθανάσης.

Ο Γεροθανάσης φοράει άσπρη φουστανέλα, άσπρες κάλτσες, άσπρο σκούφο· κι είναι και τα γένια του και τα μαλλιά του άσπρα. Είναι χιονισμένος χειμώνα καλοκαίρι· κατακάθαρος. Η Ρούμελη θα τον λευκαίνει τον γέρο!

Είναι ο πρώτος τσέλιγκας σε κείνα τα βουνά· από έξι χιλιάδες τα ζωντανά του δεν έπεσαν ποτέ κάτω.

Είναι ο παππούς της γενιάς. Έδωσε κόρες κι εγγονές στις γύρω καλύβες. Έχει δοσμένες και άλλες σε βουνά μακριά που δε φαίνονται. Όλες τις προίκισε και το βιος του δε σώνεται.

Γράμματα δεν ξέρει, έμαθε όμως και βάζει την υπογραφή του, σιγά σιγά και γερά, με μια γκλίτσα στο τέλος, να έτσι:

Μ' αυτή την υπογραφή πουλάει, αγοράζει, ξέρει πού βρίσκεται η περιουσία του.

—Ξέρω κι εγώ, λέει, δεκάξι γράμματα.

Και λέει αλήθεια. Τα μέτρησε μια φορά, όσα κάνουν την υπογραφή του, και τα βρήκε δεκάξι. Μια ζωή τώρα δεν έγιναν δεκαεφτά.

Ό,τι του λείπει σε γράμματα το έχει ο Γεροθανάσης σε νου. Δεν τον γέλασε κανείς, μα ούτε και γέλασε κανέναν. Λόγο δεύτερο δεν έχει· έναν και σωστό.

Όταν κατεβαίνει στην πολιτεία –γιατί πηγαίνει και στην πολιτεία μια φορά τον χρόνο, τη Λαμπρή–, πιάνει όλο τον δρόμο και γυρίζουν και τον κοιτάζουν αυτόν και την αγκλίτσα του. Τότε κουνούν το κεφάλι και λένε:

—Τι γάλα να τρώει! Τι γιαούρτια, τι μυζήθρες!

Είναι ογδόντα χρονών, μα την γκλίτσα δεν την πάτησε χάμω. Πόσες φορές είδε ν' ανθίζει ο γάβρος κι η οξιά! Πόσοι χειμώνες έριξαν απάνω του τη βροχή και το χαλάζι! Και πάλι ολόσιος είναι.

Να 'χουμε τα καλά σου γεράματα, Γεροθανάση!

32. Ένας εθελοντής χωροφύλακας για την αλεπού

Φεύγοντας ο Γεροθανάσης, άφησε άλλο δώρο: τον μικρό του σκύλο, τον Γκέκα.

Ο Γκέκας είχε έρθει μαζί του, μα τώρα δεν έφευγε. Ήθελε να μείνει με τα παιδιά. Ακολούθησε τον Γεροθανάση ως τα δέντρα, έπειτα ξαναγύρισε. Ο Γεροθανάσης τού φώναξε, πάλι ο Γκέκας πήγε ως εκεί, μα πάλι ξαναγύρισε.

Αφού γύρισε δυο τρεις καλύβες και τις μύρισε καλά, στάθηκε μπροστά στον Δημητράκη και στον Κωστάκη και τους κοίταξε κουνώντας την ουρά, σαν να τους έλεγε: «Παίζουμε;».

Πριν του απαντήσουν, άρχισε αυτός τα πηδήματα. Έτρεχε, χωρίς να τον κυνηγά κανείς. Δηλαδή: «Αν δεν παίζετε

σεις, παίζω εγώ». Τα παιδιά έβαλαν τα γέλια. Να ένας εθελοντής!

Ο Γκέκας γεννήθηκε κι αυτός τσοπανόσκυλο. Έχει αφτιά ορθά και μυτερά και το μαλλί μεγάλο και δασύ. Είναι άσπρος, μ' ένα σταχτί μάλωμα στη ράχη, στα πόδια και στο πρόσωπο. Φαίνεται ενός χρόνου σκύλος και είναι κουτάβι.

Α, μα δεν υποφέρεται η ζωή στα βλάχικα. Σαν πολύ βαρύς είναι ο Γεροθανάσης. Προχτές που του δάγκασε λιγάκι ο Γκέκας τη φουστανέλα, έφαγε μια με την αγκλίτσα. Δεν παίζει ο γέρος.

Μα ούτε και τα μικρά παιδιά παίζουν· πάνε με το κοπάδι. Ο Λάμπρος, που ήταν μικρός, βόσκει διακόσια γίδια. Δεν έφτανε αυτό, διαβάζει τώρα και μια φυλλάδα.

Να παίζει με τα πρόβατα; Αυτά δεν παίζουν, μόνο βόσκουν. Λοιπόν, σηκώθηκε ο Γκέκας κι ήρθε στα παιδιά. Και να τον διώξουν, δε φεύγει από 'δώ.

Αφού πήδησε κάμποσες φορές, χωρίς να τον κυνηγήσουν, ξαναγύρισε και κουνιόταν πότε στο ένα, πότε στο άλλο παιδί.

Ήταν σαν να 'λεγε: «Δε θα μου μάθετε κανένα παιγνίδι;».

Στο τέλος άρπαξε την πετσέτα του Φουντούλη στα δόντια του και την έφερε με μανία βόλτες στον αέρα. Τότε όλα τα παιδιά με γέλια και φωνές τον κυνήγησαν γύρω στις καλύβες. Τρέχοντας γλιστρούσε, έπεφτε, γάβγιζε, φυσούσε και σιγομούγκριζε, σαν να έγινε κάτι σπουδαίο. Μα κι αλήθεια κάτι σοβαρό γινόταν· κατόρθωσε ο Γκέκας να τον κυνηγήσουν. Αυτό ήθελε. Πού να γυρίσει τώρα στον Γεροθανάση!

Τα παιδιά πάνε με τα παιδιά.

33. Ένα ξαφνικό επεισόδιο

Ο Γεροθανάσης, φεύγοντας από τα παιδιά, πήγε στους λοτόμους. Το βράδυ, όταν γύριζε από ‘κεί, πέρασε πάλι από τις καλύβες των παιδιών.

Στάθηκε, άναψε την ίσκα του², το τσιγάρο του και μάλωσε τον σκύλο, που τον άφησε κι έφυγε. Αυτό στ’ αστεία. Γιατί στα σοβαρά είπε στα παιδιά πως τους χάριζε τον Γκέκα. Ένας σκύλος, λέει, πάντα τους χρειάζεται.

Κατά τις εννιά το βράδυ ακούστηκαν βήματα ενός ανθρώπου.

Ο άνθρωπος πλησίασε και καλησπέρασε. Μα φαινόταν ανήμπορος.

Όταν ήρθε στο φως, τον είδαν ματωμένο. Αίματα είχαν τρέξει από το κεφάλι του στο ανοιχτό του στήθος, στο ρούχο του κι έτρεχαν ακόμη. Ο Γεροθανάσης τινάχτηκε απάνω.

—Εσύ ’σαι, Κώστα; φώναξε.

—Εγώ, είπε εκείνος αδύνατα. Βάλτε μου κανένα πανί. Κι έγειρε κι ακούμπησε στο δέντρο.

—Όχι εδώ, είπε ο Γεροθανάσης, στην καλύβα πάμε. Και ζήτησε γρήγορα νερό και πανί.

² Ίσκα (και ύσκα): εύφλεκτο υλικό (φιτίλι για τσακμάκι) που το παρασκεύαζαν από μύκητα των δέντρων.

Τα παιδιά είχαν δειλιάσει και πολλά χλόμιασαν· δεν είχαν δει άλλη φορά πληγωμένο. Όλη τους η σημερινή χαρά χάθηκε ξαφνικά.

Ο Αντρέας όμως δεν έχασε καιρό. Σε τέτοιες στιγμές ενεργούν αμέσως. Άρπαξε το φανάρι κι έφεξε στον Γεροθανάση και στον πληγωμένο για να μπούνε στην καλύβα.

Παράγγειλε στους άλλους να τρέξουν στη βρύση για νερό. Έπειτα πήρε δεύτερο φανάρι αναμμένο, έτρεξε στην καλύβα με τα τρόφιμα, έσκισε ένα δέμα κι έβγαλε από ‘κεί μέσα μερικά πράγματα.

Ήταν επίδεσμοι, μπαμπάκι και αντισηπτικό, τα πρώτα που πρέπει να έχουν όσοι πάνε να ζήσουν στην ερημιά. Μ’ αυτά γύρισε στην καλύβα του αρρώστου.

Ο Αντρέας κι ο Δημητράκης είχαν μάθει να δένουν επιδέσμοις. Ο Γεροθανάσης το ήξερε πρακτικά, μόνο αντισηπτικό δεν καταλάβαινε τι θα πει.

Οι τρεις τους, βοηθώντας ο ένας τον άλλο, έδεσαν καλά το κεφάλι του χτυπημένου. Ο Γεροθανάσης τού έδωσε λίγο νερό να πιει και τον πλάγιασε στο στρώμα.

Τώρα κατάλαβαν ποιος είναι. Είναι εκείνος που γυρίζει κάτω στην πόλη και πουλάει ρίγανη, κάππαρη, βότανα κι ελατόπισσα. Είτε από την ταραχή τους είτε από το λίγο φως, τα παιδιά δεν είχαν γνωρίσει αμέσως τον καημένο τον Κώστα τον Κορφολόγο!

—Τ’ είναι, Κώστα, ποιος το ‘κανε; ρώτησε ο Γεροθανάσης.

—Να, αυτά τα θηρία οι Πουρναρίτες. Ήταν και πάλι δυο απ' αυτούς και χτυπούσαν με το τσεκούρι ένα θεόρατο πεύκο.

«Γιατί, πατριώτη;» λέω στον έναν. «Τι σου φταίει το πεύκο;»

«Τα βοτάνια σου να κοιτάζεις εσύ», μ' απάντησε.

«Μα καλά», του λέω, «καταστρέφετε ένα πράμα του Θεού, που θέλει πενήντα χρόνια να ξαναγίνει. Εσείς οι Πουρναρίτες θα φάτε το δάσος. Δε λογαριάζετε τουλάχιστον την εξουσία;»

«Εξουσία», απάντησε, «είναι κείνο που μας αρέσει. Να πας από 'δώ και συ κι αυτή».

Λέγοντας αυτά, ο ένας με φοβέριζε με το τσεκούρι. Ο άλλος σήκωσε από κάτω ένα ξύλο και με χτύπησε.

Όταν ξεξαλίστηκα και κοίταξα γύρω μου, είχαν γίνει κι οι δυο άφαντοι. Έτσι μου 'μελλε να πάθω.

—Τα θηρία, φώναξε ο Γεροθανάσης, ως τώρα χτυπούσαν το κλαρί, τώρα θα μας φάνε και τους ανθρώπους.

34. Ο άνθρωπος που τρώει το δάσος

Οι Πουρναρίτες, έλεγε ο κυρ Στέφανος, είναι από το χωριό Πουρνάρι, που βρίσκεται χαμηλά, κάπου δυόμισι ώρες από το Χλωρό.

Πολλοί απ' αυτούς το είχαν επάγγελμα να ζούνε ρημάζοντας το δάσος. Πάνε μια νύχτα και δίνουν τσεκουριές σ' έναν μεγάλο έλατο, που μπορεί να δώσει πολύ και γερό ξύλο.

Γκρεμίζουν τον έλατο και τον κομματιάζουν. Ύστερα φορτώνουν τα κούτσουρα στο μουλάρι και τα πηγαίνουν λίγα λίγα στο χωριό.

Άλλοι πάλι ξεφλουδίζουν λίγο τον έλατο γύρω γύρω για να ξεραθεί. Ύστερα από καιρό πηγαίνουν και τον κόβουν.

Πολλοί απ' αυτούς, στην άκρη του δάσους, καίνε τους θάμνους και τα δέντρα για να κάνουν χωράφια. Κι ύστερα προχωρούν μέσα στο δάσος. Έτσι με τον καιρό γυμνώνουν ράχες ολόκληρες.

Εδώ και δύο χρόνια έχουν αρχίσει να βγάζουν κρυφά ρετσίνα. Πολλά από τα πιο όμορφα πεύκα του Χλωρού είναι πελεκημένα και γδαρμένα.

Έτσι οι Πουρναρίτες μπήκαν στο δάσος, όπως το σκουλήκι μπαίνει στον κάμπο και το σαράκι στο ξύλο.

35. Τα παιδιά ειδοποιούν τους χωροφύλακες

Το πρώτο που ρώτησαν τα παιδιά, όταν άκουσαν αυτά, ήταν αν έχει φύλακες το δάσος.

Τους είπαν πως υπάρχουν δύο δασοφύλακες. Μα το δάσος είναι τόσο μεγάλο που δεν μπορούν να βρίσκονται παντού αυτοί οι δύο. Θέλουν ώρες να το περάσουν.

Έπειτα ένας απ' αυτούς πρέπει να βρίσκεται στους λοτόμους, μην τύχει και κόψουν δέντρα που δεν επιτρέπεται να κοπούν.

Μένει ένας δασοφύλακας κι αυτός πρέπει να φυλάξει όλο το δάσος.

—Και τι, από τον δασοφύλακα πρέπει να τα περιμένουμε όλα; είπε ο μπαρμπα-Κώστας. Εμείς τι είμαστε; Καθένας που περνάει από 'δώ μέσα πρέπει να φυλάξει το δάσος. Κάθε άνθρωπος, όπου βρίσκεται, πρέπει να το προστατεύει, όπως μπορεί. Εγώ έκανα το χρέος μου.

Αφού ένας άνθρωπος αγράμματος κινδύνεψε για να σώσει τα δέντρα, αξίζει να κοπιήσουν γι' αυτά και τα παιδιά.

Ο Αντρέας τούς είπε το άλλο πρωί ποιο είναι το χρέος τους.

Πέντε παιδιά έτρεξαν στο Μικρό Χωριό και ειδοποίησαν τους δύο χωροφύλακες που είναι εκεί πως πλήγωσαν τον μπαρμπα-Κώστα.

Άλλα πέντε πήγαν στους λοτόμους και ειδοποίησαν τον δασοφύλακα για την καταστροφή που γίνεται στα πεύκα του Χλωρού.

Ο μπαρμπα-Κώστας ξύπνησε σήμερα καλύτερα. Τη νύχτα είχε πόνους, μα το δέσιμο της πληγής του με καθαρό επίδεσμο και το αντισηπτικό έφεραν αποτέλεσμα.

Τα παιδιά τού έφεραν από τους βλάχους μια μεγάλη κούπα γάλα και την ήπια σιγά σιγά. Ύστερα βγήκε έξω στον

καθαρό αέρα και κουβέντιαζε. Να ένας άνθρωπος που αγάπησε το δάσος!

Ο Μπαρμπακώστας

Πουρναρίτης είναι κι ο μπαρμπα-Κώστας. Αν ζούσε κι αυτός με λαθραία ξυλεία, τι θα κέρδιζε; Θα ήταν κλέφτης, χωρίς να είναι ούτε πιο ήσυχος ούτε πιο πλούσιος.

Είκοσι πέντε χρόνια ζει από το δάσος χωρίς να το βλάψει ο μπαρμπα-Κώστας. Έγινε κορφολόγος. Μαζεύει και πουλάει ρίγανη, λεβάντα, θυμάρια και βότανα σπάνια για τα φαρμακεία και τα σπίτια.

Όταν περνά από την πόλη, τι ευωδιά που χύνει το σακί του!

36. Το πληγωμένο πεύκο

Το απόγευμα ήρθε ο δασοφύλακας.

Η πρώτη του δουλειά ήταν να κατεβεί στο μέρος που του έδειξε ο μπαρμπα-Κώστας. Εκεί τον ακολούθησαν τα παιδιά. Για πρώτη φορά είδαν πληγωμένα πεύκα.

Μια τσεκουριά κατέβαινε από πάνω από τη μέση τους κι έφτανε ως τη ρίζα. Ήταν μια πληγή ανοιχτή, η μεγαλύτερη πληγή που μπορούσε να δει κανένας· δε θα έκλεινε ποτέ. Και αν ήθελε να κλείσει, άλλες τσεκουριές την κρατούσαν ανοιχτή.

Μερικά πεύκα σχεδόν τα είχαν γδύσει. Δεν είχαν αφήσει στο κορμί παρά λίγη φλούδα. Φαίνονταν σαν το κρεμασμένο σφαχτό. Απ' αυτές τις πληγές έτρεχε άσπρο ρετσίνι. Το ρετσίνι ακολουθούσε την τσεκουριά και στάλαζε κάτω σε μια λακκούβα, που την είχαν ανοίξει προς τη ρίζα των πεύκων, επίτηδες γι' αυτό.

Όλη αυτή η σφαγή ήταν για το ρετσίνι· για λίγες δραχμές που θα έβαζαν οι Πουρναρίτες στο σελάχι τους, αν το πουλούσαν.

Τα πληγωμένα πεύκα θα πεθάνουν σε λίγο καιρό. Θα πέσουν από τον πρώτο δυνατό αέρα ή θα ξεραθούν, γιατί δε θα έχουν πια χυμό.

Το τέλος τους το έχουν νιώσει και όμως τραγουδούν· σαλεύουν και φυσούν όπως τ' άλλα, τα γερά πεύκα.

Με το κομμάτι κορμό που τους έμεινε πίνουν από τη γη όσο χυμό μπορούν ακόμη· πρασινίζουν, έχουν ίσκιο.

Έτσι σακατεμένα μπορούν και δροσίζουν τους ανθρώπους. Το φυσικό τους είναι να κάνουν το καλό, δεν αλλάζει.

Δέντρα, περήφανα δέντρα!

37. Τα παιδιά γίνονται δασοφύλακες

—Από αύριο θα φέρω το φυλάκίό μου εδώ πέρα, είπε ο δασοφύλακας. Μου χρειάζεται όμως βοήθεια. Πρώτα μια καλύβα· έπειτα πρέπει να μπορώ να ειδοποιήσω τους χωροφύλακες, που είναι στο Μικρό Χωριό, ή τον σταθμάρχη της Πέτρας, καθώς και τον δεύτερο δασοφύλακα, που είναι στους λοτόμους. Πρέπει ακόμη να έχω μια δεύτερη βάρδια, στην ανάγκη και τρίτη.

Ο Αντρέας, όταν άκουσε αυτά, έβγαλε από την τσέπη του μια σφυρίχτρα. Ύστερα έκαμε σήμα στα άλλα παιδιά να βγάλουν τη σφυρίχτρα τους και να σφυρίζουν μονομιάς όλοι, μόλις κουνήσει το χέρι.

Μια βροντερή σφυριζιά ακούστηκε από δέκα σφυρίχτρες. Μπορούσε ν' ακουστεί αρκετά μακριά.

—Αν εμείς τα παιδιά χρειαζόμαστε, είτε ο Αντρέας, είμαστε εδώ. Έχουμε τη σφυρίχτρα μας, το ραβδί μας και το σακούλι μας. Μπορούμε να πάμε στο Μικρό Χωριό και στην Πέτρα και στους λοτόμους.

—Αυτό θα είναι μια καλή δουλειά, είπε ο δασοφύλακας.

—Και βάρδια θα φυλάξουμε, είπε ο Αντρέας. Μη μας βλέπεις μικρούς· είμαστε είκοσι έξι.

Ο δασοφύλακας κοίταξε τα παιδιά με περιέργεια. Τα είδε ηλιοκαμένα· φαινονταν παιδιά με θάρρος. Ο Αντρέας έμοιαζε παιδί που ξέρει να οδηγεί.

—Ποιον έχετε μαζί σας εδώ; ρώτησε. Ποιος σας συντροφεύει;

—Κανένας.

—Μονάχοι σας είστε;

—Μονάχοι.

—Από πότε;

—Από μια βδομάδα.

—Παιδιά που μπορούν να μείνουν εδώ μόνα, μπορούν να βοηθούν και τον δασοφύλακα. Ελάτε μαζί μου.

Τους πήρε και τους πήγε σ' ένα μέρος με πυκνά δέντρα. Εκεί τους όρισε πώς θα φυλάξουν τη νύχτα και τι θα κάνουν, αν τύχει κι ακούσουν τσεκούρι στα δέντρα.

38. Δασοφύλακες, γρηγορείτε!

—Φάνη, προσοχή. Σκοπός είσαι.

Μη φοβάσαι τη νύχτα, μη σε τρομάζουν οι ίσκιοι. Όποιος κάνει εκείνο που πρέπει, δεν έχει να φοβηθεί κανέναν.

Εσύ κι οι συμμαθητές σου απόψε φυλάγετε το δάσος από τους εχθρούς του.

Η σφυρίχτρα σου να είναι έτοιμη. Με τη βάρδια, που φυλάγετε, προστατεύετε τα δέντρα. Κι όλους τους ανθρώπους, όσοι θα δροσιστούν απ' αυτά τα δέντρα είτε τώρα είτε σε πενήντα κι εκατό και διακόσια χρόνια. Όταν βρίσκονται γενναία παιδιά σαν εσάς, ένα δάσος γίνεται αιώνιο. Κι οι άνθρωποι ζουν καλύτερα τη ζωή τους.

39. Οι δεντροκόποι δεν πέρασαν καλά

Την πρώτη βραδιά δεν ήρθε ο εχθρός. Ήρθε όμως τη δεύτερη.

Εκεί κάπου ακούστηκαν τρεις τσεκουριές. Εκείνος που χτυπούσε σταμάτησε λίγα λεπτά για ν' αφουγκραστεί, φαίνεται, γύρω. Έπειτα ξανάδωσε άλλες τρεις.

Τότε σφύριξαν έξαφνα στο σκοτάδι δεκαπέντε σφυρίχτρες. Πρώτα καθεμιά χωριστά, έπειτα κι οι δεκαπέντε μαζί, δυνατά, πολύ δυνατά.

Σ' αυτό το ξαφνικό, οι δεντροκόποι τα έχασαν. Πού πήγαν, από πού, δεν κατάλαβε κανείς. Χάθηκαν. Στο δάσος ξανάγινε σιωπή.

Την άλλη μέρα βρέθηκαν εκεί ένα τσεκούρι κι ένα σκοινί.

Πουρναρίτης

Δε θα 'ρθουν να το ζητήσουν. Οι Πουρναρίτες από κείνη την ώρα έχουν καταλάβει πως δεν μπορούν πια να γυμνώσουν το δάσος.

Καθώς έχουν μείνει άγριοι και αγράμματοι χωριάτες, ο φόβος τους τα μεγαλώνει όλα. Και πιστεύουν όλα όσα φοβούνται.

Οι γριές εξήγησαν τις σφυριξιές εκείνες σαν γριές. Είπαν πως είναι από στοιχειά. Τα μεγαλύτερα στοιχειά, καθώς λένε οι γριές, είναι μέσα στον λόγγο.

Οι Πουρναρίτες, αν κι έχουν περπατήσει νύχτα πολλές φορές, πίστεψαν τις γυναίκες. Το ξαφνικό εκείνο, που το διηγήθηκαν οι φοβισμένοι δεντροκόποι, από στόμα σε

στόμα μεγάλωσε. Και καθώς μέσα στο άγριο αυτό χωριό έμειναν οι άνθρωποι αγράμματοι, η ιστορία γύριζε μέρα και νύχτα. Και όσο γύριζε, τόσο πιο φοβερή γινόταν.

Στο τέλος, μερικοί από τους χωριάτες πίστεψαν πως το Χλωρό είχε στοιχειώσει.

Απάνω στον φόβο αυτόν ήρθε κι ο φόβος της εξουσίας. Οι Πουρναρίτες είδαν τους δύο χωριανούς τους, που είχαν χτυπήσει τον Κώστα τον Κορφολόγο, να πηγαίνουν στη φυλακή δεμένοι, ανάμεσα σε τέσσερις χωροφύλακες. Την τιμωρία τους τη χρωστούμε στα παιδιά, που είχαν τρέξει στο Μικρό Χωριό και ειδοποίησαν τους χωροφύλακες.

Στην κορφή ενός πεύκου, σε ψηλό μέρος, τα παιδιά έχουν δέσει κι ένα άσπρο πανί για σημαία. Αυτή φαίνεται κάμποσο μακριά και δείχνει πως υπάρχουν εκεί φύλακες.

Η μικρή δασοφυλακή μας έκανε το χρέος της. Δεν ησύχασε όμως μ' αυτό. Εξακολουθεί τις βάρδιες.

Πάντα είναι έτοιμη!

40. Το μαύρο τραγάκι

Ο Λάμπρος ήρθε στο μάθημα και προχτές και χτες και σήμερα.

Κοιτάζει το ρολόγι του κι έρχεται ταχτικά την ίδια ώρα. Το ρολόγι του Λάμπρου είναι μια ξερή αγριαχλαδιά. Στις

δέκα το πρωί πέφτει ο ίσκιος της απάνω στο σημάδι. Τότε ξεκινά ο μαθητής τρέχοντας κι έρχεται στον Δημητράκη.

Δόξα σοι ο Θεός, τα γίδια την άλλη φορά τα μάζεψε εκτός από ένα. Ένα τραγάκι, ένα μαύρο τραγάκι, δεν μπόρεσε να το βρει πουθενά.

Όταν το είπε του παππού, τον έπιασε μεγάλος θυμός.

«Να πας πίσω να μου βρεις το τραγάκι. Ό,τι έχω κείνο το μικρό, δεν έχω όλο το κοπάδι!»

Ο Λάμπρος την άλλη μέρα πρωί πρωί πήγε πίσω κι άρχισε ν' ανεβαίνει πάλι όλους τους γκρεμούς. Έψαξε στους θάμνους, έριξε πέτρες παντού, σφύριξε, φώναξε «τσεπ! τσεπ! τσεπ!», τίποτα. Είχε απελπιστεί.

Τη στιγμή που κίνησε να φύγει, το τραγάκι πρόβαλε από μια πράσινη τούφα. Ούτε κινήθηκε ούτε βέλαξε· μόνο τον κοίταξε.

Ήταν ξεχασμένο μέσα στο άγριο κλαρί. Μια νύχτα έζησε στο πουρνάρι και στην κουμαριά και ξέχασε και κοπάδι και βοσκό.

Ο Λάμπρος το κυνήγησε λίγο, το τσάκωσε από το πίσω πόδι με την γκλίτσα του, το πήρε στον ώμο και το έφερε πίσω.

Όταν το είδε ο Γεροθανάσης, χάρηκε, μ' όλες τις έξι χιλιάδες τα ζωντανά του.

Αφού το άρπαξε από τα μικρά του κέρατα και το έφερε στα γόνατά του, φώναξε τάχα σαν θυμωμένος:

—Φέρε γρήγορα το μαχαίρι να το σφάξω. Το τραγάκι βέλαξε: «μεε... μεεεε...». Και το χνότο του, καθώς άνοιξε το στόμα, μοσκοβόλησε από το άγριο κλαρί.

—Τι είπες; φώναξε ο Γεροθανάσης, σηκώνοντας το χέρι σαν να κρατούσε τάχα μαχαίρι. Να μη σε σφάξω είπες; Όχι, θα σε σφάξω, τώρα κιόλας! Στις μυρουδιές μου ξεχάστηκες, ε; Άγγιχτη κουμαριά μου 'θελες! Ας είναι, ας έχεις χάρη σήμερα. Ξέρω 'γώ! Θα σε σφάξω στον γάμο της Αφρόδως.

Έτσι είπε και τ' απόλυσε να πάει μαζί με τ' άλλα.

Όχι, δε θα το σφάζει ούτε στον γάμο της Αφρόδως. Ας είναι άταχτο· ξέρει όμως να κυνηγά τις ευωδιές· ξέρει να βρίσκει το άγγιχτο κλαρί.

Ο Γεροθανάσης το έχει στην καρδιά του. Μια μέρα φαίνεται πως θα το κάνει κεσέμι³!

41. Το τραγούδι της Αφρόδως

Η Αφρόδω ήρθε σήμερα μαζί με τον Λάμπρο να δει τ' αδέρφια της. Έναν αδερφό είχε, τον Λάμπρο, και τώρα έγιναν είκοσι έξι!

Μα και τα παιδιά ποτέ δεν έλεγαν πως θα έβρισκαν εκεί απάνω τόσο καλή αδερφή.

³ Κεσέμι ή γκεσέμι: τράγος που οδηγεί το κοπάδι.

Εδώ και τρεις μέρες τούς είπε το πιο καλό παραμύθι. Είπε για ένα κάστρο που είχε πόρτες ατσαλένιες και κλειδιά αργυρά· για της Ωριάς το κάστρο.

Προχτές τραγούδησε στον Φάνη και στον Δημητράκη ένα τραγούδι που άρχιζε με τα λόγια: «Απόψε ‘νειρευόμουνα». Το είπε χαμηλοβλέποντας και κοιτάζοντας τη ρόκα.

*Απόψε ‘νειρευόμουνα
—μητέρα, μητερίτσα μου—
ψηλόν πύργον ανέβαινα,
σε περιβόλι έμπαινα
και δυο ποτάμια με νερό,
—‘ζήγα, μητέρα μ’, τ’ όνειρο!...*

Να είχε δει και κείνη τέτοιο όνειρο; Ήταν κάτι λυπητερό σ’ αυτό το τραγούδι. Μα όταν το τελείωσε, χαμογέλασε. Κι άμα η Αφρόδω χαμογελάσει, όλα είναι καλά.

Τόσο την έχουν αδερφή, που σήμερα την έβαλαν σε ράψιμο.

—Ράψε, Αφρόδω, τούτο το κουμπί.

—Ράψε μου τον αγκώνα που σκίστηκε.

Όσο κι αν είχαν μάθει στην ερημιά να ράβονται μόνοι τους, ήθελαν το ράψιμο της Αφρόδως. Πάντα πιο καλά ράβουν οι γυναίκες.

Η Αφρόδω κάθισε και μάλωσε δυο τρεις. Αν μπορεί να μπαλωθούν δασοφύλακες! Ύστερα πήρε τη ρόκα κι άρχισε να γνέθει.

«Τώρα θα μας πει κανένα παραμύθι!» συλλογίστηκαν τα παιδιά.

Όχι, δεν τους είπε παραμύθι· τους είπε την ιστορία του Γιάννη από το Πουρνάρι. Μια ιστορία που την ξέρουν όλοι, μεγάλοι και μικροί.

42. Η ιστορία του Γιάννη από το Πουρνάρι

—Βλέπετε κει κάτω μακριά, είπε η Αφρόδω, κάτι χωράφια που κιτρινίζουν;

Εκεί ήταν ένας πεύκος! Μα τι πεύκος! Έκρουε στα ουράνια, που λέει ο λόγος. Ο ίσκιος που έριχνε μαύριζε σαν το χράμι που είναι από τράγιο μαλλί. Από κάτω μπορούσε να σταλίσει ένα κοπάδι.

Πουλί πετούμενο δεν περνούσε από μακριά δίχως να 'ρθει ν' αγγίξει την κορφή του.

Οι σταλαματιές από το ρετσίνι του σαν κεχριμπάρια· το φύσημά του ποτάμι· η δροσιά του γιάτρευε λαβωμένο.

Λένε πως μέσα στο κορμί του κοιμόταν μια νεράιδα· έτσι λένε. Μεγαλύτερος πεύκος δε φάνηκε πουθενά· τον θυμούνται δα εκείνοι που γέρασαν. Κι ο παππούλης κάθισε στον ίσκιο του.

Ὡσπου ἦρθε μια χρονιά ο Γιάννης από το Πουρνάρι και τον πελέκησε με το τσεκούρι για ρετσίνι. Και την άλλη χρονιά πάλι τον πελέκησε. Κι άμα έβγαλε δυο χρόνια το ρετσίνι, ο Γιάννης άρχισε να μετρά τα κούτσουρα που θα είχε, αν τον έκοβε ολότελα.

Την τρίτη χρονιά τον γκρέμισε. Και πήγε στη μάνα του και της είπε: «Μάνα, καλό χειμώνα θα περάσουμε. Τον μισό πεύκο θα τον κάψουμε εμείς στο τζάκι, τον άλλο θα τον πουλήσουμε στα Δυο Χωριά.»

Κίνησε να πάει στα Δυο Χωριά, να βρει τους μαστόρους να τους πει πως έχει ξύλο για πούλημα. Πέρασε ένα μερόνυχτο, δεν έφτασε. Πέρασαν τρεις μέρες, δεν έφτασε. Πέρασε ένας μήνας κι ήταν ακόμη στον δρόμο.

Ο πεύκος, λένε, την ώρα που έπεφτε, τον καταράστηκε. Και σαν είχε την κατάρα του πεύκου, δεν μπορούσε ο Γιάννης να βγει ποτέ από τον κάμπο. Γιατί τα δέντρα, βλέποντάς τον, περπατούσαν κι έφευγαν. Κι ο λόγος όλο τραβούσε μακριά. Κι ο Γιάννης όλο απόμενε στα ξερολίβαδα.

Δίψα είχε, σταλιά δεν είχε να δροσιστεί. Και περνούσαν τα καλοκαίρια και τον έκαιαν κι οι χειμώνες και τον πάγωναν. Κι ο Γιάννης περπατούσε κι ήταν πάντα στον ίδιο τόπο. Ὡσπου σωριάστηκε.

Και του έβγαλαν κι ένα τραγούδι, που λέει όλη αυτή την ιστορία. Έχει και σκοπό. Μα όσο για τα λόγια, εγώ δεν τα ξέρω· στα χαρτιά θα τα βρείτε· γιατί πέρασε στα χαρτιά αυτή η ιστορία.

Το τραγούδι του Γιάννη από το Πουρνάρι έτσι το λένε τα
χαρτιά:

43. Η κατάρρα του πεύκου

1.

—Γιάννη, γιατί έκοψες τον πεύκο;
 Γιατί; Γιατί;
 —Αγέρας θα 'ναι, λέει ο Γιάννης,
 και περπατεί.

Ανάβει η πέτρα, το λιβάδι
 βγάνει φωτιά·
 να 'βρισκε ο Γιάννης μια βρυσούλα,
 μια ρεματιά!

Μες στο λιοπύρι, μες στον κάμπο
 να ένα δεντρί...
 Ξαπλώθη ο Γιάννης από κάτω
 δροσιά να βρει.

Το δέντρο παίρνει τα κλαδιά του
 και περπατεί!
 —Δε θ' ανασάνω, λέει ο Γιάννης.
 Γιατί; Γιατί;

2.

—Γιάννη, πού κίνησες να φτάσεις;
 —Στα Δυο Χωριά.
 —Κι ακόμα βρίσκεσαι 'δώ κάτω;
 Πολύ μακριά!

—Εγώ πηγαίνω, όλο πηγαίνω.
 Τι έφταιξα 'γώ;
 Σκιάζεται ο λόγγος και με φεύγει,
 γι' αυτό είμαι 'δώ.

*Πότε ξεκίνησα; Είναι μέρες...
για δυο, για τρεις...
Ο νους μου σήμερα δεν ξέρω,
τ' είναι βαρύς.*

*—Να μια βρυσούλα, πιε νεράκι
να δροσιστείς.
Σκύβει να πει νερό στη βρύση,
στερεύει ευθύς.*

3.

*Οι μέρες πέρασαν κι οι μήνες,
φεύγει ο καιρός
στον ίδιον τόπο είν' ο Γιάννης,
κι ας τρέχει εμπρός...*

*Να το χινόπωρο, να οι μπόρες!
Μα πού κλαρί;
Χτυπιέται ορθός με το χαλάζι,
με τη βροχή.*

4.

*—Γιάννη, γιατί έσφαζες το δέντρο
το σπλαχνικό,
που 'ριχνεν ίσκιο στο κοπάδι
και στον βοσκό;*

*Ο πεύκοςμίλαε στον αέρα
—τ' ακούς; τ' ακούς;—
και τραγουδούσε σαν φλογέρα
στους μπιστικούς.*

*Φρύγανο και κλαρί τού πήρες
και τις δροσιές,
και το ρετσίνι του ποτάμι
απ' τις πληγές.*

Σακάτης ήτανε κι ολόρθος,
 ως τη χροιά,
 που τον εγκρέμισες για ζύλα,
 Γιάννη φονιά!

5.

—Τη χάρη σου, ερημοκλησάκι,
 την προσκυνώ.
 Βόηθα να φτάσω κάποιαν ώρα
 και να σταθώ...

Η μάνα μου θα περιμένει
 κι έχω βοσκή...
 κι είχα και τρύγο... Τι ώρα να 'ναι
 και τι εποχή;

Ξεκίνησα το καλοκαίρι
 —να στοχαστείς—
 κι ήρθε και μ' ήρπεν ο χειμώνας
 μεσοστρατίς.

Πάλι Αλωνάρης και λιοπύρι!
 Πότε ήρθε; Πώς;
 Άγιε, σταμάτησε τον λόγγο,
 που τρέχει εμπρός.

Άγιε, τον δρόμο δεν τον βγάνω
 —με τι καρδιά;—
 Θέλω να πέσω να πεθάνω,
 εδώ κοντά.

6.

Πέφτει σαν δέντρο απ' το πελέκι...
 Βογκάει βαριά.
 Μακριά του στάθηκε το δάσος,
 πολύ μακριά.

*Εκεί τριγύρω ούτε χορτάρι,
φωνή καμιά.
Στ' αγκάθια πέθανε, στον κάμπο,
στην ερημιά.*

44. Το λουτρό

Απ' όλα τα παιδιά ο Πάνος χαίρεται περισσότερο το νερό. Αυτός κάθεται στη βρύση από κάτω με το κορμί γδυτό και λούζεται. Αν βρει καμιά στέρνα στον δρόμο, μπορεί να γδυθεί και να βουτήξει.

Ο κυρ Στέφανος τον έβγαλε Κοτσυφοπάνο.

Ο κότσυφας δεν είναι το πουλί που τρελαίνεται για το νερό; Όταν ακούσει νερό να τρέχει, κελαηδάει μέσα στο κλουβί. Κι ο Πάνος, αν ακούσει νερό, πηδά και χαίρεται.

Μόλις άκουσε πως θα πάνε στον μύλο ν' αλέσουν, τι χαρές έκανε!

—Εγώ, είπε, δηλώνω για μυλωνάς, εγώ!

Συλλογίζεται από τώρα να καθίσει γδυτός στη βροχή του μύλου, εκεί που τινάζονται οι στάλες. Άλλη μια φορά το έχει κάνει και δε λησμονεί αυτή τη δροσιά.

Το ψωμί των παιδιών το ετοιμάζαν με πληρωμή οι γυναίκες των λοτόμων. Το σιτάρι όμως το πήγαιναν μόνα τους, για να το αλέσουν στον μύλο.

Έστειλαν και πήραν από τους λοτόμους το μουλάρι. Το πρωί ξεκίνησε ο Πάνος, ο Καλογιάννης, ο Μαθιός, ο Κωστάκης κι ο Φάνης. Πέντε μυλωνάδες.

Όσο για τον δρόμο, είχαν ρωτήσει από χτες και ξέρουν πού είναι· πήραν τα σημάδια καλά. Έπειτα δεν μπορεί να γελαστούν, αφού έχουν μαζί τους έναν πολύτιμο οδηγό, το μουλάρι.

Αυτό πηγαίνει μόνο του στον μύλο. Καταλαβαίνει σαν άνθρωπος. Ξέρει τώρα για πού κίνησαν τα παιδιά. Είναι το ζώο που πατά στερεά στους γκρεμούς. Βλέπει τη νύχτα και θυμάται όλους τους δρόμους που πέρασε στο σκοτάδι.

Τι ωραία που αντιλαλεί το κυπρί του στα φαράγγια!

Είχαν ταξιδέψει κάπου μια ώρα.

—Ακούτε, παιδιά; είπε ο Κωστάκης και στάθηκε. Στάθηκαν κι οι άλλοι και άκουγαν. Ερχόταν μια βοή.

—Νερό! είπαν τα παιδιά.

Ο Κωστάκης στάθηκε πάλι, έβαλε το αφτί του και, καθώς άκουσε πολύ νερό, φώναξε χαρούμενος:

—Η Ρούμελη!

Σαν ν' ακούστηκε τ' όνομα καλού φίλου που έρχεται, έτρεχαν τον κατήφορο για να τη δουν μια ώρα πρωύτερα.

Ήταν η Ρούμελη. Περήφανη κατέβαινε και βροντούσε τα νερά της.

Τα πλατάνια στη μια της και στην άλλη όχθη χαίρονταν το νερό. Άλλα δέντρα έσκυβαν από τις πλαγιές να πιουν.

Το ρέμα εκεί κοντά πλάταινε και σχημάτιζε μια δεξαμενή που έβλεπες και το τελευταίο λιθαράκι μέσα.

Αλλού είχε σκαλοπάτια από γυαλιστερά λιθάρια. Το νερό κατέβαινε τα σκαλοπάτια και σχημάτιζε άσπρους καταρράχτες.

Ώσπου να καλοκοιτάζουν τα παιδιά, είδαν τον Πάνο γδυτό να μπαίνει στο νερό.

—Μη, μη! του φώναξαν. Θα κρυώσεις. Έβγα έξω!

Ο Πάνος έμπαινε παραμέσα. Χτυπούσε τα χέρια του στο νερό, έλουζε το κορμί του, βουτούσε και το πρόσωπό του. Γελούσε και τίναζε στάλες στον αέρα.

—Φοβάστε! Ου, φοβάστε! φώναζε και τους πετούσε νερό.

Ο Κωστάκης άρχισε να βγάζει τα ρούχα του. Στάθηκε γυμνός στην όχθη.

—Θα πέσεις, Κωστάκη; Πέσε! Εμπρός, θάρρος! Αμ δε θα πέσεις! του φώναξαν.

Ο Κωστάκης έβαλε το πόδι του στο νερό, μα σταμάτησε φοβισμένος· το βρήκε κρύο. Θέλησε να φύγει, μα ο Πάνος αρπάζοντάς τον από το χέρι τον τράβηξε μέσα και τον βούτηξε όλο.

Ο Κωστάκης με την πρώτη βουτιά ξαφνιάστηκε. Του φάνηκε πως πούντιασε και χάθηκε! Αμέσως όμως κατάλαβε πως τον κρύωνε ο φόβος του, όχι το νερό. Στην αρχή ένιωσε ψύχρα, τώρα αισθάνεται δροσιά και ευτυχία. Πετούσε νερό στους άλλους.

«Ορίστε, τώρα μας πετά νερό κι ο Κωστάκης!» συλλογίστηκαν οι άλλοι τρεις.

Γδύθηκαν κι αυτοί κι έπεσαν μέσα.

Το φαράγγι αντιλαλούσε τα γέλια τους και τις φωνές. Δύο κοτσύφια, που είχαν τρομάξει στην αρχή, ξαναήρθαν εκεί κοντά και βρέχονταν. Τα πλατάνια έπλεκαν τους κλώνους τους από πάνω κι έκαναν πράσινα τόξα. Το νερό ήταν καθαρό σαν διαμάντι· έβγαινε από την καρδιά του βουνού.

Ρούμελη, κρύα Ρούμελη!

—Και τώρα πώς θα στεγνώσουμε; ρωτά ο Κωστάκης, άμα βγήκαν από το νερό.

Σεντόνι βέβαια δεν είχαν μαζί τους. Πήγαν λοιπόν σε κείνον που στεγνώνει και ζεσταίνει τους φτωχούς και τους γυμνούς, στον ήλιο.

Μα ενώ έμεναν στον ήλιο, σφούγγιζαν το δέρμα τους δυνατά με φύλλα από πλατάνι, από βελανιδιά και από σκίνο. Έτσι στέγνωσαν και ντύθηκαν.

Ο νους τους δεν έφευγε από το λουτρό· δεν μπορούσαν να το ξεχάσουν. Αλάφρωσαν· τους φαινόταν σαν να έγιναν κι αυτά φύλλο, νερό, αέρας.

Τι καλά έκαναν να τολμήσουν! Μα σε ποιον το χρωστούν; Στον Κοτσυφοπάνο.

—Ελάτε, είπαν, ελάτε να τον σηκώσουμε.

Τον εσήκωσαν ψηλά και του φώναξαν: Ζήτω!

Το κυπρί του μουλαριού που ακούστηκε πιο πέρα τους θύμισε πως είναι ώρα για τον μύλο.

45. Ο μεθυσμένος μυλωνάς

Για τον μυλωνά του μύλου αυτού λένε πως ποτέ δεν είναι ξεμέθυστος. Μπαρμπακούκης είναι τ' όνομά του.

Προσπαθούσε να φορέσει το γιλέκο του και δεν μπορούσε

—Μπαρμπακούκη, του είπε ο Κωστάκης, ήρθαμε να μας αλέσεις ένα φόρτωμα στάρι.

—Τοθττ... αλέθ..., έκανε ο μυλωνάς. Ήθελε να πει μ' αυτό: «Ξεφορτώστε να τ' αλέσουμε». Πάλι πιωμένος είναι!

Τα παιδιά έλυσαν το φόρτωμα και κατέβασαν τα δυο σακιά. Ο Πάνος ρώτησε τον μυλωνά:

—Τι ώρα θα είναι αλεσμένο, για να ξέρουμε; Ο μυλωνάς δεν απάντησε. Έχει πει όσο χρειάζεται για να μην ακούει πολλά πράματα. Μπορεί να τ' άκουσε, μα έλα που η γλώσσα του είναι μπερδεμένη!

Κάπου κάπου φτερνιζόταν κι ύστερα έλεγε ο ίδιος στον εαυτό του: «Ίες», δηλαδή: «Με τις υγείες».

Έπειτα όμως θυμήθηκε την ερώτηση που του είχαν κάνει κι απάντησε:

—Α... θα... τη..., δηλαδή: Θα τ' αλέσουμε, άμα θ' αλεστεί.

Καλά που ήρθε η γυναίκα του μυλωνά και πήρε τα σακιά. Ήταν πολύ προκομμένη· αυτή βαστούσε τον μύλο. Μα έχει τέτοια ντροπή για το κακό του αντρός της, που σκύβει το κεφάλι εμπρός στους ξένους.

Έριξε μια ματιά στον μεθυσμένο και μια στα παιδιά, σαν να τους έλεγε: «Κοίταξε, πώς καταντά ο άνθρωπος με το κρασί!». Και τράβηξε μέσα στη δουλειά της.

Ο Μπαρμπακούκης προσπαθούσε να φορέσει το γιλέκο του και δεν μπορούσε· το φορούσε ανάποδα. Προσπαθούσε

να πει κι ένα τραγούδι και δεν μπορούσε· το ξεχνούσε και φτερνιζόταν.

Ωστόσο και το ρούχο ήθελε να φορέσει και το τραγούδι να το τελειώσει. Ξανάρχιζε:

*Τούτη η γης που την πατούμε,
όλοι μέσα θε να μπούμε.*

Πέντε φορές φτερνίστηκε, μα προχωρούσε· ποτέ δε χάνει το θάρρος του. Αφού κοίταξε τα σακιά, τις μυλόπετρες και τις κρησάρες, γύρισε και είπε σ' αυτά τα πράματα:

—Αν ξαναπιώ δράμι, να με πείτε όλοι σας μεθυσμένο.

Όχι ένα, μα τετρακόσια δράμια θα πει!... το απόγευμα, όταν πάει στο χάνι.

46. Στον έλατο

Αφού έφαγαν, είπε ο Φάνης:

—Πάμε σε κείνο τον έλατο εκεί απάνω;

Σ' ένα μέρος στεκόταν ένας έλατος, καταμόναχος.

—Πάμε, είπαν τα παιδιά.

—Και πότε θα γυρίσουμε στις καλύβες; ρώτησε ο Μαθιός.

—Θα έρθουμε πίσω αργά το απόγευμα, λέει ο Κωστάκης. Θα πάρουμε το αλεύρι και θα γυρίσουμε το βράδυ.

—Να πάρουμε και το σακούλι μας, είπε ο Καλογιάννης, μπορεί να πεινάσουμε.

Πήραν το σακούλι τους, το παγούρι και το ραβδί τους και κίνησαν. Ήταν ανήφορος δύσκολος· με τη δύναμη όμως που πήραν ύστερα από το λουτρό, είχαν διάθεση για μεγάλα ταξίδια.

Σε πολλά μέρη σταμάτησαν. Κυνήγησαν έντομα και γουστερίτσες, πέταξαν πέτρες τον κατήφορο και γνώρισαν φυτά που δεν τα είχαν δει ποτέ. Σ' ένα μέρος στάθηκαν και καμάρωσαν πέντ' έξι ωραία δέντρα, που ήταν θεόρατα, με δυνατό κορμό.

—Είναι καστανιές! φώναξε ο Πάνος, που τις γνώρισε.

Πήγαν τότε κοντά κι έψαχναν από κάτω με τα μάτια τα πράσινα κλαριά τους. Μα οι καστανιές δεν ήταν κεντρωμένες κι είχαν άγριο καρπό που δεν τρώγεται.

Όταν κίνησαν να φύγουν, ο νους τους πήγε στο καλάθι του καστανά που περνούσε από το σχολείο και φώναζε...

Τέλος, έφτασαν στον έλατο.

Ποιος τους είχε πει πως ο έλατος μοιάζει με τον πολυέλαιο της εκκλησίας; Κοιτάζουν και βλέπουν αλήθεια στα καμαρωτά κλαδιά του κάτι σαν άσπρες λαμπάδες. Είναι ο καρπός του· από 'κεί μαζεύουν την ελατόπισσα.

Όλα τα δέντρα της γης έχουν ανώμαλο σχήμα. Μα το κυπαρίσσι στους κάμπους κι ο έλατος στο βουνό στέκουν ολόισια. Γίνονται κατάρτια στα καράβια.

Εδώ στα βουνά ο έλατος περιφρονεί τον χειμώνα. Κρατάει χιόνι πολύ. Λυγίζει, που νομίζεις πως θα σπάσει, μα μένει πάντα ίσιος και θυμώνει τον άνεμο που τον μάχεται.

Δεν καταδέχεται να φυτρώσει στα χαμηλά. Πρέπει ν' ανεβούμε ψηλά για να τον απαντήσουμε.

Τα παιδιά, κοιτάζοντας απάνω στο βουνό, είδαν ολόκληρο δάσος από έλατα ίσια.

Δεν ξέρουμε γιατί τούτος ο γερο-έλατος ήρθε και ζει εδώ μοναχός του.

Από 'δώ απάνω είδαν το Χλωρό χαμηλότερα και γνώρισαν το μέρος όπου είχαν τις καλύβες.

Είδαν πλαγιές και φαράγγια, είδαν την κορφή του βουνού, μυτερή και κατάγυμνη, και τις άλλες δύο μικρότερες κορφές του, τα Τρίκορφα.

Είδαν το μοναστήρι που άσπριζε μακριά και κάτι μαύρο, που περπατούσε στην πλαγιά, τα γίδια του Λάμπρου. Θα 'χουν το βράδυ να λένε...

Ακόμη δεν το έκοψε ο Φάνης εκείνο το ραβδί; Είναι πολλή ώρα τώρα που κάνει να κόψει μια βέργα κι ακόμη δε γύρισε.

—Για έβγα, Πάνο, και φώναξέ τον.

—Φάαανη! Φάαααανη!

—Παρακάτω τράβα, λέει ο Μαθιός, εκεί που φαίνονται τα δέντρα. Σε κάποιον ίσκιο θα κάθεται.

Σηκώθηκαν δύο και πήγαν παρακάτω.

Έψαξαν στα δέντρα και στους θάμνους, φώναξαν κι οι δύο μαζί, μα μην ακούγοντας φωνή νόμιζαν πως τους παίζει παιχνίδι.

Ο νοϋς των πήγε στον καστανά

—Έλα, Φάνη, έλεγαν, κάπου είσαι κρυμμένος.

Στη φωνή τους απαντούσε κανένα πουλάκι που άφηνε μικρή λαλιά κι έφευγε. Έπειτα ξαναγινόταν σιωπή.

—Μήπως αποκοιμήθηκε πουθενά; λέει ο Κωστάκης. Κατέβηκαν τότε πολύ κάτω. Είδαν κάτι μεγάλα κοτρόνια και δύο δεντράκια που έβγαιναν από τις σκισμάδες τους. Έψαξαν και κει πίσω· τίποτα. «Δεν μπορεί να 'ναι εδώ κοντά» συλλογίστηκαν. «Ίσως να γύρισε στον μύλο».

Μα πάλι, γιατί να τους αφήσει; Δεν ξέρουν τι να πουν.

Γυρίζουν πίσω στον έλατο για να ειδοποιήσουν πως δεν τον είχαν βρει. Και καθώς ανεβαίνουν, έχουν στην ψυχή τους πολλή ανησυχία.

47. Για τον ήλιο που βασιλεύει

Ο Φάνης είχε σταθεί λίγο παρακάτω από τον έλατο· ήθελε να κόψει μια βέργα.

Από 'κει που στάθηκε κοίταξε μακριά όπως πάντα. Είδε τις κρεμαστές κατηφοριές, τις φυτεμένες από πεύκα και ίσια έλατα και τότε τον έπιασε μια επιθυμία να πάει κάπου αλλού· να δει νέους τόπους μακρινούς από ψηλά.

Μέρες τώρα συλλογίζεται ν' ανεβεί σ' έναν πολύ ψηλό τόπο και ν' αγναντέψει τον ήλιο, που θα βυθίζεται στη θάλασσα.

«Τι να φαίνεται από κείνο τον όρθιο βράχο εκεί πέρα; Ίσως κάποιο πέλαγος» λέει με τον νου του «...ίσως πολιτείες,

χωριά με τα καμπαναριά τους... Τι παράξενος βράχος! Πώς στέκει! Ανέβηκε κανένας άλλος εκεί;».

Θ' ανεβεί ο Φάνης.

Την ώρα που τον ζητούσαν οι άλλοι, αυτός ήταν μακριά. Πήγαινε, όλο πήγαινε.

Αν τον έβλεπε κανένας, θα ρωτούσε: «Πού πάει αυτό το παιδί μοναχό του;».

Ο Φάνης δεν κοίταζε στον δρόμο τίποτα. Ούτε τα δέντρα πρόσεχε ούτε τις γουστέρες που τρύπωναν στα χαμόκλαδα, πράσινες σαν φρεσκοβαμμένες.

Ένας κότσυφας κατάμαυρος ήρθε με την κίτρινη μύτη του και στάθηκε μπρος του σ' ένα κλαδί. Άλλη φορά τι χαρές θα έκανε γι' αυτόν ο Φάνης!... Πώς θα ήθελε να τον είχε στο κλουβί! Τώρα μόλις τον κοίταζε.

«Θ' ανεβώ» συλλογιζόταν «στην κορφή. Θα δω τον ήλιο που θα βασιλεύει. Θα είναι πολύ μεγάλος... Θα 'ναι σύννεφα γύρω χρυσά και κόκκινα. Θα φαίνονται και τα μακριά βουνά: θα φαίνεται και η θάλασσα... και κανένα καράβι».

Ενώ τα συλλογιζόταν αυτά, έχασε τον δρόμο. Έπαθε ό,τι και την άλλη φορά, που πήγαινε στους βλάχους.

Το μονοπάτι που πήρε είχε σβήσει: δε φαινόταν πια. Κοπάδι από γίδια θα το είχε κάνει.

Δοκίμασε να το βρει δεξιά και αριστερά, μα μονάχα τόπο έβλεπε, όχι δρόμο.

Να πάει εμπρός; Θα παραστρατούσε περισσότερο. Κοίταξε με προσοχή να βρει δρόμο από κάπου αλλού. Κι αφού δεν έβρισκε, τράβηξε με απόφαση κατά τον κατήφορο για να φτάσει όπου θα τελείωνε αυτός.

«Ο κατήφορος» συλλογίστηκε «πάντα θα με φέρει στη ρίζα του βράχου».

Αλήθεια, κατέβηκε σε μια λαγκαδιά. Από 'κεί πια βρέθηκε στην απέναντι πλαγιά, που κρατούσε απάνω της τον ορθό της βράχο. «Τώρα» συλλογίστηκε «δεν έχει άλλα εμπόδια· θ' ανεβώ από 'δώ».

Αλλιώς όμως τα λογάριαζε από μακριά κι αλλιώς ήταν.

Βρισκόταν βέβαια στη ρίζα του βράχου και μπορούσε ν' ανεβεί και ως τη μέση. Μα από 'κεί κι απάνω; Πέτρες μεγάλες, ορθές, σαν έτοιμες να πέσουν, έζωναν τον βράχο. Έπρεπε ο Φάνης ν' ανεβεί πολλές απ' αυτές. Μα κι αν μπορούσε να σκαρφαλώσει τέτοια θεόρατα κοτρώνια, τότε θα έφτανε εκεί ψηλά; Και τότε θα κατέβαινε;

Πρώτη φορά άρχισε να λογαριάζει πόσο μακριά ήρθε και πόση ώρα πέρασε.

Απάνω στα έλατα έπεφτε κόκκινο φως από τον ήλιο, απόδειξη πως ήταν αργά και πρέπει να γυρίσει πίσω. Να πάει πάλι στον έλατο; Χρειάζεται να ξαναπεράσει όλο τον δρόμο που είχε κάνει· ν' ανεβεί όσον κατήφορο κατέβηκε και να κατεβεί όσον ανήφορο ανέβηκε.

Τα παιδιά όμως θα έχουν φύγει τώρα και θα τον ζητούν παντού. Μήπως έρχονται προς τα εδώ;

Έβγαλε μια φωνή ο Φάνης.

Δεν άκουσε τίποτα. «Θα γύρισαν, φαίνεται, στον μύλο» είπε μέσα του και ξαναφώναξε:

—Κωστάκη, Μαθιέεεε... παιδιάααα!

Έβαλε το αφτί του και αφουγκράστηκε σ' όλη την ερημιά.

Μέσα στη σιωπή άκουσε μια βοή μακρινή, ένα φύσημα, σαν από αέρα, σαν από νερό. Αυτή η βοή ερχόταν από το άλλο μέρος του βράχου κι από χαμηλά.

Ο Φάνης πήγε από 'κεί και κοίταξε. Είδε αριστερά του μια απότομη και βαθιά κλεισούρα. Και κάτω στο βάθος είδε να σχηματίζεται μια ρεματιά.

Είδε ακόμη να πετιέται από τη σκισμάδα ενός γκρεμού και να χύνεται στη ρεματιά άφθονο νερό, χοντρό σαν τη ρίζα ενός δέντρου. Έπεφτε από μια οργιά ψηλά όλο μαζί με ορμή κι έκανε πολλή βοή.

Πράσινα δέντρα πολλά και φουντωμένα έκρυβαν τη ρεματιά. Και πίσω από τα δέντρα ξεχώριζε ο Φάνης άσπρα σπίτια.

Α, τι χαρά! Να λοιπόν, θα δει ανθρώπους.

Ξεκινά χωρίς να χάνει καιρό.

Πηγαίνει από μονοπάτια, τα χάνει, βρίσκει άλλα. Κατεβαίνει με πηδήματα. Κινδυνεύει κάποτε να γκρεμιστεί, μα η χαρά τον κάνει ν' αλαφοπατά σαν το κατσίκι.

Έφτασε στα πλατάνια και στο νερό. Ερημιά ήταν κι εδώ!

Από τη λαχτάρα του να δει ανθρώπους είχε πάρει για σπίτια τις άσπρες μεγάλες πέτρες που έστεκαν στην άλλη άκρη της ρεματιάς.

Όχι, εδώ δεν ήταν ούτε ψυχή. Τι να κάνουν άνθρωποι στο άγριο τούτο μέρος;

Πώς αντιλαλεί το νερό στην κλεισούρα!

Τώρα; Εδώ θα περάσει τη νύχτα; Ή θα πάει να ζητήσει ανθρώπους; Μα είναι πολύ κουρασμένος. Στάθηκε για να χαρεί ακόμη το λίγο φως της ημέρας που έσβηνε. Σε λίγο θα είναι όλα σκοτεινά.

48. Ο Φάνης ολομόναχος

Ως κι αυτές οι πέτρες, που έβλεπε ως τώρα, του ήταν μια συντροφιά. Τώρα σκοτεινίασε κι έμεινε κατάμονος. Τον ήλιο, που ήθελε να δει, τον είχε πάρει το σκοτάδι.

Οι σύντροφοί του ήταν μακριά. Οι άλλοι άνθρωποι μακριά. Οι ομιλίες, τα τραγούδια, οι καμπάνες μακριά απ' αυτόν. Κι αυτός μακριά πολύ απ' όλους τους ανθρώπους.

Ας άκουγε ένα πάτημα ανθρώπου, ένα σφύριγμα τσοπάνη, ένα λάλημα πουλιού και θα του ήταν αρκετό!

Μα όλα τον άφησαν.

Τα μαύρα φτερά που βλέπει από πάνω να πετούν ξέρει πως είναι νυχτερίδες.

Και την κουκουβάγια, που κράζει αυτή τη στιγμή, την ξέρει ο Φάνης. Είναι το πουλί της νύχτας που κοιτάζει με κίτρινα μάτια γάτας. Να φωνάζει γι' αυτόν η κουκουβάγια;

«Δεν έπρεπε ν' αφήσεις τα παιδιά» του λέει μέσα του μια φωνή.

«Ναι, δεν έπρεπε να τ' αφήσω» απαντά στον εαυτό του ο Φάνης.

Έπειτα συλλογίζεται:

«Και μήπως τ' άφησα, για να κάνω κακό; Πήγα να δω τα χρυσά σύννεφα».

Το νερό βουίζει στο σκοτάδι. Όχι, δεν μπορεί να υποφέρει αυτή τη φοβέρα. Σηκώνεται και με το ραβδί του ανεβαίνει στην άκρη της ρεματιάς.

Πέρασε τις μεγάλες πέτρες κι έφτασε σε δυο μικρά δέντρα. Από κάτω απ' αυτά ήταν ένας θάμνος μαλακός, σαν να προσκαλούσε άνθρωπο ν' ακουμπήσει.

Και τα δυο δέντρα έγερναν έτσι από πάνω, σαν να έλεγαν του Φάνη: «Ελα δω να σε φυλάξουμε». Εκεί μαζεύτηκε ο Φάνης.

Μόλις ακούμπησε, του ήρθε στον νου η Μαρούλα, η αδερφή του. Του φάνηκε πως τάχα έπαιζαν... Μια πεταλούδα δίπλωνε τάχα τα φτερά της απάνω σ' ένα φύλλο κι έκανε πως αποκοιμάται. Και όταν πλησίαζαν να την πιάσουν, έφευγε.

Έπειτα είδε τη μητέρα του να γυρίζει δεξιά κι αριστερά μέσα στο σπίτι· όλο να σιάζει κι όλο να φροντίζει. Ήθελε να μιλήσει και στις δυο. Νόμιζε πως του μιλούσαν: «Φάνη».

Μήπως αποκοιμήθηκε; Όχι. Στο λάρυγγά του είχε μαζευτεί ένας κόμπος από λύπη. Αυτός ο κόμπος λύθηκε κι έγινε κλάματα.

Ο Φάνης έκλαψε. Πόσο έκλαψε, η νύχτα το ξέρει. Μα όταν στέγνωσαν τα μάτια του, συλλογίστηκε έναν άλλο Φάνη· εκείνον που ήταν δασοφύλακας.

«Ντροπή να κλαις, εσύ που φύλαξες το δάσος! Εσύ που ήσουν σκοπός με τ' άλλα παιδιά τη νύχτα». Έτσι του είπε μια φωνή μέσα του.

Και πάλι του ξαναείπε: «Είσαι λιγόψυχος, Φάνη. Την άλλη φορά, που σου ρίχτηκε το μαντρόσκυλο, δειλίασες. Όταν είδες τον μπαρμπα-Κώστα χτυπημένο, λιγοψύχησες. Μα δεν είναι έτσι ο Δήμος· δεν είναι έτσι ο Αντρέας· πρέπει να 'σαι παλικάρι».

Και σε λίγο η φωνή του είπε: «Περίμενε την ημέρα».

Ο Φάνης δεν έκλαιγε τώρα. Τα μάτια του στέγνωσαν. Σαν να πήρε θάρρος.

Έπιασε το σακούλι του κι ένιωσε πως κάτι ήταν μέσα. Είχε και το παγούρι του· είχε ψωμί και νερό. Χάιδεψε έπειτα τον θάμνο με τα δυο του χέρια και τον χάιδεψε, θαρρείς, κι ο θάμνος· ήταν ένας μαλακός και φουντωμένος σκίνος.

Σ' αυτό το ευωδιασμένο κρεβάτι έγειρε ο Φάνης. Κι αφού δυο φορές του ήρθε ο ύπνος και δυο φορές τινάχτηκε τρομαγμένος, στο τέλος αποκοιμήθηκε.

49. Μεγάλη ανησυχία στις καλύβες

Όταν έφτασαν οι άλλοι το βράδυ από τον μύλο στις καλύβες κι είπαν πως έχασαν τον Φάνη, λύπη μεγάλη έπεσε στα παιδιά.

Τα πιο αδύνατα δάκρυσαν. Ο Σπύρος κι ο Γιώργος ήθελαν να πάνε κρυφά να κλάψουν.

Τα πιο δυνατά συλλογίστηκαν τι θα κάνουν.

Ο Αντρέας έκρυσε την ταραχή του κι άρχισε να τα ρωτά με λεπτομέρεια όλα. Του είπε ο Κωστάκης το πού, το πότε και το πώς.

«Πρώτα τον εξήτησε ο Πάνος κι ο Μαθιός εκεί τριγύρω, λέει ο Κωστάκης. Έπειτα κατεβήκαμε όλοι από ‘κει. Συλλογιστήκαμε, αν πρέπει να πάμε πίσω στον μύλο ή να τραβήξουμε προς την κλεισούρα. Τραβήξαμε κατά την κλεισούρα, μα δεν είχε δρόμο.

«Ανεβήκαμε σε ψηλώματα, φωνάξαμε, φωνάξαμε, τίποτα. Προχωρήσαμε, μα είδαμε πως ο ήλιος κόντευε να βασιλέψει. Πότε να πάμε στον μύλο, πότε να γυρίσουμε;»

«Θα ξεκινήσουμε από ‘δώ στο χάραμα», είπε ο Αντρέας. «Πάμε γρήγορα να πέσουμε».

—Μα δε σου είπαμε και τ’ άλλο, Αντρέα, είπε ο Μαθιός.

—Είναι τίποτ’ άλλο;

—Ναι, είναι κάτι άλλο που δεν το ξέρεις.

Και με χαμηλή και φοβισμένη φωνή πρόσθεσε: «Ο Φάνης πήγε στον Αραπόβραχο.»

—Ποιον Αραπόβραχο; ρώτησε ο Αντρέας. Είναι ο βράχος που μας έλεγε η γριά;

—Εδώ κοντά στον μύλο βρήκαμε έναν γέρο με σκούφο μαύρο στο κεφάλι. Έτσι σαν καλόγερος φαινόταν, μα φορούσε παλιά και σκισμένα ρούχα.

«...βρήκαμε έναν γέρο με σκούφο μαύρο στο κεφάλι...»

«Μπάρμπα» του λέμε «μήπως πέρασες από την κλει-
σούρα;»

«Ναι» μας είπε.

«Μήπως είδες κανένα παιδί;»

«Είδα ένα παιδί από μακριά» είπε.

«Πού;»

Ο γέρος δε μας το 'λεγε αμέσως. Συλλογίστηκε όμως κά-
μποσο και μας κοίταξε.

«Το πού» είπε «φοβάμαι να σας το πω. Να, στον Αραπό-
βραχο το είδα».

«Τι είναι ο Αραπόβραχος;» ρωτήσαμε.

«Είναι ο βράχος του Αράπη» απάντησε «να μη ρωτήσετε
περισσότερα. Κι έφυγε κάνοντας τον σταυρό του».

Μίλησε τότε ο Κωστάκης:

—Θυμάσαι, Αντρέα, τι μας είπε η γρια-Χάρμainer; Μας
είπε πως εδώ κάπου κοντά σε κάποιο βράχο είναι ένα στοι-
χειό, ένας αράπης· και πήρε πολλούς ανθρώπους. Κάπως έτσι
μας το είπε.

Τότε σώπασαν όλοι. Σηκώθηκαν σε λίγο και πήγαν να
πλαγιάσουν. Μα κανένας τους δεν μπόρεσε να κλείσει μάτι
καλά.

Ο Αντρέας γύριζε στο στρώμα. Δυο τρεις φορές βγήκε
έξω και κοίταξε. Περίμενε ανήσυχα το φως που έφερνε την
αυγή απάνω από τα βουνά.

50. Περπατούν για τον Φάνη

Το γλυκοχάραμα ξεκίνησαν οι χτεσινοί σύντροφοι του Φάνη κι ο Αντρέας μαζί μ' αυτούς.

—Να κόψουμε δρόμο, είπε ο Αντρέας. Να πάμε ίσια στον έλατο από 'δώ.

Έκοψαν δρόμο κι έφτασαν στον έλατο.

Ο Αντρέας παρατήρησε από 'κεί απάνω καλά όλους τους γύρω τόπους.

—Ο Φάνης, είπε, βέβαια δε θα 'φυγε από 'δώ για χαμηλά μέρη. Θα πήγε σε κορφές, τον ξέρω εγώ. Λοιπόν από 'δώ να τραβήξουμε.

Τράβηξαν μπροστά, μέσα από οξιές και πουρνάρια, χωρίς κανένα μονοπάτι, ανοίγοντας αυτοί δρόμο, τον δρόμο που θα πήγαινε προς τον Φάνη. Ποιος ήταν αυτός ο δρόμος;

Έφτασαν σε γυμνούς και άγριους γκρεμούς. Αυτοί οι γκρεμοί κατέβαιναν κάτω βαθιά και σχημάτιζαν τη μεγάλη κλεισούρα. Η φωνή εκεί αντιλαλούσε. Και το μάτι έβλεπε όλο αυτόν τον φοβερό γκρεμό.

«Αν ο Φάνης γλίστρησε εκεί πουθενά κι έπεσε και πήγε κάτω;»

Καθένας έκανε αυτή τη σκέψη, μα φοβόταν να την πει στον άλλο.

Ανέβηκαν ψηλά προς το φρύδι της κλεισούρας. Έσκυβαν και κοίταζαν κάτω, με μεγάλη όμως προσοχή, πιασμένοι από πέτρες ή από καμιά ρίζα.

Δεν μπόρεσαν τίποτα να δουν. Φώναζαν, μα η φωνή τους κατέβαινε στο χάος της κλεισούρας, χτυπούσε στις πέτρες κι ύστερα ανέβαινε και τους έφερνε τον αντίλαλο: «Φάνη!». Σαν να τους έλεγε πως πρέπει ν' απελπιστούν.

Πού να πάνε; Να κατεβούν κάτω στον βυθό της κλεισούρας; Θα κινδύνευε η ζωή τους. Ν' ανεβούν απάνω στη ράχη και να τραβήξουν προς τα έλατα; Να γυρίσουν πίσω και να πάρουν άλλο δρόμο;

Σταμάτησαν κι άρχισαν να συλλογίζονται. Στο άγριο εκείνο μέρος λιγότευε το θάρρος τους. Αλλιώς ξεκίνησαν, αλλιώς είναι τώρα.

Αποφάσισαν να γυρίσουν πίσω, εκεί που είχαν αφήσει τα δέντρα, κι από 'κεί να πάρουν άλλο δρόμο.

Γύρισαν και περπατούσαν συλλογισμένοι. Πήγαιναν ο ένας πίσω από τον άλλο. Κανένας δε μιλούσε. Είχαν βαριά την ψυχή. Ποτέ δεν έκανε κακό σε κανέναν τους ο Φάνης! Και τώρα να χαθεί έτσι από μπρος τους; Πώς θα πάνε πίσω χωρίς αυτόν;

«Παιδιά!» είπε ξαφνικά ο Αντρέας και στάθηκε. Χοροπήδησε η καρδιά των άλλων. «Τι, τι; Τι είδες;» τον ρώτησαν.

—Όχι, δεν είδα τίποτα, είπε. Για πέστε μου ένα πράμα. Όταν πήγαμε πρώτη φορά στο Μικρό Χωριό, ποιος από σας έδωσε τα παπούτσια του στον μπαλωματή και τους έβαλε πρόκες;

—Εγώ, είπε ο Μαθιός.

—Κι εγώ, είπε ο Δημητράκης.

—Πόσες πρόκες σάς έβαλε στο τακούνι; Θυμάστε;

—Τέσσερις.

—Και μένα το ίδιο.

—Μα σ' όλους έβαλε τέσσερις; Θυμάστε;

—Στον Γιώργο έβαλε έξι, είπε ο Μαθιός. Τόσες ήθελε ο Γιώργος. Και στον Φάνη έξι.

—Έξι και στον Φάνη; φώναξε ο Αντρέας. Αλήθεια;

—Ναι, ναι, το θυμούμαι.

Τότε ο Αντρέας, σκύβοντας κάτω με προσοχή, είπε:

—Να οι έξι πρόκες του Φάνη!

Έσκυψαν κι είδαν απάνω σε λίγο μαλακό χώμα τυπωμένο ένα χνάρι παπουτσιού. Τόσο καθαρό είχε βγει, που μπορούσες να μετρήσεις όλα τα καρφιά του.

—Από 'δώ πέρασε, είπε ο Αντρέας. Άρχισαν όλοι να πηδούν από τη χαρά τους.

—Σιγά! φώναξε ο Αντρέας. Σιγά, μη μου τα χαλάσετε. Πατάτε με προσοχή. Το πρώτο χνάρι μάς οδηγεί. Είδατε! Το πόδι είναι γυρισμένο από 'δώ. Θα πει πως από 'δώ πήγαινε. Μα πού πήγαινε τάχα; Μήπως σ' αυτόν τον βράχο;

Κι έδειξε τον Αραπόβραχο.

Τον κοίταξαν, χωρίς να ξέρουν πως είναι ο Αραπόβραχος. Και πήγαιναν προς το μέρος εκείνο γυρεύοντας άλλα πατήματα.

51. Τα δώρα της ημέρας

Ο Φάνης ξύπνησε μέσα στη νύχτα. Α, πόσο τρόμαξε αυτή τη φορά!

Τα δέντρα στο σκοτάδι θαρρούσε πως ξεκίνησαν να έρθουν απάνω του. Τα έβλεπε ν' αλλάζουν σχήμα, να γίνονται άνθρωποι μαύροι, που ετοιμάζονται να τον πάρουν.

Η ψύχρα τον έκανε να μαζευτεί στον θάμνο. Βύθιζε το πρόσωπο στα φύλλα του, μα πάλι το έβγαζε έξαφνα και κοίταξε μήπως έρχονται οι μαύροι άνθρωποι.

Να είχε ένα ρούχο! Μια στιγμή ένιωσε τη μητέρα του να του ρίχνει σιγά σιγά, από τα πόδια ως τον λαιμό, ένα μαλακό, ζεστό σκέπασμα. Άπλωσε να το πιάσει και δεν το βρήκε.

Κρυώνει και θέλει να κουνηθεί. Μα μόλις σηκώθηκε, μαζεύτηκε πάλι. Άλλους ίσκιους είδε από 'κεί να έρχονται.

Όλα τ' άστρα είναι και τώρα στον ουρανό, καθώς την άλλη φορά. Απόψε όμως δεν τα βλέπει ο Φάνης.

Σ' αυτή τη θέση που βρίσκεται, θυμάται χίλια δυο πράγματα. Έρχονται στον νου του όλα μαζί: τα παιχνίδια που έπαιξε, το περσινό του μάθημα, ένα φρούτο που έκοψε κι έφαγε μικρός· μια φωλιά που είχε δει... Όλα πάνε κι έρχονται στον νου του, όπως τα μυρμήγκια στη φωλιά. Βουίζει το κεφάλι του.

Τα βλέφαρά του είναι ζεστά και φουσκωμένα. Θέλει να κοιμηθεί πολύ.

Τέλος, ήρθε ο ύπνος. Αυτή τη φορά ήρθε πιο βαρύς. Θα κοιμήθηκε ο Φάνης πέντε ως έξι ώρες στη σειρά. Καταλάβαινε στον ύπνο του πως κρύωνε, μα δεν μπορούσε να σηκωθεί.

Όταν άνοιξε τα μάτια του, ξέχασε όλη του τη δυστυχία. Είδε την ημέρα. Είδε τα δέντρα χρυσά από τον ήλιο. Όλα τον κοίταζαν σαν φίλοι. Πουλιά τού μιλούσαν· το νερό δε φώναζε, άγρια, όπως τη νύχτα· τραγουδούσε.

Ο θάμνος του δεν ήταν πια μαύρος· είχε ένα ωραίο χρώμα πράσινο βαθύ και γυάλιζε. Τα δυο δεντράκια του, δυο φουντωτά και στρογγυλά πουρνάρια, του έλεγαν: «Εδώ είμαστε, Φάνη».

Σηκώθηκε, έτρεξε λίγο παραπέρα και ξανάρθε. Πεινούσε πολύ· άνοιξε το σακούλι του και βρήκε το ψωμί του και το λίγο φαγητό του.

Όλες οι ελπίδες του ήρθαν.

Να, έτσι ν' απλώσει το χέρι, του φαινόταν πως θ' άγγιζε τις καλύβες. Έφαγε καλά κι ήπιε νερό από το παγούρι του.

Έπειτα ξεχάστηκε κοιτάζοντας την απέναντι πλαγιά.

Συλλογιζόταν: «Θα σηκωθώ, θα πάρω πάλι τον ίδιο δρόμο, θα πάω, θα πάω και θα κοιτάξω μόνο για τον έλατο. Αν μπορέσω και βρω τον έλατο, ξέρω από 'κει και πέρα να πάω για τις καλύβες. Θα τους βγω έξαφνα μπροστά».

Κοίταξε τη μεγάλη κατηφοριά που είχε περάσει χτες, κοίταξε τα χαλίκια, τα κόκκινα χώματα, τους μικρούς θάμνους.

«Μπα», είπε έξαφνα, «τι είναι αυτά που κατεβαίνουν; Κατσίκια;»

Ήταν οι σύντροφοί του. Ήταν ο Αντρέας και τ' άλλα τέσσερα παιδιά. Ναι, έρχονται γι' αυτόν...

Δεν μπόρεσε να μιλήσει αμέσως. Χτύπησε τα χέρια του στον αέρα σαν δυο μεγάλα φτερά. Όρμησε τον κατήφορο· ήθελε μ' ένα πήδημα να φτάσει απέναντι. Έπειτα στάθηκε και τους έβγαλε μια φωνή, μια μεγάλη φωνή.

Τα παιδιά τον άκουσαν. Τότε από τη μια πλαγιά ο Φάνης, από την άλλη οι σύντροφοί του έτρεχαν κάτω τρελά στο ρέμα, για ν' ανταμωθούν. Πηδούσαν γκρεμίζοντας χώματα και χαλίκια. Φωνές χαρούμενες αντιλάλησαν στην κλεισούρα:

«Εδώ, εδώ! Από 'δώ, έλα, έλα!»

52. Ο Αραπόβραχος

Η ωραιότερη μέρα που πέρασαν ως τώρα είναι αυτή. Ποτέ δεν αγάπησαν τον Φάνη όσο σήμερα που τον ξαναβρήκαν.

Δε χωρίζονται σήμερα. Για να δουν το νερό που αναβρύζει από τον βράχο, πήγαν όλοι μαζί· στα πλατάνια κατέβηκαν όλοι μαζί. Ο ένας θα έδινε για τον άλλον τη ζωή του.

Ήταν απόγευμα, όταν ξεκίνησαν να φύγουν.

—Πες μας, Φάνη, ρώτησε ο Αντρέας, ανέβηκες χτες σε κανένα βράχο;

—Ναι, είπε ο Φάνης κι έδειξε τον βράχο.

Όλοι γύρισαν και κοίταξαν αυτό το παράξενο ύψωμα· τους έπιασε φόβος. Αυτός λοιπόν είναι ο Αραπόβραχος! Τον κοίταξαν καλά ως την κορφή.

—Ανέβηκες ως απάνω; ρώτησε ο Αντρέας.

—Όχι, στάθηκα χαμηλά. Δεν μπορούσα ν' ανεβώ.

Ο Αντρέας είπε τότε:

—Πάμε όλοι μαζί ν' ανέβουμε.

—Αντρέα! είπε ο Κωστάκης φοβισμένος.

—Εσύ, είπε ο Αντρέας, θυμάσαι τα λόγια της γρια-Χάρμαινας και φοβάσαι. Μα, για πες μου, ο Φάνης δεν τον πάτησε τον Αραπόβραχο; Κι όμως είναι εδώ μαζί μας. Δεν έπαθε τίποτα. Είναι ντροπή μας να φοβούμαστε σαν τις γριές.

—Κι αν πάθουμε τίποτα;

—Είμαστε πέντε, είπε ο Αντρέας.

Ακολούθησαν όλοι.

Ανέβαιναν τον βράχο δύσκολα πολύ· τους πιάστηκε η αναπνοή και στάθηκαν δυο φορές για ν' ανασάνουν.

Όταν έφτασαν στα κοτρόνια, χρειάστηκε να περπατήσουν γύρω γύρω για να βρουν ανάμεσα πέρασμα· τόσο σφιχτά οι πελώριες αυτές πέτρες έζωναν τον βράχο. Νόμιζες πως έστεκαν επίτηδες εκεί, για να εμποδίζουν.

Πουρνάρια φύτρωναν αναμεταξύ. Άγρια πουλιά με γυριστή μύτη πετούσαν από τις τρύπες στον αέρα.

—Πάμε, είπε ο Κωστάκης, δεν μπορούμε να περάσουμε. Ο Κωστάκης φοβόταν για το στοιχειό. Τα λόγια της γρια-Χάρμαινας για τον Αράπη τα θυμάται σαν τώρα δα. Θυμάται

τον γέρο κοντά στον μύλο, που έκανε για τον Αραπόβραχο τον σταυρό του.

Και καθώς περπατάει, συλλογίζεται: «Τι θέλουμε ‘δώ; Φαίνεται τόπος στοιχειωμένος! Να η κλεισούρα γύρω, η απάτητη κατηγορία, οι μεγάλες πέτρες που φυλάγουν τον Αράπη. Ο Αράπης θα είναι στην κορφή· θα κοιμάται... Θα μας ακούσει που ανεβαίνουμε... Θα τιναχτεί. Θα μας αρπάξει, θα μας ρίξει κάτω σε καμιά σπηλιά κατασκοτεινή. Για χρόνια και χρόνια...».

—Πάμε, είτε ο Κωστάκης, δεν μπορούμε να περάσουμε.

—Θα μπορέσουμε, είτε ο Αντρέας.

Ο Κωστάκης δε μίλησε. Από την αρχή που ήρθαν στο δάσος, προσέχει τα λόγια του Αντρέα. Μα σήμερα τον κοιτάζε σαν μεγαλύτερο. Σήμερα ο λόγος του Αντρέα είναι σαν προσταγή. Ποιος βρήκε τον Φάνη;

Ο Κωστάκης ακολούθησε.

Ο Αντρέας βρήκε ανάμεσα σε δυο πέτρες μια σκισμάδα γεμάτη μικρούς θάμνους. Την έψαξε πρώτα καλά με το ραβδί του, έβαλε το πόδι του μέσα, ανέβηκε σε μεγαλύτερη πέτρα, κι από ‘κεί πήδησε πίσω.

—Ελάτε, ελάτε, φώναξε, από ‘δώ βγαίνουν. Ανέβηκε πάλι στην πέτρα κι έδωσε βοήθεια στους άλλους. Σκαρφάλωσαν ένας ένας. Από ‘κεί πια βάδισαν ελεύθερα προς την κορφή. Μα στην κορφή είδαν πάλι κάτι μεγάλες πέτρες. Αυτές εδώ ήταν πολύ αλλιώτικες. Ήταν μαύρες...

«Δεν είναι αυτή τάχα η σπηλιά του Αράπη; Στην κορφή θα κάθεται, για να βλέπει όλους τους τόπους. Τι ασυλλόγιστοι που είμαστε! Τι θέλουμε ‘δώ;» είπαν μέσα τους δυο τρεις από τους μικρούς ταξιδιώτες. Αν μπορούσαν, θα γύριζαν πίσω· τώρα νιώθουν τον μεγάλο φόβο. Οι μικρές τους καρδιές χτυπούσαν δυνατά, σαν του λαγού.

Δε θέλουν να παν’ εμπρός. Περπατούν δύσκολα. Κάθε στιγμή περιμένουν πως μια πέτρα θα σηκωθεί σιγά σιγά.

Όταν ήρθαν πιο κοντά και στάθηκαν στην κορφή, τίποτα δε βρήκαν. Οι πέτρες εκείνες ήταν πέτρες όπως όλες οι άλλες. Τις κοίταζαν καλά, τις άκουσαν, έμειναν πέτρες.

Πού, λοιπόν, είναι ο Αράπης;

Αντί να δουν τον Αράπη, τα παιδιά είδαν από ‘κεί απάνω ένα λαμπρό θέαμα.

Κάτω εκεί στο βάθος, πολύ πολύ μακριά, η πλατιά θάλασσα περίμενε τον ήλιο, τον ήλιο του Φάνη.

Ο ήλιος κατέβαινε στο νερό, μεγάλωνε και κοκκίνιζε. Τα βουνά είχαν τις κορυφές κόκκινες. Τα σύννεφα έλαμπαν από φως.

Αν είναι συννεφάκια εκείνα τα μικρά που στέκουν στον αέρα ή αγγελούδια με χρυσά φτερά, δεν ξέρει κανείς.

Ο ήλιος μεγάλωσε περισσότερο, κατακοκκίνισε, άγγιξε το νερό. Κι αφού κοίταξε λίγο την πλάση, βυθίστηκε.

Γι’ αυτή την ομορφιά είχε χαθεί ο Φάνης.

53. Καληνύχτα, γερο-Αράπη

Κατεβαίνουν τα παιδιά γρήγορα. Βιάζονται πολύ, γιατί θα νυχτώσουν.

Να, έφυγαν από τον Αραπόβραχο.

Πέρασαν τα λαγκάδια, έφτασαν στον δρόμο όπου είχαν δει το πάτημα του Φάνη και πηγαίνουν με γρήγορο βήμα προς τον έλατο.

Θα κόψουν από 'κεί πάλι δρόμο, θα φτάσουν γρήγορα στις καλύβες και θα φέρουν εκεί τον Φάνη, που τον περιμένουν.

—Πώς θα περιμένουν! είπε ο Μαθιός. Αργήσαμε, πολύ αργήσαμε.

—Αργήσαμε, μα τι είδαμε; είπαν τ' άλλα παιδιά.

—Είδες τι μεγάλος που ήταν ο ήλιος;

—Όταν άγγιζε τη θάλασσα, σάλευε.

—Για δεξ κάτι σύννεφα, για δεξ!

Ενώ βράδιαζε, τα σύννεφα στον ουρανό ήταν κατακόκκινα: έπαιρναν ακόμη χρώμα από τον σβησμένο ήλιο, λίγο λίγο όμως μαύριζαν κι αυτά.

—Για κοιτάτε, παιδιά, λέει ο Μαθιός, πώς φαίνεται ο Αραπόβραχος από μακριά: σαν άνθρωπος!

Γύρισαν και κοίταξαν τον Αραπόβραχο, που μαύριζε στο σκοτεινιάσμα. Στην κορυφή του έβλεπες αλήθεια ένα κεφάλι, ένα μέτωπο, μια πλατιά μύτη, ένα στόμα και δυο χοντρά χείλια.

Από κοντά οι πέτρες εκείνες δεν έλεγαν τίποτα. Από μακριά όμως σχημάτιζαν ένα πρόσωπο, σαν πρόσωπο αράπη. Γι' αυτό λοιπόν πίστεψαν οι γριές πως εκεί κατοικεί αράπης!

Δεν είναι ο πρώτος τέτοιος βράχος. Πολλές πέτρες από μακριά μοιάζουν με ανθρώπινο πρόσωπο· μια γριά μπορεί να τις πάρει για στοιχειά· ένα παιδί μπορεί να τις φοβηθεί.

Ένα παιδί, μα όχι άντρες, όπως ο Αντρέας, ο Φάνης, ο Μαθιός, ο Καλογιάννης, ο Κωστάκης.

Όχι αυτοί που τόλμησαν ν' ανεβούν και να δουν.

Και τώρα γελούν με τα λόγια της γρια-Χάρμαινας!

Πού είναι οι φωτιές του Αράπη; Πού είναι ο Αράπης; Από μακριά κοιτάζουν τον βράχο και του φωνάζουν:

—Ε, Αράπη!

—Να βάλεις τον σκούφο σου, μπαρμπα-Αράπη!

—Να καπνίσεις και το τσιμπούκι σου, γερο-Αράααπη!

—Καλή νύχτα, γερο-Αράααπη!

Καλή νύχτα γέρο-Αράαση!

54. Ακόμα κι ο Γκέκας είναι γελαστός

Έφτασαν στις εννιά το βράδυ.

Είκοσι παιδιά έτρεξαν στον Φάνη και τον σήκωσαν στα χέρια. Ήθελαν να μάθουν αμέσως πού πήγε και τι είδε. Πώς χάθηκε και πώς βρέθηκε. Όλοι μαζί τον ερωτούσαν.

—Σιγά σιγά, είπε ο Φάνης. Θα σας τα πω ύστερα.

—Θα σας πούμε για τον Αράπη, είπε ο Μαθιός.

—Πήγαμε στο σπίτι του και τον είδαμε.

—Αυτό δεν είναι τίποτα, είπε ο Καλογιάννης. Είδαμε τον μεθυσμένο μυλωνά. Είχε πιει ένα αμπέλι κρασί.

—Και ποιος σας άλεσε το αλεύρι; ρώτησε ο Δημητράκης.

—Το αλεύρι το άλεσε ο μύλος.

—Ο μυλωνάς τι έκανε;

—Να τι έκανε.

Ο Καλογιάννης έβγαλε το γελέκο του και παράστησε τον μυλωνά, όταν προσπαθούσε να το φορέσει. Όταν τραγούδησε και το:

τούτη η γης που την πατούμε,

όλοι μέσα θε να μπούμε

ήταν απαράλλαχτος ο Μπαρμπακούκης.

Τι γέλια έγιναν! Γελούσε κι ο Γκέκας. Έτσι έλεγαν τα παιδιά, πως γελούσε. Είχε κι αυτός το στόμα ανοιχτό και σήκωνε το κεφάλι του, τάχα πως κουβέντιαζε κι αυτός, τάχα πως τα

καταλάβαινε όλα με το νι και με το σίγμα· σαν να 'λεγε κι αυτός για τον μυλωνά: «Χι, χι, χι, τον Μπαρμπακούκη!».

55. Ο Θύμιος ο κουδουνάς από τα Σάλωνα

Απόψε μετά το φαγητό κάθισαν έξω κι άναψαν μια μεγάλη φωτιά, γιατί έκανε ψύχρα. Άρρησαν να κοιμηθούν απόψε· ήθελαν να χαρούν τον Φάνη. Είπαν ένα τραγούδι, είπαν δεύτερο και τρίτο. Είπαν κι ένα παραμύθι.

Με το παραμύθι και με τη φωτιά σαν χειμώνας ήταν.

—Απόψε έχετε μεγάλη χαρά, είπε ο Θύμιος ο κουδουνάς από τα Σάλωνα. Σταθείτε να σας παίξω κι εγώ μια μουσική.

Να πούμε την αλήθεια, δεν ήταν εκεί ο Θύμιος ο κουδουνάς· ήταν στα Σάλωνα. Μα έπαιζε τη μουσική του σαν να ήταν εκεί. Γιατί ακούστηκε μακριά ένα κοπάδι πρόβατα με τα κουδούνια του κι αυτά τα κουδούνια ήταν όλα από το εργαστήριο του Θύμιου.

Από 'κεί ψωνίζει ο Γεροθανάσης.

—Άκου, άκου! είπε ο Δημητράκης κι ο Γιώργος μαζί.

Κι άκουγαν όλοι τα κουδούνια. Από τον χτύπο των κουδουνιών καταλαβαίνουν πώς περπατούν τα πρόβατα, πώς τινάζουν το κεφάλι για να κόψουν το χορταράκι, πώς πάνε λίγα βήματα και στέκουν· πώς βόσκουν, όλο βόσκουν.

Τραγουδούσαν τα βαθιά κουδούνια, τραγουδούσαν και τα ψιλά, όπως τους είχε πει ο κουδουνάς. Κι άκουγαν τα βουνά...

Έτσι τα έφτιαξε τα κουδούνια ο μαστρο-Θύμιος. Καθένα με τη φωνή του.

Μέρες πολλές, εβδομάδες δούλευε στο εργαστήρι του γι' αυτά τα κουδούνια. Τα έβαζε μέσα στο καμίνι του ώσπου να γίνουν κόκκινα σαν κάρβουνα· τα σφυροκοπούσε στο αμόνι, πάλι τα έκαιγε, πάλι τα δούλευε με το σφυρί.

—Όχι, όχι, ακόμη δεν τραγούδησες, έλεγε. Κι όλο τα χτυπούσε, ώσπου τα έφτιαχνε όπως ήθελε. Εσύ θα 'χεις τη φωνή σου και συ τη φωνούλα σου. Εσύ θα τραγουδείς σαν κούκος, εσύ σαν σταλαματιές νερό. Κι όλα μαζί θα λέτε το τραγούδι που ξέρω εγώ.

Όποιος πέρασε από τα Σάλωνα είδε τον Θύμιο σκυμμένο στο εργαστήρι του. Τίμησε την τέχνη του· κανένας δεν τον πέρασε στη μαστοριά.

Έχει πολλούς καρφάδες. Στέλνει κουδούνια στον Παρνασσό, στο Βελούχι, στον Όλυμπο. Ποιος βιολιτζής μπορεί να μετρηθεί με τον μαστρο-Θύμιο που κάνει και τραγουδούν οι ράχες;

56. Ο Φουντούλης άρρωστος

Την άλλη μέρα το πρωί ο Φουντούλης δεν μπόρεσε να σηκωθεί. Το χέρι του καίει κι ο σφυγμός του χτυπά δυνατά. Πρώτη φορά τούς έτυχε αρρώστια εδώ ψηλά.

Ο Αντρέας κάθεται στο κρεβάτι του μικρού συντρόφου του και τον κοιτάζει λυπημένος. Το παιδί θέλει να πετάξει τα σκεπάσματα. Βυθίζεται λίγο σε ύπνο, τινάζεται και γυρίζει από το άλλο πλευρό. Δισά και θέλει νερό.

—Να πάμε να φέρουμε γιατρό, λέει ο Δήμος.

—Πού να τον βρούμε; ρωτά ο Αντρέας. Γιατρό δεν έχει στο Μικρό Χωριό ούτε στην Πέτρα.

—Να πάμε σε κανένα άλλο χωριό. Να πάμε κάτω στην πόλη.

Τη στιγμή που τα έλεγαν αυτά, φάνηκε ο κυρ Στέφανος. Μεγάλο θάρρος πήραν μόλις τον είδαν.

—Τι κάνετε, παιδιά; Τι κάνεις, Αντρέα;

—Ο Φουντούλης! είπαν τα παιδιά.

—Τι έκανε ο Φουντούλης;

—Είναι άρρωστος.

Ο κυρ Στέφανος προχώρησε στην καλύβα κι έσκυψε απάνω στο παιδί· του έπιασε το χέρι και το μέτωπο. Ο Φουντούλης άνοιξε τα μάτια του και τον κοίταξε.

—Τι αισθάνεσαι, Φουντούλη; ρώτησε ο κυρ Στέφανος· πονάς πουθενά;

—Όχι.

—Τίποτα κουλούρια μήπως έφαγες;

—Δεν έχω, είπε ο Φουντούλης.

—Τίποτ' άλλο βαρύ; Τίποτα ελαφρύ;

—Όχι, ούτ' ελαφρύ.

—Για πες μου, σκύβει και λέει κρυφά, μήπως έφαγες τίποτα αχλάδια άγρια;

—Λίγα, είπε ο Φουντούλης.

—Λίγα; Ως πόσα;

—Όσα ήταν στην αχλαδιά.

—Πότε έγινε αυτό;

—Προχτές, είπε ο Φουντούλης· και χτες.

Ο κυρ Στέφανος βγήκε έξω και κάλεσε τον Αντρέα με τον Φάνη και τον Δήμο.

—Ο Φουντούλης, είπε, είναι πολύ αγαθό παιδί και τον αγαπάμε όλοι, μα ξέρετε το ελάττωμά του. Είναι λαίμαργος. Από 'δώ και πέρα να τον προσέχετε. Σήμερα κι αύριο θα πίνει μόνο ζεστό· καμιά φασκομηλιά. Έχετε;

—Ου! Μας άφησε ο μπαρμπα-Κώστας ένα σακί.

—Δυο μέρες λοιπόν ο Φουντούλης θα πίνει φασκομηλιά.

Τι ατυχία! Σε λίγη ώρα η Αφρόδω έστειλε μια πίτα.

57. Ο Κωστάκης μ' ένα παπούτσι

Ο Κωστάκης είναι μ' ένα παπούτσι. Το άλλο το χάλασε χτες στον δρόμο που πήγαν για τον Φάνη.

Ξεκαρφώθηκε όλο από κάτω και χάσκει. Ο Κωστάκης σέρνει το παπούτσι του, σαν να είναι κουτσός ή γέρος. Δεν μπορεί να κάνει πολλά βήματα· το παπούτσι ανοίγει και κάνει: κλαπ, κλαπ!

Σπουδαίο πράμα το παπούτσι... Τι αξίζει ο μπαλωματής! Να περνούσε τώρα ένας... Ή να ερχόταν εκείνος ο μπαλωματής του Μικρού Χωριού, ο γέρος με τα τρία δόντια! Θα χτυπούσε πάλι με τις γροθιές του τον αέρα και θα το έραβε.

Φωνάζουν τον Σπύρο, μήπως έχει καμιά πρόκα. Ο Σπύρος πάντα κάτι έχει. Βελόνες, καρφιά, κάτι τέτοια τα μαζεύει.

—Σπύρο! Σπύρο! Έχεις καμιά πρόκα;

—Μεγάλη; Μικρή; λέει ο Σπύρος. Για παπούτσι, για ξύλο, για τι τη θέλεις;

—Το παπούτσι μου ξεκαρφώθηκε.

—Τώρα να κοιτάξω.

—Να 'ρθω κι εγώ;

—Όχι, να μην έρθεις.

Ο Σπύρος δεν ήθελε να βλέπει κανείς άλλος το κουτί του. Τον Σπύρο τον ήξεραν όλοι πως είναι σφιχτοχέρης. Ό,τι έχει το κρύβει και μόνο αυτός το βλέπει.

Λένε πως έχει ένα κουτί με διάφορα πράματα μέσα. Αυτό το κουτί το βάζει σ' ένα μέρος κρυφό στην καλύβα. Μόνο άμα λείπουν οι άλλοι το ανοίγει. Τι να 'χει μέσα;

Ο Κωστάκης, καθώς είναι μ' ένα παπούτσι, πλησιάζει στην πόρτα σιγά σιγά, χωρίς ν' ακουστεί. Βλέπει τον Σπύρο να σηκώνει το στρώμα και να βγάζει ένα παλιό κουτί από λουκούμια. Το άνοιξε και το έψαχνε.

Κανένα παλιό και σκουριασμένο πράμα δεν έλειπε από μέσα. Εκεί ήταν το παλιό καρφί, η παλιά βελόνα, η πρόκα, η στραβή σακοράφα, η χαλασμένη πένα, το ξερό καλαμάρι και το σπασμένο κουτάλι.

Ήταν κι ένα κλειδί από κουτί σαρδέλας, ένα τενεκεδένιο σκέπασμα, μισό ψαλίδι, ένα σίδερο, που δε φαίνεται πια τι είναι, και άλλες τέτοιες σκουριές.

—Σπύρο! του φώναξε ο Κωστάκης.

Ο Σπύρος γύρισε έξαφνα. Όταν τον είδε, του κακοφάνηκε.

—Έλα, το είδα το κουτί σου, λέει ο Κωστάκης.

—Και τι είδες;

—Είδα τ' αρχαία που 'χεις! Για να τα δω κι από κοντά.

Ο Σπύρος είχε μείνει με το στόμα και το κουτί ανοιχτό.

—Γι' αυτό λοιπόν, Σπύρο, περπατείς όλο σκυμμένος, για να βρίσκεις αυτά; Πού είναι οι πρόκες;

Ο Σπύρος έδειξε πέντε πρόκες σκουριασμένες.

—Για να τις πάρεις, είπε, θα μου δώσεις μια πένα της χήνας.

Ο κυρ Στέφανος είπε ύστερα στα παιδιά:

—Ξέρετε την κίσσα;

—Όχι.

—Είναι ένα πουλί που μοιάζει με τον Σπύρο. Μαζεύει πράγματα που δεν του χρειάζονται· ό,τι βρει: βελόνες, κουτιά, καρφιά, τενεκεδάκια, ακόμα και δεκάρες. Αυτά πάει και τα κρύβει σε μέρος πολύ μυστικό, όπως στη σκεπή του σπιτιού· σε μια τρύπα που δεν πέφτει μάτι ανθρώπου.

—Και τι τα κάνει; ρωτά ο Γιώργος.

—Τίποτα, τι θέλεις να τα κάνει; Μόνο έχει τη μανία να τα μαζεύει. Καμιά φορά προσπαθεί να τραβήξει και βαριά ρούχα.

—Κι ο Σπύρος κάνει τη δουλειά της κίσσας!

—Απ' όσα έχει μέσα στο κουτί, κανένα δεν του είναι χρήσιμο.

Ο Κωστάκης, σκυμμένος μ' ένα σφυρί, προσπαθούσε να καρφώσει το παπούτσι του με τις πέντε πρόκες του Σπύρου. Μόλις το κάρφωσε και το φόρεσε, κλαπ!, άνοιξε κι έχασκε όπως πρώτα. Οι πρόκες του Σπύρου ήταν άχρηστες.

Ο Κωστάκης ήταν πια μ' ένα πόδι... Τα πέντε παιδιά, τέσσερα κι ο Γκέκας πέντε, πήραν το παπούτσι του Κωστάκη και τράβηξαν για το Μικρό Χωριό. Το βράδυ το έφεραν διορθωμένο.

Μαζί με το παπούτσι έφεραν κι ένα νέο. Είπαν πως τα δόντια του μπαλωματή από τρία έγιναν δύο.

58. Ο λύκος

Από κάποιο μακρινό βουνό ξεκίνησε ο λύκος.

Όταν πείνασε πολύ, συλλογίστηκε:

«Σ' έναν λύκο σαν και μένα, δεν πάει να κυνηγά την αλεπού. Πόσο θα ζήσω ακόμα; Έναν χρόνο, δύο; Πρέπει να καθίσω τραπέζι σε μεγάλα τσελιγκάτα».

Να πούμε την αλήθεια, ο λύκος μας είναι λίγο ηλικιωμένος· φέτος έκλεισε τα δεκατρία· γέρασε. Άλλαξε το μαλλί του, μα τη γνώμη του και την κεφαλή του δεν την άλλαξε. Πάντα στα καλά κοπάδια είναι ο νους του.

Χτες το βράδυ είδε στον ύπνο του πως έπεσε μέσα σε τρεις χιλιάδες άσπρα πρόβατα. Από τότε δεν μπόρεσε να κοιμηθεί. Ξεκίνησε και πάει να τα βρει.

Πέρασε βουνά και βουνά. Δάση από έλατα κι από πεύκα, από καστανιές κι από οξιές.

Περπάτησε τα φαράγγια και τις ράχες. Τρακ, τρακ, τρακ! Το πάτημά του χτυπούσε δυνατά, σαν να ήταν πεταλωμένος.

Τ' αγρίμια, που το γνωρίζουν αυτό το περπάτημα, έτρεξαν στην τρύπα τους. Πρώτη η αλεπού, καθώς ήταν ξαπλωμένη σε μια πέτρα, έτρεξε και χώθηκε στον τρίτο διάδρομο της φωλιάς της.

«Για να φεύγει η αλεπού» είπε ο ασβός «κάποια μεγάλη δουλειά τρέχει»· και μπήκε σε μια ξένη τρύπα, που τη βρήκε άδεια.

«Για να φεύγει ο ασβός» είπε το κουνάβι «δεν είμαστε καλά. Κάποιος καλός κυνηγός θα βγήκε εδώ κάτω. Ας καθίσω, να μην πάει το τομάρι μου στην αγορά». Μπήκε μέσα στον κορμό ενός δέντρου εκατό χρονών. Εκεί ήταν το πατρικό του. Εκεί μέσα η μάνα τους τους είχε δώσει το καλό γουναρικό, που φορούν αυτό και τ' αδέρφια του.

«Δρόμο, δρόμο!» είπε ο σκαντζόχοιρος και χάθηκε. Από τον πολύ τον φόβο του δεν πρόφτασε ούτε να τιναχτεί· μέσα στ' αγκάθια του έσερνε πολλά ξερά φρύγανα.

Μόνο η νυφίτσα δεν τρύπωσε ακόμη. Έτρεχε στα κλαριά μιας πελώριας καστανιάς, σαν να ρωτούσε: «Τι είναι; Τι τρέχει;».

Δεν μπορεί η νυφίτσα να ζήσει, αν δε μάθει όλα τα νέα. Κοίταξε παντού με τις γυαλιστερές χαντρίτσες των ματιών της, μα κανείς δε βγήκε να της πει τίποτα. Κι η πιο φλύαρη νυφίτσα είχε κρυφτεί.

«Για να κρυφτούν όλες οι γειτόνισσες» συλλογίστηκε «θα πει πως κάτι σοβαρό τρέχει. Ας πάμε, μην έρθουν τίποτα σκάγια».

Απάνω σ' έναν ψηλό κλώνο κάθισε ακίνητη και μαζεύτηκε έτσι που να φαίνεται ένα με το κλαδί.

Ο λύκος όλα αυτά τα καταλάβαινε. Ο αέρας τού έφερνε τη μυρουδιά των αγριμιών που έφευγαν. Είδε και τα χνάρια μερικών και κούνησε το κεφάλι του.

«Έννοια σας» είπε «και δε βγήκα για σας. Πάω για καλό τραπέζι. Για έναν λύκο, που βλέπει στον ύπνο του τρεις χιλιάδες πρόβατα, δεν αξίζετε τίποτα» και προχώρησε.

Η πείνα του μεγάλωσε. Η δίψα του για αίμα ακόμη περισσότερο. Ακόνιζε τα δόντια του· έκοβαν σαν το καλύτερο μαχαίρι· ήταν έτοιμος.

Μέσα στ' άσπρα πρόβατα άρχισε να ονειρεύεται τώρα κι ένα μαύρο στη μέση. Ένα με χαίμαλί. Μπορεί να είναι το λάγιο αρνί. Έτσι, σε κάποιο πρόβατο χαϊδεμένο από τον τσέλιγκα ήθελε να πέσει.

Αφού περπάτησε πενήντα χιλιόμετρα, έφτασε στα Τρίκορφα. Σταμάτησε ευχαριστημένος. Άκουσε τα κουδούνια από τα κοπάδια του Γεροθανάση: «Μπράβο, Θύμιο» είπε, γιατί τα γνώρισε, τίνος είναι.

Στην καλύτερη όμως στιγμή, τη στιγμή που ετοιμάστηκε να χιμήξει, έξαφνα είδε δυο ξαδέρφους του μπροστά· τον Μούργο και τον Πιστό. Οι δυο αυτοί μαντρόσκυλοι του Γεροθανάση πήδησαν απάνω του· μια τουφεκιά ακούστηκε, δεύτερη, τρίτη.

Φώναζαν οι τσοπάνηδες, το κοπάδι αναταράχτηκε, σκύλοι γάβγιζαν μακριά, η ταραχή απλώθηκε από ράχη σε ράχη.

«Ξαδέρφια, έρχομαι από ξένο τόπο, είμαι πεινασμένος και δε θα φύγω!»

Αυτά θα έλεγε ο λύκος στους ξαδέρφους του, τους σκύλους, αν ήξερε πως έπαιρναν από λόγια. Μα επειδή ξέρει πως δεν παίρνουν, ετοιμάστηκε. Όποιος μείνει ζωντανός.

Τότε άρχισε τον πόλεμο και με τους δυο. Απάνω στον σβέρκο του ένιωσε σαν μαχαίρια τα δόντια των σκύλων. Μα κι αυτός, ξεφεύγοντας, χύθηκε να τους αρπάζει από το ίδιο

μέρος. Κυλισμένοι κάτω, φαίνονται σκύλοι κι οι τρεις· και πάλι φαίνονται λύκοι και οι τρεις.

Ο λύκος είχε να κάνει με δύο. Έπρεπε να σκοτώσει έναν από τους δυο, να μείνει μ' έναν, ύστερα να νικήσει κι αυτόν και να ορμήσει στα πρόβατα. Γιατί δεν έπαυε να τα συλλογίζεται μέσα στις δαγκωματιές.

Κι αλήθεια ο ένας σκύλος, ο Πιστός, δε θα μπορούσε να κρατήσει πολύ στη μάχη. Έφαγε μια φοβερή δαγκωματιά στην κοιλιά. Το αίμα έτρεχε, ο Πιστός δάγκανε ακόμη, η δύναμή του όμως όσο πήγαινε και λιγόστευε.

Μα να, ένας άλλος φοβερός μαντρόσκυλος, ο Κίτσος, έφτασε από κάτω, για να βοηθήσει τους άλλους. Αυτός του ρίχτηκε με περισσότερη λύσσα. Τώρα ήταν ένας με τρεις.

Πολέμησε και με τους τρεις· δεν ξέχασε πως είναι λύκος. Μα ήταν πολύ δυνατοί. Είναι πιστοί· μήνες, ολόκληρο χρόνο τον περιμένουν· τόσες νύχτες γάβγιζαν γι' αυτόν.

Ο λύκος δεν μπόρεσε να σταθεί σε τρεις εχθρούς ενωμένους. Είχε μια πληγή μεγάλη στον σβέρκο, είχε σκισμένο το δεξί πλευρό, κι άλλες πληγές μικρότερες στο κεφάλι, στα πόδια και στην ουρά.

Και όμως κατόρθωσε να τους ξεφύγει. Σε μια στιγμή μάζεψε όλη του τη δύναμη και τινάχτηκε μακριά.

Όρμησαν οι σκύλοι από κοντά, τον άρπαξε ο ένας, μα πάλι ο λύκος έμεινε μοναχός του και χάθηκε.

Από τη στιγμή εκείνη οι σκύλοι τον κυνηγούν. Ο Πιστός έπεσε στον δρόμο· οι άλλοι δυο τρέχουν κοντά στον λύκο. Τον ίδιο δεν τον βλέπουν, ακούνε όμως το περπάτημά του ή νιώθουν τη μυρωδιά του. Τον πηγαίνουν από ράχη σε ράχη.

Όλη εκείνη τη νύχτα τον κυνηγούσαν οι σκύλοι, οι τουφεκιάς, οι φωνές των τσοπάνηδων.

Και τόση ήταν η ταραχή, που τα παιδιά έχασαν τον ύπνο τους. Είχαν καταλάβει πως εκεί κοντά ήρθε το πιο μεγάλο αγρίμι που είναι στο δάσος. Τέσσερα πέντε παιδιά βγήκαν κι άναψαν απέξω από τις καλύβες μια μεγάλη φωτιά, με προσοχή να μην πεταχτεί καμιά σπίθα στα δέντρα. Έχουν ακούσει πως ο λύκος φοβάται τη φωτιά. Έπειτα όμως τους έφυγε κάθε φόβος, με το αδιάκοπο γάβγισμα που άκουγαν. Αυτό έδειχνε πως υπάρχουν σκύλοι πιστοί και δυνατοί, που κυνηγούν τον εχθρό.

Τα χαράματα μπόρεσε ο λύκος να σταθεί μέσα στα έλατα. Ήταν κουρασμένος κι αγκομαχούσε. Ήταν πληγωμένος και νηστικός.

Άλλα ονειρεύτηκε κι άλλα βρήκε. Ωστόσο, επειδή δεν πρέπει σε λύκο να παραπονιέται, έγλειψε τις πληγές του και τράβηξε να βρει καλύτερη τύχη.

59. Μια μικρή τελετή στο δάσος

Είναι η πρώτη φορά σήμερα που ήρθε να δει τα παιδιά ο δασάρχης.

Ο δασοφύλακας που τον ακολουθούσε του κράτησε τ' άλογο του. Ο δασάρχης κατέβηκε και κοίταξε τις καλύβες.

Την πρωινή αυτή ώρα τα παιδιά είχαν τις καθημερινές εργασίες. Ο μάγειρας φορούσε την ποδιά του και μαγείρευε· άλλα κοίταζαν τη φωτιά· άλλα σάρωναν το χώμα με μεγάλες σκούπες από φρύγανα.

Σ' ένα δέντρο από κάτω ο Λάμπρος κι ο Δημητράκης ήταν σκυμμένοι στο βιβλίο. Ο Φουντούλης καθόταν και τους άκουγε· ήταν τώρα καλά.

Ο Μαθιός κι ο Γιώργος, καθισμένοι, μπάλωναν το ρούχο τους.

Έλειπαν δέκα παιδιά, που είχαν πάει για λουτρό στη Ρούμελη. Όλα τ' άλλα δούλευαν στις καλύβες.

—Μα εδώ είναι πόλη! είπε ο δασάρχης.

Τα παιδιά τον χαιρέτησαν και στάθηκαν εμπρός του.

—Ήρθα να σας δω, τους είπε. Είχα περιέργεια να σας δω. Ποιος είναι ο αρχηγός σας;

Όλοι γύρισαν και κοίταζαν τον Αντρέα. Εκείνος δε μιλούσε. Ο δασάρχης κρατούσε ένα ωραίο κουτί με βυσσινί χρώμα. Από το κουτί έβγαλε ένα λαμπερό άσπρο μέταλλιο.

—Η τάξη σας, είπε, πήρε το μετάλλιο της δασικής προστασίας. Το κράτος μ' έστειλε να σας το δώσω. Αυτό θα το κρεμάσετε στο σχολείο και θα μείνει πάντα εκεί, για να δείχνει τι κατορθώνουν τα παιδιά όταν θέλουν. Σας αξίζει.

Λέγοντας αυτά, έδωσε το μετάλλιο στον Αντρέα. Εκείνος το έδωσε στ' άλλα παιδιά. Όλα έσκυψαν, το κοίταζαν και το καμάρωναν, όπως ήταν ωραία σκαλισμένο κι έλαμπε.

«Η τάξη σας, είπε, πήρε το μετάλλιο της δασικής προστασίας»

Ρώτησε έπειτα ο δασάρχης για τη ζωή τους εκεί απάνω, για το φαγητό τους, για τον ύπνο τους, για όλα. Πήγε μέσα στις καλύβες, είδε τους δρόμους και τ' άλλα έργα που έκαναν και χάρηκε για την πάστρα και την τάξη που βρήκε.

—Μικρά σπιτάκια έχετε, τους είπε, μα δύσκολα βρίσκει κανείς μια τόσο προκομμένη κοινότητα.

Έπειτα ανέβηκε στο κόκκινο άλογό του.

—Σήμερα, παιδιά, είπε, θα πάω για υπηρεσία στο δάσος. Αύριο θα ξανάρθω και θα σας οδηγήσω ψηλά στο νεροπρίονο. Εκεί θα δείτε αληθινά τι μας δίνει το δάσος. Θέλετε;

—Ναι, ναι, ναι! φώναξαν όλοι μ' ενθουσιασμό.

60. Ο χείμαρρος

Την άλλη μέρα ο δασάρχης ήρθε. Πέντε παιδιά έμειναν να φυλάξουν τις καλύβες και όλα τ' άλλα ξεκίνησαν μαζί του για το μέρος που ήταν το νεροπρίονο.

Για να πάνε εκεί, πέρασαν από μέρη γυμνά και τραχιά.

Σε κάθε βήμα τους γκρεμίζονταν χαλίκια. Ο αέρας ήταν κρύος και βούιζε. Ο ήλιος δεν έκαιγε.

Ένα όρνιο φάνηκε από πάνω τους να σκίζει αργά τον αέρα.

Όλοι σήκωσαν το κεφάλι για να κοιτάξουν το μεγάλο πετούμενο, που ταξίδευε ζητώντας την τροφή του.

Τ' όρνιο, για μια στιγμή, έκοψε την ορμή του και φτεροζυγιάστηκε· ύστερα χτύπησε πάλι με τις φτερούγες τον αέρα και χάθηκε πίσω από τα Τρίκορφα...

—Εδώ απάνω είναι άγρια και περήφανα όλα, είτε ο δασάρχης.

Κι αλήθεια έβλεπαν πόσο θεόρατο είναι το βουνό που φαίνεται από την πόλη σαν γαλανός ίσκιος.

Πόσους βράχους, πόσα φαράγγια, πόσες ράχες, πόση πέτρα και κακοτοπιά έχει!

—Τώρα, είτε ο δασάρχης, θα δείτε και το μεγαλύτερο θηρίο, που μπορεί να βγει από το βουνό. Να το!

Τα παιδιά στάθηκαν και κοίταζαν με περιέργεια. Είδαν όμως πως τους έδειχνε το ξεροπόταμο, που κατέβαινε την πλαγιά γεμάτο ξερά χαλίκια.

—Είναι ο χείμαρρος, τους είπε. Οι λύκοι, οι αρκούδες, τα λιοντάρια δεν είναι τίποτα μπροστά στον χείμαρρο. Φέρνουν πολύ μικρή ζημιά και δεν τα βγάζουν πέρα πάντοτε με τον άνθρωπο. Ο χείμαρρος όμως κυνηγά τον άνθρωπο και τον αφανίζει, αυτόν και τη γενιά του. Όταν γεμίσει νερό και κατεβάσει στους κάμπους αυτά τα λιθάρια που βλέπετε, πνίγει ανθρώπους, αμπέλια, ζώα και χωριά ολόκληρα. Οι άνθρωποι χτίζουν τοίχους και σηκώνουν φράχτες για να τον εμποδίσουν, μα είναι οι κόποι τους χαμένοι. Ένας μόνο μπορεί να τα βάλει με τέτοιο θηρίο. Το δέντρο.

—Το δέντρο! έκαναν με απορία τα παιδιά.

—Να ξέρατε πόση δύναμη έχει ένα δέντρο! Αυτό με τις ρίζες του κρατάει το χώμα και τα χαλίκια σφιχτά, για να μην τα παίρνουν οι βροχές και τα πηγαίνουν στον χείμαρρο. Δεν έχει μόνο το δέντρο αυτή τη δύναμη, μα και οι μικροί θάμνοι, οι αφάνες, το πουρνάρι, η κουμαριά, ακόμα και το θυμάρι.

Γι' αυτό οι φυτεμένοι τόποι γλιτώνουν τους ανθρώπους από τις πλημμύρες. Όταν όμως καίμε και ξεριζώνουμε τα δέντρα, τότε το χώμα και το χαλίκι φεύγει από τις γυμνές ράχες και πηγαίνει στον χειμάρρο. Εκείνος φουσκώνει από τις βροχές και κατεβάζει μια φοβερή δύναμη από χώμα, λιθάρια και νερό, που αφανίζει σπίτια, σπαρτά και ανθρώπους. Αυτό πρέπει να συλλογίζεται καθένας που πηγαίνει να κόψει δέντρο.

Ο Μαθιός, συνηθισμένος από το σχολείο, σήκωσε το χέρι και ρώτησε:

«Τότε, γιατί δεν εμποδίζουν και τους λοτόμους να κόβουν ξύλα;»

«Καλά έκανες, παιδί μου, να το ρωτήσεις», είπε ο δασάρχης. «Οι λοτόμοι κόβουν μόνο τα δέντρα που τους λέμε εμείς να κόψουν.»

«Τα δέντρα αυτά είναι σαράντα, πενήντα κι εβδομήντα χρονών το καθένα. Γέρασαν δηλαδή κι ήρθε η ώρα τους να δώσουν ξυλεία, για να βγούνε στη θέση τους άλλα μικρά, που πάλι θα μεγαλώσουν σαν αυτά.»

«Κοντά σ' εκείνο που κόπηκε, βοηθούμε άλλο δέντρο να μεγαλώσει, κι αν δε φύτρωσε μόνο του, το φυτεύουμε εμείς.»

«Έτσι το δάσος ξαναπαίρνει εκείνο που μας δίνει.»

«Αν όμως αφήσουμε να πέσει στα δέντρα όποιος θέλει και να κόβει ό,τι θέλει, το δάσος θα χαθεί.»

«Κι άμα λείψει αυτό, εμείς οι άνθρωποι θα πεθάνουμε από τη δίψα.»

61. Από πού έρχεται το νερό

Σταμάτησαν σε μια βρυσούλα, που μόλις ακουγόταν το λίγο και κρύο νερό της.

Ήξεραν πως τόσο κρύο νερό δεν πρέπει να το πίνουμε όταν είμαστε ζεστοί από δρόμο κι έβρεξαν μόνο τα χέρια τους.

Ήταν ταπεινή βρυσούλα, ήσυχη, που σπάνια έβλεπε διαβάτες εκεί ψηλά.

—Από πού να έρχεται τούτο το νεράκι; ρώτησε ο Πάνος.

—Από το βουνό! είπαν τ' άλλα παιδιά.

—Ναι, μα πώς βρέθηκε μέσα στο βουνό; ρώτησε ο δασάρχης.

Κανένας δεν ήξερε ν' απαντήσει.

«Από τις βροχές και τα χιόνια», είπε ο δασάρχης, «το νερό σταλάζει σιγά μέσα στο χώμα και πηγαίνει σε μεγάλες δεξαμενές από πέτρα που έχει μέσα της η γη.»

«Από 'κεί βγαίνει με τις βρύσες και τα ποτάμια..»

«Από τις βρύσες και τα ποτάμια το παίρνουν τα ζώα, οι άνθρωποι, τα σπαρτά, οι μύλοι.»

«Για να σταλάζει όμως το νερό και να μπει στη γη, πρέπει να είναι ο τόπος φυτεμένος.»

«Αν δεν υπάρχουν χλωρά και ξερά φύλλα να το κρατήσουν, τότε το νερό πηγαίνει στα ξεροπόταμα και χάνεται στη θάλασσα και στον αέρα.»

«Λοιπόν και τις βρύσες ακόμα το ευλογημένο το δάσος μάς τις δίνει.»

«Αν αφήναμε τους ανθρώπους να κόψουν το δάσος, αυτή η βρυσούλα εδώ θα στέρευε. Θα στέρευαν όλες οι βρύσες που απαντήσατε από την πόλη ως εδώ και μαζί μ' αυτές και το ποτάμι.»

62. Και τα δέντρα πονούν

Εκεί κοντά ένας άνθρωπος, κρατώντας μικρό κι ελαφρό τσεκουράκι, χάραζε τα πεύκα.

—Πουρναρίτης! είπαν τα παιδιά, μόλις τον είδαν.

—Δεν μπορεί να είναι κακός άνθρωπος, λέει ο Μαθιός, γιατί θα έφευγε μόλις μας άκουσε.

Ρώτησαν τότε τα παιδιά κι έμαθαν πως αυτός ο ρετσινάς έχει την άδεια του δασάρχη να μαζεύει το ρετσίνι.

Όταν πλησίασαν, είδαν αλήθεια με τι μεγάλη προσοχή χάραζε τ' αγαπημένα πεύκα, για να σταλάζει το ρετσίνι τους, χωρίς να πάθουν τίποτα. Τους έκανε σιγά σιγά μια πολύ στενή χαραματιά. Ήξερε πως και τα δέντρα πονούν...

63. Τ' όνειρο του χωριάτη

Ο Καλογιάννης έξαφνα φώναζε:

—Παιδιά! Ο Λάμπρος!

Γύρισαν κι είδαν εκεί παρακάτω στην πλαγιά το μαύρο κοπάδι που έβοσκε και προχωρούσε. Ο Λάμπρος είχε μείνει πίσω και τ' οδηγούσε με το σφύριγμα.

Σφύριζε τόσο ωραία! Νόμιζες πως ακούς χαρούμενη γαλιάντρα.

Τα γίδια άκουγαν το σφύριγμά του κι επειδή καταλάβαιναν πως τους έλεγε να πάνε μπροστά, προχωρούσαν ευχαριστημένα.

—Είναι του Γεροθανάση, είπαν τα παιδιά στον δασάρχη.

—Πόσα είναι; Μήπως ξέρετε; ρώτησε ο δασάρχης.

—Ο Λάμπρος, που τα βόσκει, λέει πως είναι καμιά διακοσαριά.

—Μα πώς ο Γεροθανάσης με τόσες χιλιάδες πρόβατα έχει μόνο διακόσια γίδια! Δε σας φαίνεται παράξενο;

—Έχει ο Γεροθανάσης τον λόγο του! Έχει ακούσει τ' όνειρο του χωριάτη.

—Και ποιο είναι τ' όνειρο του χωριάτη; ρωτούν τα παιδιά.

—Ήταν ένας χωριάτης, άρχισε να λέει ο δασάρχης, κι είχε μια γίδα. Την πήγαινε στο δάσος κι έβοσκε. Μια μέρα, που την άρμεγε, τι να δει; Αντί γάλα, έβγαζε νερό. Το νερό γέμισε την καρδάρα, πλημμύρισε τον τόπο και κατέβηκε με ορμή στους κάμπους.

«Έλα, για όνομα του Κυρίου» είπε ο χωριάτης την ώρα που πνιγόταν.»

Γιατί αυτά όλα στ' όνειρό του τα είδε!

Όταν ξύπνησε, πήγε σε δυο χωριάτες εκατό χρονών να του εξηγήσουν τ' όνειρο. Ο ένας γέρος τού είπε πως το νερό θα είναι γάλα. Ο άλλος του είπε πως θα έχει να κάνει με δικαστήρια.

«Οι γέροι παραγέρασαν» είπε. «Ας πάω να δω τον ψάλτη, που διάβασε περισσότερα».

Πήγε στον αριστερό ψάλτη και του είπε τ' όνειρο. Εκείνος έβαλε τα γυαλιά του, πήρε από το ράφι ένα μεγάλο βιβλίο κι αφού του τίναξε τη σκόνη, το άνοιξε και διάβασε δυνατά:

«Γίδα. Εάν ιδείς εις τον ύπνο σου γίδα, εάν μεν συμβαίνει και είναι μαύρη η γίδα και έχει τα κέρατα γυριστά, τούτο σημαίνει ότι θέλεις λάβει ογρήγορα γράμμα συστημένον από τους συγγενείς σου από την Αμερική». Η γίδα ήταν τέτοια, ο χωριάτης όμως δεν είχε κανένα συγγενή στην Αμερική. Ο ψάλτης έβαλε τα γυαλιά του στην άκρη της μύτης και διάβασε άλλη σελίδα:

«Νερόν. Εάν ιδείς νερόν και τρέχει από βρύσιν και το νερόν κάμνει βροντήν πολλήν εις το σταμνίον, τότε εις καβγάν θέλει εμπλέξεις. Εάν το νερόν τούτο τρέχει από αυλάκι...»

«Από γίδα!» φώναξε ο χωριάτης. «Τι λέει το βιβλίο, άμα τρέχει νερό από γίδα;»

«Το βιβλίο» είπε ο ψάλτης «δε λέει τίποτα σε τούτο το ζήτημα, αν και είναι χίλιων χρονών ονειροκρίτης, γραμμένος από τους σοφούς του κόσμου».

Ο χωριάτης, όταν είδε πως και το βιβλίο δυσκολεύεται να εξηγήσει τ' όνειρό του, του φάνηκε πως μεγάλο κακό θα του γίνει.

«Συμπέθερε!» του είπε τότε κάποιος χωριάτης «τι κάθεσαι και σκοτίζεσαι; Το πράμα είναι φανερό. Η γίδα τρώει το κλαρί. Το κλαρί κρατεί τα χώματα και τα χαλίκια στις ράχες. Άμα φαγωθεί το κλαρί, παίρνουν οι βροχές το χώμα και το χαλίκι και το πηγαίνουν στον χείμαρρο. Ο χείμαρρος φουσκώνει, κατεβαίνει στους κάμπους και καταστρέφει. Αν το κλαρί είναι στη θέση του, δε γίνεται τίποτα απ' αυτά. Να λοιπόν γιατί η γίδα βγάζει νεροποντή. Σωστά τα είδες στον ύπνο σου».

Τι σωστό ήταν αυτό τ' όνειρο του φτωχού ανθρώπου! Ύστερ' από τη φωτιά και το τσεκούρι, η γίδα είναι ο μεγαλύτερος εχθρός που έχει το δάσος.

—Αλήθεια; έκαναν τα παιδιά.

—Αγαπάτε τη γίδα, είπε ο δασάρχης. Και ποιος δεν αγαπά τέτοιο χαριτωμένο ζώο! Όσο όμως ζωηρό είναι τόσο καταστρέφει τα φυτά. Γυρεύει το κλαρί και διαλέγει πάντα την κορυφή. Κατεβάζει το κλωνάρι, για να το φάει στην άκρη. Άμα δεν το φτάνει, ανεβαίνει στο δέντρο. Η μανία της να ζητά τις τρυφερές άκρες φέρνει στα δέντρα καταστροφή. Γιατί στην άκρη του κλωναριού είναι το μάτι, το μπουμπούκι που θα πετάξει το βλαστάρι. Άμα η γίδα το κόψει, το κλωνάρι δε μεγαλώνει πια σε ύψος. Αν τον καιρό που αυτά τα δέντρα ήταν μικρά, έβοσκε εδώ ένα κοπάδι γίδια, δε θα είχαμε πού

να καθίσουμε αυτή τη στιγμή. Το δάσος θα ήταν όλο χαμόκλαδα.

—Κι αν περνούσαν πρόβατα; ρώτησε ο Κωστάκης.

—Και τα πρόβατα φέρνουν ζημιά. Γιατί περνώντας το δάσος πατούν τα νέα δεντράκια που μόλις φυτρώνουν. Γι' αυτό τα κοπάδια δεν πρέπει να τα φέρνουμε ποτέ κοντά στο δάσος, μα να τα βόσκουμε στα λιβάδια, όπως κάνει ο Γεροθανάσης, που αγαπά αληθινά τα δάση. Ποτέ κατσίκι δικό του δε μας έφαγε κλαρί.

—Ο Λάμπρος τα προσέχει, συλλογίστηκαν τα παιδιά.

—Τόσα χρόνια και δεν πήγε ποτέ του στο δικαστήριο. Να ήταν όλοι οι τσοπάνηδες σαν κι αυτόν! Πώς προστατεύει τα δέντρα ο Γεροθανάσης! Αν δείτε στον ύπνο σας καμιά γίδα που βγάζει νερό, να ξέρετε πως δεν είναι δική του. Οι δικές του βγάζουν μόνο γάλα.

64. Τα πεθαμένα δέντρα

Είχαν περάσει από παλιά καμίνια, όπου έφτιαχναν άλλες χροινές κάρβουνα οι καρβουνιάρηδες. Εκεί στάθηκαν λίγο και τους εξήγησε ο δασάρχης τον τρόπο που γίνονται τα κάρβουνα.

Τους είπε πως, για να κάνουν κάρβουνα, ρίχνουν πολλά ξύλα σ' ένα μεγάλο καμίνι. Σκεπάζουν το καμίνι με χώμα, αλλά τόσο καλά, ώστε να μην μπαίνει αέρας από πουθενά. Ύστερα, από μια τρύπα που έχουν αφήσει επίτηδες, βάζουν

φωτιά στα χωμένα ξύλα. Το καμίνι, σκεπασμένο, καίει σιγά και λίγο λίγο με τη σιγαλή φωτιά τα ξύλα γίνονται κάρβουνα.

—Και τα δέντρα; ρώτησε ο Μαθιός.

—Όπως οι λοτόμοι έτσι και οι καρβουνιάρηδες, είτε ο δασάρχης, κόβουν μόνο τα δέντρα που τους λέμε εμείς να κόψουν, κι έτσι δε χαλούν το δάσος. Το καλό όμως είναι που τα περισσότερα κάρβουνα τα έχουμε χωρίς να κόβουμε δέντρα. Τα βρίσκουμε στη γη. Και θα σας πω το γιατί.

Εδώ και χιλιάδες χρόνια τα δάση ήταν τόσο πυκνά, που δεν μπορούσε να μπει μέσα ζώο να βοσκήσει.

Με δυσκολία ζούσαν εκεί λιοντάρια και αρκούδες και λύκοι και μεγάλα πουλιά με φτερούγες θεόρατες και με ατσάλενια νύχια.

Όποιο θηρίο μπορούσε έτρωγε το μικρότερο για να ζήσει. Μέσα στους λόγγους αυτούς ο ήλιος δεν μπορούσε να μπει. Νύχτωνε από την ημέρα.

Τα δάση εκείνα γέρασαν και τα δέντρα τους έπεσαν κάτω. Κι επειδή άνοιξε η γη από σεισμούς και κατακλυσμούς, εκείνα χώθηκαν σε τάφους μεγάλους, πολλές οργιές βαθιά.

Καθώς περνούσαν τα χρόνια, άλλα δάση φύτρωναν και ψήλωναν κι αυτά όπως τα πρώτα κι ύστερα γερνούσαν και πέθαιναν. Κι άνοιγε η γη και τα έθαβε. Και πάλι άλλα φύτρωναν.

Τι έγιναν εκείνα τα πεθαμένα δάση; Δε χάθηκαν. Σήμερα που σκάβουμε πολύ βαθιά, τα ξαναβρίσκουμε. Δεν είναι δέντρα, όπως ήταν. Τα ξύλα τους μέσα στη γη έγιναν κάρβουνα, σκληρά σαν την πέτρα και μαύρα κάρβουνα.

Και σήμερα που οι άνθρωποι είναι πολλοί κι έχουν ανάγκη από μεγάλες φωτιές για τις εργασίες τους, ανοίγουν τη γη και βρίσκουν όσα κάρβουνα θέλουν.

Μ' αυτά ανάβουν τις μηχανές, κινούν τα εργοστάσια, τους σιδηροδρόμους και τα βαπόρια. Συλλογιστείτε πόσες είναι αυτές οι μηχανές και πόσα κάρβουνα χρειάζονται.

Ποιος να το έλεγε πως εκείνα τα πεθαμένα δέντρα θα χρησιμοποιευαν ύστερα από χιλιάδες χρόνια; Και όμως αυτό είναι το δάσος. Κάνει καλό στον άνθρωπο με χίλιους τρόπους, σε αμέτρητο καιρό. Δεν κουράζεται ποτέ· ζει και μας χρησιμεύει, πεθαίνει και μας χρησιμεύει.

Για να μας δώσει όμως το δέντρο όσα μας χαρίζει, πρέπει να ζει με χιλιάδες άλλα δέντρα. Γιατί, όπως οι άνθρωποι, έτσι και τα δέντρα ζούνε πολλά μαζί στους τόπους που θέλουν αυτά και βοηθούν το ένα το άλλο.

Ενωμένα πολεμούν τον βαρύ χειμώνα και το καυτερό καλοκαίρι. Ενωμένα μεγαλώνουν, κάνουν μεγάλους κορμούς και πετούν δυνατά κλαριά.

Έτσι γίνεται στα ύψη των βουνών μια μεγάλη πολιτεία, που τη λέμε δάσος. Αυτή εδώ!

65. Στο νεροπρίονο

Την ώρα που ο δασάρχης έλεγε αυτά, είχαν μπει μέσα στο δάσος. Πρώτα πέρασαν ώρα πολλή μέσα από πεύκα· ύστερα, αφού προχώρησαν πιο ψηλά, μπήκαν στα λυγερά και τα ίσια έλατα.

—Ακόμη ψηλότερα από 'δώ, είτε ο δασάρχης, είναι ένα δάσος από οξιές· μα τώρα θα μείνουμε εδώ στο πριόνι. Φτάσαμε.

Το νεροπρίονο δούλευε όπως ένας μύλος. Το νερό έπεφτε από ένα κανάλι και με την ορμή του κινούσε ένα μεγάλο ορθό πριόνι. Όλους τους κορμούς, που έκοβαν οι λοτόμοι στο δάσος, τους έφερναν εκεί. Το πριόνι τούς έσκιζε κι έφτιαχναν απ' αυτούς την ξυλεία· σανίδες, πάτερα, μαδέρια.

Πόση ξυλεία ήταν εκεί! Την είχαν στοιβαγμένη σε μεγάλους σωρούς· πάντα το πριόνι έκοβε και πάντα κουβαλούσαν.

Ένα κλαράκι βγαίνει στη γη και σε σαράντα πενήντα χρόνια δίνει αυτά τα μεγάλα μαδέρια.

Πόσα καλά θα δώσουν στους ανθρώπους αυτά τα ξύλα! Τα πάνε για να γίνουν σπίτια, καράβια, εκκλησίες, γεφύρια. Για να κάνουν αμάξια, έπιπλα, κουτιά, βαρέλια, κουπιά, καλάθια, βιβλία.

Χίλια πράματα θα γίνουν με τούτη την ξυλεία, βαριά κι ελαφρά, από το μεγαλύτερο ως το μικρότερο· από το κατάρτι

του караβιού ως τις μικρές ξυλόπροκες που καρφώνουν τα παπούτσια.

Τι έπλασε ο ήλιος κι η βροχή! Τι μας χαρίζει το δάσος!

—Ελάτε να δείτε πώς ταξιδεύουν τα ξύλα, είτε ο δασάρχης.

Πήγαν ως την άκρη και κοίταξαν κάτω στον γκρεμό. Κάτω είδαν τη Ρούμελη. Από το μέρος αυτό η Ρούμελη είχε πολύ νερό, επειδή τώρα ερχόταν ίσια από την πηγή της, δίχως να χωρίζεται πουθενά.

Τη χαιρέτησαν όλοι, σηκώνοντας το χέρι:

—Γεια σου, Ρούμελη! Πάντα κοντά μας είσαι!

Από την κορυφή, που ήταν, ως κάτω στο νερό, οι λοτόμοι παρατούσαν τα κούτσουρα και τα μαδέρια και κείνα κυλούσαν στη ράχη και κατέβαιναν ορμητικά στο ρέμα.

Στο ρέμα πάλι τα παραλάβαιναν άλλοι λοτόμοι. Τα έριχναν μέσα και πηγαίνοντας αυτοί στις άκρες τα συνόδευαν, καθώς ταξίδευαν μέσα στο νερό. Όταν σταματούσαν σε τίποτα λιθάρια ή όταν μαζεύονταν πολλά, οι λοτόμοι τα βοηθούσαν πάλι να γλιστρήσουν.

Τα πήγαινε έτσι η Ρούμελη ως κάτω στον κάμπο, όπου γινόταν πλατύ ποτάμι. Και πάλι από 'κεί σιγά τα ταξίδευε ως τη θάλασσα. Εκεί τα έπαιρναν και τα κουβαλούσαν στο εργοστάσιο.

—Από 'δώ το βουνό πάει στον γιαλό, είπε ο δασάρχης στα παιδιά.

Τα ξύλα που έστειλαν στο ποτάμι αυτή την ώρα οι λοτόμοι θα χρησίμευαν για ένα καράβι. Ήταν διάφορα ξύλα· από πεύκα, από βαλανίδια, από οξιά.

Μαζί με την άλλη ξυλεία του караβιού κατέβαζαν από άλλο δρόμο δυο κορμούς από τετράψηλα έλατα, δεμένους πίσω από μουλάρια. Ήταν τα κατάρτια του.

Στο θέαμα τούτο τα παιδιά ένιωσαν μια επιθυμία. Τους ήρθαν στον νου τα κύματα και τα ταξίδια που έχουν ακούσει και ήθελαν να πάνε, να πάνε...

Ο Αντρέας κι ο Φάνης θυμήθηκαν τη θάλασσα που είδαν με τον μεγάλο ήλιο.

Τότε η μάνα του πρωτομάστορα λοτόμου, μια γριά, πολύ γριά, που δεν έβλεπε καθόλου τον κόσμο, καθισμένη σε μια πέτρα τραγούδησε το νέο καράβι μ' αυτά τα λόγια:

66. Το τραγούδι στο νέο καράβι

Χαιρετισμούς στη θάλασσα!

Στ' ακρογιάλια χαιρετισμούς!

Να! σε στέριωσαν κιόλας. Σε βλέπω. Ξεκίνησες.

Φορτωμένο είσαι με το ξανθό σιτάρι, με το χρυσό καλαμπόκι.

«...Καλορίζικο! Καλοτάξιδο»

Φορτωμένο είσαι με τα κίτρα και τα πορτοκάλια, που τα
 ἔθρεψεν ο ἥλιος.

Στην πλώρη έχεις τον σταυρό. Στην πρύμνη έχεις το βαγ-
 γέλιο.

Κι ανάμεσα έχεις την Παναγιά Παρθένα με το καντήλι της
 αναμμένο.

Άσπροι γλάροι σ' ακολουθούνε. Απάνω στα κατάρτια σου
 ξεκουράζονται.

Άσπρα χωριά σε βλέπουν από πράσινους λόφους.

Άσπρες ακρογιαλιές παρακαλούν να πας ν' αράξεις.

Μάνες κι αδερφές φωνάζουν να σταθείς να πάρεις χαιρε-
 τίσματα.

Τα κύματα πηδούν απάνω σου σαν άλογα μ' άσπρη χαιτή.

Οι μαύροι κάβοι καρτερούν να σε αρπάξουν.

Μα οι ναύτες έχουν σκαλώσει στα σκoiνιά. Ο καπετάνιος
 είναι παλικάρι.

Σαν το δελφίνι, που σ' ακολουθεί, χορεύεις απάνω στην
 πράσινη θάλασσα.

Θα φτάσεις! Θα φτάσεις!

Και θ' αράξεις ανάμεσα στα πολλά κατάρτια.

Χαιρετισμούς να πεις στα μεγάλα λιμάνια.

Χαιρετισμούς στην Πόλη να πεις!

Πάντα καλός να είναι ο γυρισμός σου. Πάντα να φέρνεις
 θησαυρούς. Μαύρο μαντίλι να μη φορεθεί για σένα.

Καλορίζικο! Καλοτάξιδο!

67. Ο Σπύρος βρίσκει κάτι χρήσιμο

Ο Σπύρος ήταν με φουσκωμένη την τσέπη. Κάτι έκρυβε μέσα και δεν έλεγε τίποτα. Ο Φουντούλης όλο κοίταζε την τσέπη του Σπύρου και στο τέλος τον ερώτησε:

—Αχλάδι είναι;

—Αυτό που είναι δεν το τρώνε, απάντησε ο Σπύρος. Κι έβγαλε από την τσέπη του μία πέτρα.

Όταν τον είδαν τ' άλλα παιδιά από μακριά, είπαν γελώντας:

—Ο Σπύρος τώρα θα βάζει στο κουτί του και λιθάρια. Και όμως, άμα πλησίασαν, είδαν πως δεν ήταν σαν τις άλλες πέτρες αυτή που μάζεψε ο Σπύρος. Ήταν μαύρη πολύ και βαριά. Μα σε πολλές μεριές έλαμπε, σαν να ήταν ασημένια.

—Μπορεί να έχει σίδηρο μέσα, είπε ο δασάρχης, όταν του έδειξαν την πέτρα.

Και τότε τους είπε πως μέσα στη γη είναι πολλές και μεγάλες τέτοιες πέτρες που έχουν μέταλλο. Άλλες έχουν σίδηρο, άλλες χαλκό, άλλες μολύβι. Ακόμα και ασήμι και χρυσάφι.

Το βουνό τα δίνει αυτά όλα.

Ενώ άκουγε ο Σπύρος εκείνα που έλεγε ο δασάρχης για τα μέταλλα, κοίταζε τ' άλλα παιδιά και καμάρωνε. Η πέτρα του έδωσε αφορμή να τα μάθουν αυτά. Να που βρήκε κι ο Σπύρος ένα χρήσιμο πράγμα!

68. Η θύελλα

Απέξω από το μικρό σπίτι οι λοτόμοι είχαν στήσει εδώ και καιρό ένα πολύ μεγάλο τραπέζι για να τρώνε.

Κανένα πλάνισμα και κανένα στολίδι δεν είχε. Ήταν όλο από κλαδιά περιττά, καρφωμένα το ένα κοντά στο άλλο. Μόνο ξύλα και καρφιά.

—Οι λοτόμοι δεν είναι μαραγκοί, είτε ο δασάρχης. Και όμως κοιτάτε, παιδιά, τι λεπτοκαμωμένο πράμα έκαναν από το άχρηστο ξύλο.

Κάθισαν σ' αυτό το τραπέζι, ο δασάρχης με όλα τα παιδιά. Μαζί τους φώναξε να καθίσει κι ο πιο γέρος λοτόμος.

Εδώ και λίγη ώρα είναι βαριά κουφόβραση. Έξαφνα συνέφιασε.

Την ώρα που είχαν τελειώσει το φαγητό, τα παιδιά ένιωσαν στον αέρα μια παράξενη μυρουδιά. Έρχεται θύελλα.

Γύρισαν και κοίταξαν μακριά: τα πέρα βουνά είχαν χαθεί.

Ομίγλη, σαν χειροπιαστό μαλλί, είχε σταθεί ανάμεσα τ' ουρανού και της γης. Η θύελλα νόμιζες πως συλλογιζόταν πού να ορμήσει.

Για μια στιγμή τράβηξε κατά τον κάμπο, έπειτα άλλαξε δρόμο και γύρισε πίσω κατά το Χλωρό.

Τα δέντρα ανατρίχιασαν, έσκυψαν και κάτι είπαν το ένα με το άλλο.

Άστραψε. Πέντε χρυσές οχιές στριφογύρισαν με την ουρά στη γη και την κεφαλή στον ουρανό. Ο αέρας κρύωσε έξαφνα. Μεγάλο βουητό ακούστηκε. Ώσπου να τρέξουν μέσα στο σπίτι, η θύελλα έφτασε κι ήθελε να μπει.

Έσπρωχναν από μέσα τα παιδιά την πόρτα, έσπρωχνε αυτή απέξω. Χρειάστηκε να βάλουν όλα μαζί τη δύναμή τους για να κλείσουν και να συρτώσουν.

Η θύελλα τότε πήγε από τα παράθυρα. Τα έσπασε και τα δυο, τα πέταξε κάτω στο πάτωμα κι έχυνε μέσα σωρούς νερό.

Από τα σπασμένα παράθυρα φάνηκε έξω χαλασμός. Νερό και χαλάζι στριφογύριζε και χόρευε. Ήταν σαν να κυλούν βαρέλια γυάλινα. Έσπαζαν αυτά και κυλούσαν απάνω τους άλλα και στα συντρίμματά τους άλλα.

Άκουγες σαν τρελό κρότο γυαλιών και καρφιών.

Τα παιδιά, που τα κυνηγούσε το νερό από τα παράθυρα, πήγαιναν στις γωνιές για να φυλαχτούν. Μα ήθελαν και να βλέπουν. Ήταν γεμάτα φόβο και θαυμασμό.

Απέξω χτυπούσαν δυνατά την πόρτα πέντε λοτόμοι. Σε κάποιο φουντωτό δέντρο εκεί απέξω είχαν κρυφτεί και γλιτώσαν. Τους άνοιξαν και μπήκαν μέσα.

Η θύελλα, αφού πέρασε από 'κεί, έτρεξε πέρα στην άλλη άκρη από τα Τρίκορφα. Έτρεχε μυριάδες μέτρα στο λεπτό.

Έκοψε δέντρα στη μέση σαν σπαθί, ξερίζωσε άλλα, μεγάλοι κορμοί έπεσαν κάτω, άλλοι έμειναν ορθοί, χωρίς κλαρί και φύλλο.

Ένα μικρό πεύκο, που το έβλεπαν να παλεύει με τη θύελλα, τώρα το βλέπουν πάλι ορθό και λυγερό.

Σε λίγα λεπτά της ώρας η θύελλα ήταν μακριά. Μόλις φαινόταν πέρα σαν αχνός.

Τότε ξανάγινε γαλήνη. Φύλλο δε σάλευε. Τα δέντρα στάθηκαν σε προσευχή.

69. Η θύελλα στις καλύβες των παιδιών

Πώς πέρασε ο χαλασμός! Σαν να μην είχε γίνει τίποτα. Πάλι ο ήλιος έλαμψε το δειλινό κι από τη γη έβγαινε μια ευωδιά.

Τα παιδιά γυρίζουν πίσω και στον δρόμο μιλούν για τη θύελλα. Εκείνη τους έριχνε νερό από τα παράθυρα κι αυτά την έβλεπαν αδιάφορα αν βρέχονταν κι αν κρύωναν. Είναι βρεγμένα τα φορέματά τους· μα τι είδαν! Μόνο για τη θύελλα άξιζε να πάνε στο βουνό.

Τι να γίνονται οι καλύβες; Τι να έγιναν τα παιδιά που άφησαν εκεί; Ο Κωστάκης, ο Γιώργος, ο Σπύρος, ο Καλογιάννης, ο Φουντούλης; Πόσο τα συλλογίστηκαν όταν έπεφτε η μπόρα!

Κατεβαίνουν γρήγορα. Στον δρόμο κοιτάζουν τη γη. Μόλις ήταν υγρή· είχε πιει όλο το νερό κι ήταν διψασμένη.

Αμα αντίκρισαν τις κατοικίες τους, φώναξαν αμέσως για ν' ακουστούν. Τα πέντε παιδιά, που είχαν μείνει εκεί, βγήκαν

το ένα ύστερα από τ' άλλο. Ήταν σωστά, οι καλύβες όμως όχι.

Τρεις καλύβες ήταν γκρεμισμένες και σκόρπιες. Το νερό συνεπήρε τα κλαδιά τους μαζί με πολλά πράγματα που ήταν μέσα.

Πήρε μερικά σκεπάσματα, το ράφι, δύο τενεκέδες και δύο καρβέλια ψωμί. Το κουτί του Σπύρου ούτε η θύελλα το πήρε.

Ο Σπύρος όμως το πήρε και πέταξε μόνος του όλες τις σκουριές που είχε μέσα. Από την ώρα που βρήκε την πέτρα συλλογίζεται να μην ξαναμαζέψει πράγματα που δε χρειάζονται.

—Και σεις πού κρυφτήκατε; ρώτησε ο Μαθιός.

—Μας έπιασε όλους μαζί εδώ μέσα, απάντησαν. Φράξαμε την πόρτα μ' ένα στρώμα και το κρατούσαμε ώρα πολλή με δύναμη. Η καλύβα όμως δεν έσταξε καθόλου κι έτσι γλιτώσαμε...

Οι λοτόμοι, όταν έστηναν τις καλύβες, είχαν φροντίσει ακόμα και για τις μπόρες. Μια καλύβα, τη μεγαλύτερη, τη σκέπασαν με χράμι, υφασμένο από τραγίσιο μαλλί· αυτό δεν το περνά τίποτα.

Το βράδυ, από έναν χωριάτη που πέρασε και πήγαινε στην Πέτρα, έμαθαν πως η θύελλα πιο κάτω έκανε καταστροφή. Πάει το Πουρνάρι!

Μεγάλη νεροποντή, που ήρθε από τις ράχες, έπνιξε τα καλάμπόκια, τα καπνά και τα τριφύλλια του. Το νερό, που κατέβασε ο χειμάρρος, έσπασε ένα γεφύρι και από 'κεί όρμησε

μέσα στο χωριό. Έπεσαν σπίτια στο Πουρνάρι, πνίγηκαν γίδια και πρόβατα, ακόμα κι αγελάδες. Λένε πως τρεις Πουρναρίτες, εκεί που πάλευαν να γλιτώσουν τα σπίτια τους, τους πήρε το νερό.

Ακούγοντας αυτή την καταστροφή, τα παιδιά έμειναν αμίλητα και λυπημένα. Ο χωριάτης όμως κούνησε το κεφάλι του και είπε για τους Πουρναρίτες:

—Αφού δεν άφησαν ρίζα ξερή στις ράχες, ποιος τους έφταιξε; Οι ίδιοι το 'φεραν το νερό που τους έπνιξε.

70. Ένα μήνυμα

*Απόψε 'νειρευόμουνα,
 —μητέρα, μητερίτσα μου—,
 ψηλόν πύργον ανέβαινα,
 σε περιβόλι έμπαινα
 και δυο ποτάμια με νερό,
 —'ζήγα, μητέρα μ', τ' όνειρο.
 Ο πύργος είν' ο άντρας μου,
 το περιβόλι ο γάμος μου.
 Τα δυο ποτάμια με νερό
 είναι το συμπεθερικό.*

Η Αφρόδω ακούστηκε να τελειώνει το τραγούδι που είχε αρχίσει μια φορά.

Η φωνή της ήταν λυγρή και παραπονιάρικη, σαν το λάλημα της φλογέρας.

Το ἔλεγε λυπημένα, το ἔλεγε και χαρούμενα, ὥσπου το τραγούδι ἔσβησε μέσα στον λόγγο.

—Ἄκου, ἡ Αφρόδω! εἶπε ο Δημητράκης στον Λάμπρο καθὼς ἔκαναν το μάθημα.

—Τὴν παντρεύουμε, εἶπε ο Λάμπρος.

—Αλήθεια; ρώτησε ο Δημητράκης, σαν να μην το πίστεψε.

—Τὴ δίνουμε πέρα σ' ἓνα χωριό, που το λένε Περιστέρι, σ' ἄλλο βουνό.

—Πότε;

—Τὴν ἄλλη Κυριακή.

Ο Δημητράκης πήγε να το πει αμέσως στ' ἄλλα παιδιά. Καλύτερα να μην το εἶχαν μάθει. Εἶναι συλλογισμένα, εἶναι πολὺ λυπημένα.

Μόνο ο Λάμπρος δεν εἶναι λυπημένος. Τον νου του τον ἔχει στο βιβλίο. Σφίγγει το καλαμάρι που του χάρισαν τα παιδιά, κρατάει καλά τὴν πένα και γράφει.

Μόνος του γράφει. Κάθεται, συλλογίζεται και κείνα που ἔχει μέσα στο κεφάλι του τα λέει στο χαρτί.

Ἡ βροχή πήρε κάμποσα πράγματα, πήρε και τὴ ζάχαρη· δεν πήρε ὅμως το τετράδιο του Λάμπρου.

Να τι ἔγραψε προχτές στο τετράδιό του:

«Είμαι ο Λάμπρος Πέλεκας του Αντωνίου από Γρανίτσα, του δήμου Απεραντίων.

Έχω και την Αφρόδω αδερφή και σκύλο τον Μούργο. Και παππούλη τον Γεροθανάση. Και δάσκαλο τον Δημητράκη. Κι έναν σουγιά.

Τα γίδια είναι άταχτα ζωντανά. Τα καλά παιδιά πηγαίνουν στο σχολειό και μαθαίνουν να γράφουν. Το πουρνάρι έχει τον καλύτερο ίσκιο. Ένα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε, έξι, εφτά, οχτώ, εννιά, δέκα. Έχω και καλαμάρι.

Άγιος ο Θεός, Αμήν.

Λάμπρος Πέλεκας του Αντωνίου από Γρανίτσα.»

Αυτά τα είχε γράψει ο Λάμπρος. Όλοι οι τσοπάνηδες που είναι στα Τρίκορφα και στ' άλλα βουνά, κι ο Γεροθανάσης μαζί, δεν ξέρουν τόσα γράμματα!

71. Στο μοναστήρι

Στο ψηλό μοναστήρι του Αϊ-Λια, έξω από την αυλόπορτα, στέκονται οι καλόγεροι και κοιτάζουν μακριά. Οι κάμποι και οι λόφοι απλώνονται από κάτω και πιο πέρα λάμπει το ποτάμι της Ρούμελης σαν ασημένιο. Κάπου κάπου ένας καλόγερος σηκώνει αργά το χέρι και δείχνει πέρα.

Πάντα στο ίδιο ψήλωμα στέκονται τέτοιες ώρες, από τον καιρό που μπήκαν στο μοναστήρι. Αγναντεύουν από 'κεί τους τόπους που είναι πράσινοι τον χειμώνα και ξανθοί το

καλοκαίρι. Κι έτσι παρηγοριούνται που δε βλέπουν ανθρώπους. Πενήντα οχτώ σωστά χρόνια κοιτάζει από κείνο το ψηλωμα ο ηγούμενος, ο πάτερ Ιωσήφ...

—Κάποιοι μάς έρχονται, είτε ένας καλόγερος και έδειξε με το χέρι του κάτι ανθρώπους που ανέβαιναν τον ανήφορο προς τον Αϊ-Λια.

Είναι τα παιδιά μαζί με τον κυρ Στέφανο. Έρχονται στο μοναστήρι να προσκυνήσουν, όπως το ήθελαν από τόσον καιρό.

Ευχαριστήθηκε ο ηγούμενος, όταν έφτασαν και του είπαν πως έρχονται να λειτουργηθούν.

—Κοπιάστε, τους είπε, στο ηγουμενείο.

Πρώτα πέρασαν από την εκκλησιά να προσκυνήσουν. Ήταν παλιά η εκκλησιά, ίσαμε τετρακοσίων χρόνων. Άναψαν το κερί τους, προσκύνησαν κι ύστερα ανέβηκαν στου ηγουμένου.

—Τι νέα φέρνετε από τον κόσμο; ρώτησε ο ηγούμενος.

—Από την ερημιά ερχόμαστε, πάτερ, του απάντησε ο κυρ Στέφανος.

Και διηγήθηκε σ' αυτόν και στους καλογέρους που ήρθαν εκεί το ταξίδι των παιδιών στο βουνό. Οι καλόγεροι, που σπάνια βλέπουν ανθρώπους, άκουγαν με προσοχή τις ιστορίες των παιδιών, το ανέβασμα στον Αραπόβραχο και το χάσιμο του Φάνη, σαν να άκουγαν καλό παραμύθι.

—Να που έγινες και συ μια φορά ερημίτης σαν κι εμάς, είπε ο πάτερ Δανιήλ του Φάνη. Και τον χάραιψε.

Ο κελάρης έφερε τον δίσκο με το γλυκό και με το κρύο νερό. Κι όταν ξεκουράστηκαν τα παιδιά, βγήκαν να δουν το μοναστήρι. Γύρισαν στο περιβόλι, που το φυτεύουν και το σκαλίζουν οι καλόγεροι. Πήγαν στις συκιές κι έκοψαν γλυκά σύκα. Είδαν πιο πέρα τις καρυδιές και τις βελανιδιές, είδαν και τα ορθά κυπαρίσσια, που στέκουν από εκατό χρόνια και φυλάγουν το μοναστήρι.

72. Ο εσπερινός

Στις έξι το δειλινό σήμανε η καμπάνα.

Ο Φάνης μπήκε στην εκκλησιά και στάθηκε σε μια γωνιά, κοντά σε στύλο.

Εκεί ήρθαν ύστερα και τ' άλλα παιδιά. Ο κυρ Στέφανος ανέβηκε σ' ένα στασίδι. Η εκκλησία ήταν σκοτεινή κι είχε μια ευωδιά σαν από βάγια.

Ο Φάνης έβλεπε στους τοίχους και στον θόλο παλιές ζωγραφιές αγίων. Το πρόσωπό τους ήταν μαυρισμένο από την πολυκαιρία, μα το φωτοστέφανο που είχαν γύρω στο κεφάλι τους έλαμπε.

Πρώτος μπήκε μέσα ο πιο γέρος απ' όλους τους καλογέροντες, ο πάτερ Ιωσήφ, σκύβοντας τη ράχη και τρέμοντας στα πόδια του. Με όλα τα γερατειά του πέρασε απ' όλες τις εικόνες και τις ασπάστηκε, τη μια κοντά στην άλλη, κατά την τάξη των αγίων, κρυφοψέλνοντας το τροπάρι του καθενός. Έπειτα σύρθηκε στο στασίδι του αριστερού ψάλτη και κάθισε με πολύ κόπο.

Ο πάτερ Γαβριήλ, ο λειτουργός, άνοιξε αλαφρά τη δεξιά πόρτα του ιερού που είχε ζωγραφισμένο τον αρχάγγελο με το αστραφτερό σπαθί και μπήκε μέσα. Φόρεσε το πετραχήλι του και είπε: «Ευλογητός ο Θεός ημών πάντοτε, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων.»

Τότε άρχισε ο εσπερινός.

Έμπαινε στην εκκλησιά κάθε τόσο ένας καλόγερος πολύ σιγά, σαν να ήταν μια σκιά, και πήγαινε σ' ένα στασίδι. Εκεί πια στεκόταν ακίνητος, σαλεύοντας μόνο κάποτε το χέρι για να σταυροκοπηθεί.

Ο πάτερ Αμβρόσιος ο αγιορείτης, που είχε τη λυγερή φωνή και ήξερε την ψαλτική από τα παλιά βιβλία, έψελνε, χωρίς να κουνά καθόλου το κεφάλι ούτε το χέρι. Το έλεγε ασάλευτος, σαν κολόνα της εκκλησιάς, γιατί έτσι ψέλνουν στο Άγιον Όρος. Από το αριστερό απαντούσε ο πάτερ Ιωσήφ. Μόλις ακουγόταν η φωνή του.

Άμα ο παπάς είπε την τελευταία ευχή, οι καλόγεροι κατέβηκαν από τα στασίδια τους, σταυροκοπήθηκαν και βγήκαν από την εκκλησία ένας ένας.

Τελευταίος έμεινε ο πάτερ Ιωσήφ κι άρχισε πάλι, τρέμοντας στα πόδια του, να προσκυνά τις εικόνες με τη σειρά τους. Αφού έκανε ώρα πολλή να τις ασπαστεί, βγήκε αργοπατώντας και κρυφολέγοντας τους ψαλμούς μέσα στα χείλη του.

Από την εκκλησία τράβηξε πέρα στο περιβόλι, βρήκε την άσπρη γίδα του δεμένη στον φράχτη και της έδωσε να φάει δροσερό κλαράκι. Έπειτα πήγε και κλείστηκε στο κελί του.

73. Το απόδειπνο

Το βράδυ, μετά το φαγητό, οι αυλόπορτες του μοναστηριού έκλεισαν με βαριά σίδερα. Μα πάλι χτύπησε η καμπάνα.

—Είναι άλλος εσπερινός αυτός, είπε ο κυρ Στέφανος στα παιδιά. Είναι το απόδειπνο.

—Δεν το έχουμε στις δικές μας εκκλησίες, είπε ο Φάνης.

—Στον κόσμο αυτά δε γίνονται, είπε ο ηγούμενος. Στα μοναστήρια όμως είναι αλλιώς κανονισμένο. Εμείς οι καλόγεροι μια δουλειά έχουμε, την προσευχή.

Πάλι οι καλόγεροι μπήκαν στην εκκλησία όλοι, ως κι ο πάτερ Ιωσήφ.

Στο στασίδι ένας καλόγερος διάβαζε ψαλμούς ώρα πολλή...

Η εκκλησιά ήταν κατασκότεινη. Άλλο φως δεν είχαν μέσα παρά μόνο ένα κερί, εκείνο που κρατούσε ο καλόγερος για να βλέπει στο βιβλίο.

Καθώς διάβαζε, τα παιδιά έβλεπαν την όψη του να φέγγει από το κερί με κόκκινο και ζωηρό φως, σαν να καίγεται.

74. Η λειτουργία

Στη λειτουργία της άλλης μέρας, που ήταν Κυριακή, ξύπνησαν και πήγαν από τη νύχτα ακόμη. Άκουσαν τον όρθρο. Γαλάζιο φως φάνηκε την αυγή από τα παράθυρα κι έδιωξε το σκοτάδι της εκκλησίας.

«Η όψη του έφεγγε από το κερί...»

Όταν ύστερα μπήκε ο ήλιος, η λειτουργία έγινε πιο ωραία. Ο παπα-Γαβριήλ λειτουργούσε αργά, σιγόφωνα και με τάξη. Ο πάτερ Σεραφεΐμ κι ο πάτερ Αγάπιος κι ο πάτερ Δανιήλ στα στασίδια τους, κρατώντας τα μακριά κομπολόγια, έλεγαν πότε πότε και κανένα τροπάρι. Όταν ο πάτερ Αμβρόσιος έψαλε το χερουβικό, τι γλυκά που ψήλωσε τη φωνή του! Οι καλόγεροι και τα παιδιά, σκύβοντας, προσκυνούσαν τα άγια που έβγαιναν αργά.

Εκείνη τη στιγμή θαρρούσες πως τα εικονίσματα ακούνε χαρούμενα την ψαλμωδία. Ο Φάνης ένιωθε πως η ψυχή του πετούσε μαζί με τα ελαφρά σύννεφα που έβγαιναν από το θυμιατήρι...

Αμέσως, άμα πήραν το αντίδωρο, ο κυρ Στέφανος με τα παιδιά ασπάστηκαν τις εικόνες, φίλησαν το χέρι των πατέρων και ξεκίνησαν.

Είχαν να κάνουν πολύ δρόμο για να γυρίσουν στις καλύβες. Έφευγαν όλα ευχαριστημένα και στον δρόμο θυμούνταν ακόμη τη λυγερή φωνή του πάτερ Αμβρόσιου.

Από πέρα γύρισαν κι είδαν άλλη μια φορά το μοναστήρι. Φαινόταν άσπρο σπιτάκι μέσα σε δέντρα ήσυχα, μακριά από τον κόσμο.

75. Ο γάμος της Αφρόδως

Έρχεται το συμπεθερικό. Έρχεται στ' άλογα με τα κόκκινα και με τα πράσινα κιλίμια...

Μπροστά είναι ο παπάς με τ' άσπρα γένια. Είναι και το φλάμπουρο με μήλο κόκκινο στην κορυφή.

Ακολουθεί ο νουνός, ο γαμπρός κι οι συμπεθέροι· οι άντρες με την κατάσπρη φουστανέλα, οι γυναίκες με τα φλουριά στο στήθος. Όλα τα παιδιά είναι καλεσμένα στον γάμο. Ξεκίνησαν μαζί με τον κυρ Στέφανο και πάνε στις βλάχικες καλύβες.

Οι γυναίκες και τα κορίτσια στολίζουν τη νύφη

Μέσα σε μια καλύβα, οι γυναίκες και τα κορίτσια στολίζουν τη νύφη. Όλη την ώρα που τη στόλιζαν, τα βιολιά έπαιζαν λυπητερό σκοπό.

Άμα τελείωσε το στόλισμα, ζήτησαν ένα παιδί να φορέσει της νύφης τ' άσπρο παπούτσι, που της το έφερε ο γαμπρός. Πρέπει να έχει και μάνα και πατέρα το παιδί που θα κάμει αυτό.

Πήραν τον Φουντούλη. Αυτός έχει και μάνα και πατέρα και γιαγιά και παπού· κι έχουν όλοι γερά δόντια. Έσκυψε και φόρεσε στη νύφη τα παπούτσια της κι η νύφη τον εφίλησε στα κόκκινα μάγουλά του.

Το απόγευμα έγιναν τα στεφανώματα. Ο παπάς διάβασε πολλές ευχές από ένα βιβλίο που ήταν γεμάτο κεριά. Έψελνε ο παπάς κι ο ψάλτης και βοηθούσε κι ο Γεροθανάσης λίγο.

Τα έχει ακούσει πολλές φορές ο Γεροθανάσης. Τόσες κόρες κι εγγονές πάντρεψε, που κοντεύει να τα μάθει απέξω.

Απάνω στο στεφάνωμα, ο νουνός έριξε στις πλάτες της νύφης και του γαμπρού ένα τριανταφυλλί μεταξωτό ύφασμα.

Το βράδυ έστρωσαν το τραπέζι απέξω από τις καλύβες. Η νύφη κάθισε στο ένα μέρος με τις συμπεθέρες μαζί και στο άλλο οι άντρες.

Τα πρώτα ξαδέρφια της νύφης κι ο Λάμπρος μαζί έφερναν το φαγητό και κερνούσαν το κρασί.

Όταν ο παπάς σήκωσε τα χέρια κι έσιαξε το καλημαύχι του, σώπασαν όλοι, γιατί κατάλαβαν πως θα πει το τροπάρι. Και τότε ο γέρος ο παπάς από το Περιστερί, με τ' άσπρα του γένια, έψαλε ωραία με δυνατή φωνή τον ύμνο της Θεοτόκου.

Έπειτα ήρθε η σειρά του Γεροθανάση να τραγουδήσει.

Πάντα στους γάμους του σπιτιού του λέει το πρώτο τραγούδι ύστερα από το τροπάρι.

«Ο παπάς τον κοίταζε και χαμογελούσε...»

Ο τσέλιγκας, κρατώντας το άσπρο κεφάλι του ακίνητο, είπε σιγά και σοβαρά τούτο το τραγούδι:

*Ένας γέρος γέροντας,
κι ουδέ τόσο γέροντας,
εκατόν εννιά χρονών,*

πότιζε τον γρίβα του⁴.
 Τα βουνά τριγύριζε
 και τα δέντρα κοίταζε.
 «Σεις, βουνά, ψηλά βουνά,
 τώρα με την άνοιξη
 δε με ξανανιώνετε
 μένα και τον γρίβα μου,
 όπως ξανανιώνονται
 και καινούρια γίνονται
 τούτα τα χαμόδεντρα,
 τα χιλιόχρονα κλαριά,
 να γινόμεουν κι εγώ νιος,
 όπως ήμουν μια φορά;»

Ο παπάς, καθώς άκουε πως ο Γεροθανάσης ήθελε να ξανανιώσει, τον κοίταζε και χαμογελούσε.

Ύστερα οι συμπεθέροι της νύφης τραγούδησαν τούτο το τραγούδι:

*Πουλάκι κλαίει στον ποταμό
 κι εγώ έτυχε και διάβαινα.
 Εστάθηκα και το ρωτώ:
 «Τι έχεις και κλαις, πουλάκι μου;»
 — «Εχτές ήμουν στη μάνα μου
 κι απόψε στο πεθερικό.»*

Κι οι συμπεθέροι πάλι του γαμπρού τραγούδησαν:

Έβγα, κυρά και πεθερά,

⁴ Γρίβας: άλογο ψαρί, δηλαδή άσπρο με πολλά μαύρα στίγματα.

*για να δεχτείς την πέρδικα,
για να δεχτείς την πέρδικα,
που περπατεί λεβέντικα.*

*Για ιδέστε την, για ιδέστε την,
ήλιο, φεγγάρι πέστε την.
Για ιδέστε την πώς περπατεί,
σαν άγγελος με το σπαθί.*

*Αυτού που ζύγωσες να μπεις,
ήλιος, φεγγάρι θα φανείς.
Έβγα, κυρά και πεθερά,
για να τη βάλεις στο κλουβί
σαν το πουλί να κελαηδεί.*

Το πρωί φόρτωσαν τα προικιά.

Η νύφη προχώρησε, για ν' ανεβεί στο στολισμένο της άλογο. Τα μάγουλά της ρόδιζαν όπως οι ράχες από τον ήλιο, που πρόβαλε εκείνη τη στιγμή.

Όταν χαιρέτησε τη μητέρα της, τον αδερφό της, τους δικούς της, έκλαιγαν όλα τα γεροθυνασαίικα. Τα δάκρυα έτρεχαν νερό. Να τα δυο ποτάμια που είχε δει η Αφρόδω στ' όνειρό της!

Η Αφρόδω φίλησε τον Λάμπρο πολύ. Έπειτα φίλησε και τα παιδιά σαν τον Λάμπρο· φίλησε τον Φάνη και τον Δήμο στα δυο μάγουλα, φίλησε τον Αντρέα, τον Φουντούλη και τον Κωστάκη.

Δάκρυσε ο Φουντούλης. Δάκρυσε ο Φάνης. Τα βιολιά έπιαιζαν το ξεκίνημα, τα κορίτσια τραγουδούσαν:

*Πού 'ν' η νύφη μας,
το κορίτσι μας...
Πήγε στον μπαζέ,
στα τριαντάφυλλα...*

Ο αδερφός του γαμπρού έσυρε το γκέμι από τ' άλογο της νύφης· για τιμή της αυτός θα πάει όλο τον δρόμο πεζός.

Το συμπεθερικό ξεκίνησε, ανέβηκε στο ψήλωμα, φεύγει για το Περιστέρι. Τώρα φαίνεται πολύ μακριά.

Σε λίγο χάθηκε πίσω από το βουνό.

Αφρόδω, καλή μας Αφρόδω!

76. Ο Γκέκας έκαμε ό,τι έπρεπε

Ο Γκέκας περίμενε να ξαναγίνει ο γάμος της Αφρόδως και την άλλη μέρα. Είχε ροκανίσει τόσα κόκαλα την Κυριακή!

Πήγε στις βλάχικες καλύβες και τη Δευτέρα και την Τρίτη και την Τετάρτη. Είδε όμως πως ο γάμος δε γίνεται κάθε μέρα.

Άμα γύρισε στις καλύβες των παιδιών τη νύχτα, έλαμπε στον ουρανό το στρογγυλό φεγγάρι.

Ο Γκέκας δε γάβγιζε το φεγγάρι, καθώς συνήθιζε, γιατί είχε το βράδυ εκείνο πολλά στον νου του. Κάθισε απέξω από τις καλύβες με το κεφάλι κοντά στην ουρά του και συλλογιζόταν.

«Προχτές ο μπάρμπας μου ο Μούργος κι ο άλλος μπάρμπας μου ο Πιστός κι ο παππούς μου ο Κίτσος κυνήγησαν

έναν λύκο... Εγώ τι κάνω 'δώ; Μόνο παίζω με τα παιδιά. Και καμιά φορά γαβγίζω.

»Μα εγώ είμαι μεγάλος σκύλος τώρα. Κι ένας σκύλος, που μεγάλωσε, δεν πρέπει να τρώει το ψωμί και τα κόκαλα άδικα, όπως εγώ.

»Τα παιδιά δεν έχουν κοπάδια να φυλάξω ούτε άλλη δουλειά μου δίνουν. Δεν έχω κάνει τίποτα!». Ο καημένος ο Γκέκας πολύ στενοχωριέται.

«Να μπορούσα» συλλογίζεται «να τους το πω... Θα κουνήσω αύριο την ουρά μου πολλές φορές μπροστά στον Αντρέα, στον Φάνη και στον Δημητράκη. Βέβαια θα με καταλάβουν».

Αυτή τη στιγμή άκουσε κατιτί στις ακρινές καλύβες. Σήκωσε το κεφάλι κι είδε έναν ίσκιο που έφευγε βιαστικός.

Τρία πηδήματα έκανε ο Γκέκας. Ποτέ δεν είχε πηδήσει τόσο μακριά στη ζωή του. Ένα κρα ακούστηκε και μια πνιγμένη φωνή κότας.

Ήταν η αλεπού! Είχε αρπάξει στα δόντια της μια κότα κι έτρεχε.

Όταν η αλεπού άκουσε θόρυβο, υποψιάστηκε πως είναι σκύλος. Τότε άφησε την κότα κι έτρεξε περισσότερο.

Έπρεπε ένας σκύλος να είναι καλός στο τρέξιμο και να βάλει όλα τα δυνατά του για να μπορέσει να τη φτάσει· τόσο πολύ τρέχει μια αλεπού.

Όταν όμως η αλεπού έκανε λίγα πηδήματα, μετάνιωσε και γύρισε έξαφνα πίσω να πάρει την κότα· γιατί τη βρήκε πολύ παχιά.

Έτσι την έπαθε.

Ο Γκέκας την πρόφτασε και την άρπαξε από τον λαιμό. Δε θα την αφήσει! Η αλεπού φωνάζει, δέρνεται, θέλει να δαγκάσει.

Σφίγγει τα δόντια του απάνω της και μουγκρίζει ο Γκέκας. Φωνάζουν οι κότες από το κοτέτσι, τρέχει ο κυρ Στέφανος έξω με το τουφέκι. Ξυπνά ο Αντρέας, ο Δήμος, ο Κωστάκης. Ξυπνούν όλοι.

—Το σκοινί! Ένα σκοινί γρήγορα! φωνάζει ο κυρ Στέφανος, όταν είδε στο φως του φεγγαριού πως ήταν η αλεπού! Θέλησε να τη δέσει και κρατούσε το τουφέκι του έτοιμο, μήπως η αλεπού ξεφύγει.

Τα περισσότερα παιδιά ρωτούν:

—Τρώει; Δαγκάνει; Και δεν πλησιάζουν. Πρώτη φορά βλέπουν αγρίμι ζωντανό.

Ο κυρ Στέφανος πέρασε το σκοινί από τα πίσω πόδια της αλεπούς και, καθώς την κρατούσε ο σκύλος από τον λαιμό, προσπάθησε να τη δέσει σφιχτά.

Μα ο Γκέκας είχε τελειώσει τη δουλειά του. Τόσο σφιχτά την είχε πιάσει από τον λάρυγγα την αλεπού και τόσο βαθιά έμπηξε τα μεγάλα του δόντια που την έπνιξε.

Η αλεπού δεν μπόρεσε να ζήσει στο στόμα τέτοιου εχθρού.

Έτσι, αφού πάλεψε άδικα, έμεινε ξαπλωμένη και ακίνητη. Τα παιδιά μαζεύτηκαν γύρω της και την κοίταξαν καλά στο φως του φεγγαριού.

Κοίταξαν τα μυτερά της αυτιά, το μυτερό της στόμα, τη μεγάλη της ουρά, που ήταν μακριά όσο το μισό της σώμα.

Αυτό λοιπόν είναι το αγρίμι που τρώει τους λαγούς, που τρώει τα πουλιά στις φωλιές και τις κότες στα κοτέτσια; Να το τέλος του!

—Την κακομοίρα, λέει ο Δήμος. Πού να το 'ξερε πως δε θα γυρίσει πίσω στη φωλιά της.

— Ποιος της είπε να μας φάει τόσες μεγάλες κότες; είπε ο Κωστάκης.

Ο Γκέκας δεν ησύχασε ούτε μια στιγμή. Όλο φυσούσε, όλο έσκυβε και τη μύριζε, σαν να μην πίστευε πως ψόφησε.

Έχει ακούσει από τους γέρους σκύλους πως η αλεπού κάνει κάποτε τον ψόφιο κι ύστερα σηκώνεται και γίνεται άφαντη.

Αν θέλει και τούτη εδώ, ας σηκωθεί! Μα όχι, αυτό δε θα γίνει. Ο Γκέκας έχει κάνει σωστά τη δουλειά του.

—Μπράβο, μπράβο, Γκέκα! του φωνάζουν όλοι και τον χαϊδεύουν.

Πηδά εμπρός τους, τους κοιτάζει στα μάτια και είναι περήφανος όσο κανένας άλλος σκύλος.

77. Ο Γεροθανάσης φοβάται μη δακρύσει

Ο Γεροθανάσης περπατάει έξω από την καλύβα του μιλώντας με τον Αντρέα, τον Φάνη και τον Δήμο. Φαίνεται πως έχουν σοβαρή κουβέντα.

Ο Γεροθανάσης έχει κατεβάσει τα κατάσπρα χοντρά φρύδια του. Το γαλανό μάτι του φαίνεται αγριεμένο.

—Τι λέτε, παιδιά μου; φωνάζει. Τ' είν' αυτά που λέτε;

—Μα είναι καμωμένος για γράμματα, μπαρμπα-Θανάση. Άφησέ τον.

—Να πάρει τα μάτια του δηλαδή και να φύγει από 'δώ το παιδί;

—Ναι, να πάει σ' όλο το δημοτικό.

—Σ' όλο το δημοτικό; Μα τι; Σοφό θα τον κάμω;

Για τον Λάμπρο βέβαια μιλούν. Τα παιδιά θέλουν να τον πάρουν μαζί τους στο σχολείο, να καθίσει χρόνια και να μάθει τα γράμματα καλά. Γιατί να μείνει τσοπάνης;

Ήρθαν και παρακάλεσαν τον παππού του να τον αφήσει. Μα ο παππούς αγρίεψε. Τότε ο Δημητράκης ξετύλιξε το τετράδιο του Λάμπρου.

—Κοίταξε, παππούλη, είπε, πώς έμαθε και γράφει. Είκοσι πέντε μέρες έχει που άρχισε την άλφα. Και όμως, να πού έφτασε!

—Τ' είν' αυτά; είπε ο παππούς. Γράμματα;

—Ναι, είναι γράψιμο του Λάμπρου· αυτά εδώ στο τέλος τα έχει γράψει μοναχός του, με το χέρι του και με τον νου του.

Ο Γεροθανάσης σήκωσε το κεφάλι, διόρθωσε τ' άσπρα φρύδια του και πήρε το τετράδιο στα χέρια. Το κοίταξε ανάποδα. Από σεβασμό όμως τα παιδιά έκαναν πως δεν το κατάλαβαν.

Ώρα πολλή το κοίταζε. Και θαύμαζε από μέσα του πως έχει εγγόνι που κατόρθωσε να βάλει όλα εκείνα τα γράμματα στη γραμμή.

—Τι λέει εδώ; ρώτησε.

Ο Δημητράκης πήρε το τετράδιο και του διάβασε αυτά τα λόγια, που ο Λάμπρος τα είχε γράψει μόνος του με γράμματα μεγάλα ίσα με φασόλια.

—Την Κυριακή παντρέψαμε την Αφρόδω μας με τραγούδια και βιολιά· και τη δώσαμε του Γιάννη απ' το Περιστέρι· και μας φίλησε κι έφυγε.

Ο Γεροθανάσης δεν ήθελε να μιλήσει άλλο.

—Να πάτε τώρα στο καλό, παιδιά, είπε, θα τα πω με τον κυρ Στέφανο. Να τος, έρχεται.

Τα τρία παιδιά έφυγαν. Ο κυρ Στέφανος, που ήρθε, είχε κι αυτός την ίδια ιδέα.

—Μια που το εγγόνι σου παίρνει έτσι τα γράμματα, είπε, κι έχει όρεξη γι' αυτά, πρέπει να τ' αποφασίσεις. Εκεί κάτω

θα τον προσέχουμε όλοι τον Λάμπρο. Στείλε τον στο σκολειό, πέντε, δέκα χρόνια, να μάθει να γράφει, να λογαριάζει, να διαβάζει τα βιβλία. Τι θα κερδίσεις μ' έναν τσοπάνη παραπάνω;

—Το σωστό είναι σωστό, είπε ο Γεροθανάσης. Εδώ απάνω θα μείνει βλάχος σαν εμάς. Καλό ήταν να βγάλουν και τα Θανασαίικα έναν γραμματικό... Μα το βρίσκεις πάλι σωστό, κυρ Στέφανε, να μου φύγουν δύο εγγόνια σε μια βδομάδα;

Και το γαλανό μάτι του φάνηκε σαν να θόλωσε.

Ο Γεροθανάσης συνηθίζει να λέει πως ο άντρας πρέπει ν' αρπάζει τη λύπη του καθώς το αγριεμένο άλογο· απ' το γκέμι. Λοιπόν, τώρα δα τινάχτηκε λίγο από τον φόβο του, μην πάρει την ντροπή και δακρύσει.

78. Ο γυρισμός

Ήρθε η ώρα του γυρισμού.

Στρογγυλά σύννεφα στέκουν απάνω από τα βουνά. Από τη γη ανεβαίνει φθινοπωρινή ευωδιά. Σε λίγο θα έρθουν οι βροχές.

Από χτες ετοιμάζονται. Φτιάχνουν δέματα, ράβουν με τις σακοράφες τα πράματα μέσα σε μεγάλους σάκους, συγυρίζονται. Οι αγωγιάτες με τα μουλάρια ήρθαν από χτες το βράδυ και περιμένουν.

Σήμερα το πρωί τα παιδιά φόρτωσαν. Όταν είδαν τις καλύβες άδειες, ένιωσαν κάποια λύπη. Έρχονταν στην πόρτα,

τις κοίταζαν και συλλογίζονταν πως εκεί μέσα έζησαν πολύ καιρό.

Έφτασε η ώρα που θα χωριστούν τις φτωχικές τους κατοικίες. Τους κοίταζαν, θαρρείς, και κείνες σαν άνθρωποι.

Να τους τώρα με τα ραβδιά τους, με τα παγούρια τους, με τα σακούλια τους, όπως είχαν έρθει.

—Έτοιμοι, παιδιά; φωνάζει ο κυρ Στέφανος.

—Έτοιμοι!

—Έχε γεια και πάλι, μπαρμπα-Θανάση!

Ο Γεροθανάσης σηκώνει το χέρι του, κάνει τρεις μεγάλους σταυρούς και λέει:

—Να πάτε στο καλό, να πάτε στην ευχή του Θεού και των Αγίων Αποστόλων.

Έπειτα σκύβει στον Λάμπρο:

—Λάμπρο μου, έχε την ευχή μου κι άκου τι θα σου πω: Να γίνεις καλός άνθρωπος. Να 'χεις τιμή και να κρατάς τον λόγο σου.

Ο Λάμπρος φίλησε το χέρι του παππού και ξεκίνησε με τ' άλλα παιδιά βιαστικός, για να μη χάσει καιρό. Ο παππούς γύρισε και κοίταξε αλλού. Το μάτι του αυτή τη στιγμή δεν ξέρουμε αν έμεινε στεγνό.

Οι μικροί ταξιδιώτες που κατεβαίνουν από το Χλωρό δεν είναι οι ίδιοι που είχαν ανεβεί εδώ κι ενάμιση μήνα.

Αυτοί εδώ έχουν ωραίο χρώμα στο πρόσωπο και είναι πολύ πιο δυνατοί από κείνους.

Είδαν τη μεγάλη πλάση που εκείνοι δεν την ήξεραν και μέσα σ' αυτή έζησαν μονάχοι τους μέρες και νύχτες.

«... Να γίνεις καλός άνθρωπος...»

Είδαν το βουνό, βράχηκαν στα ποτάμια που βροντούν, πάτησαν τους στοιχειωμένους βράχους κι έμαθαν να κινδυνεύουν ο ένας για τον άλλον.

Ο Φάνης, που είχε έρθει τότε, ήταν λυπημένος και λιγώψυχος. Ο Φάνης, που γυρίζει τώρα, έχει γερή και άφοβη ψυχή.

Ο Αντρέας στο σχολείο ήταν ένα παιδί. Στο βουνό νίκησε τις δυσκολίες και κυβέρνησε τους άλλους.

79. Έπειτα από χρόνια

Όσοι από τους παλιούς θυμούνται αυτή την ιστορία, μας είπαν πως εκεί στη χώρα φάνηκε έπειτα από χρόνια ένας δάσκαλος που άφησε όνομα.

Έπαιρνε τα παιδιά και τα δίδασκε κάτω από τα δέντρα.

Όταν δεν ήταν βαρυχειμωνιά, είχαν για σχολείο τότε ένα πεύκο, τότε έναν πλάτανο.

Έπαιρναν το βιβλίο τους και διάβαζαν μαζί του απάνω στους λόφους, στον ήλιο και στον αέρα.

Από εκεί τους έδειχνε τους γύρω τόπους, τη γη, τον ουρανό, τα πλάσματα όλα. Τους πήγαινε κοντά στις αγελάδες, στα πρόβατα, στα γίδια, στις κότες για να μάθουν πώς ζούνε.

Τους μάθαινε τη ζωή των δέντρων, των πουλιών και των εντόμων. Όταν ήταν καθαρή αστροφεγγιά, τους έδειχνε από ένα ύψωμα και τους ονόμαζε τ' άστρα.

Τους μάθαινε να γράφουν όσα έβλεπαν στον κόσμο κι όσα είχαν στον νου και στην ψυχή τους. Τον δάσκαλο αυτό τον έλεγαν Λάμπρο. Όσο για τον Γκέκα, δεν ξέρουμε τι απόγινε. Σπάνια μαθαίνουν οι άνθρωποι την ιστορία των σκύλων.

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

1. Νανάρισμα

Ύπνε που παίρνεις τα μικρά, έλα, πάρε και τούτο,
 μικρό μικρό σου το ἔδωσα μεγάλο φέρέ μου το·
 μεγάλο σαν ψηλό βουνό, ίσιο σαν κυπαρίσσι,
 ν' απλώνονται οι κλώνοι του σ' ανατολή και δύση.

2. Το αηδόني

Μέσα στο δάσος περπατώ
 κι ακούω τα πουλάκια.
 Κάθε κλωνί
 και μια φωνή,
 σε κάθε δένδρο μουσική
 χαρές και τραγουδάκια.

Μα εκεί που άλλα τραγουδούν
 κι άλλα κρατούν το ίσο,
 ένα πουλί,
 μικρό λαλεί
 σαν να τους λέει: «Σωπάτε σεις!
 Εγώ θα τραγουδήσω!»

Σωπάσαν όλα... Το μικρό
 πουλί τ' αποστομώνει.
 Είχαν λαλιά
 τ' άλλα πουλιά,
 μα ένα ήταν μοναχά
 απ' όλα τους τ' αηδόني.

3. Ο γρίπος

Έγια μόλα, έγια λέσα!
 όλοι πιάστε μέ καρδιά.
 Έχει ο γρίπος ψάρια μέσα
 να γεμίσει η αμμουδιά.

Καίει ο ήλιος το κεφάλι,
 τρώει η άρμη το κορμί·
 σαν κι εμάς στον κόσμο άλλοι
 δεν κερδίζουν το ψωμί.

Έγια μόλα! Δε μας μέλει
 στάχτη ο κόσμος να γενεί!
 Να το πρώτο το βαρέλι,
 πάει και το μισό σκοινί.

Με βροχόχιονο, μ' αγέρα,
 δίχως ύπνο και φαΐ,
 στα σκοινιά μας νύχτα μέρα
 την περνούμε τη ζωή.

Έγια μόλα, πάρτε δίχτυ!
 πιάστε σάκο στον γιαλό!
 Αχ, βοριά θαλασσοπνίχτη,
 δε μας βγήκες σε καλό!

Παν' οι κόποι μας του κάκου·
 με τη λύσσα του βοριά
 σκίστηκ' η κορφή του σάκου
 και μας έφυγ' η ψαριά.

Έγια μόλα, έγια λέσα!
 Με καινούρια προκοπή
 τα σκοινιά στη βάρκα μέσα
 και τα χέρια στο κουπί.

Μη δειλιάτε, παλικάρια,
 να 'ν' ο γρίπος μας καλά
 κι αν χαθήκαν λίγα ψάρια
 θα 'ρθουν άλλα πιο πολλά!

4. Το χωριό μας

Τ' άσπρα σπιτάκια του ένα ένα,
σκόρπια, ασυντρόφευτα κι ανάρια,
στη θάλασσα αντικρύ απλωμένα
σαν μονοκόμματα λιθάρια·

τ' άσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σε πράσινα κλωνάρια,
ηλιόφωτα, χαριτωμένα,
μικρά, ασβεστόχριστα, καθάρια·

πρώτη φορά όποιος τα θωρεί,
γλυκιά ανοιξιιάτικην ημέρα,
απ' του βουνού τη ράχη πέρα,

ήμερα αρνάκια τα θαρρεί,
που βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σε χλωροπράσινο λιβάδι.

5. Η φωτιά

Ξάστερη νύχτα καλοκαιρινή.
Στα ταπεινά τους σπίτια σφαλισμένοι
ύπνο βαθύ κοιμούνται οι χωριανοί

από το μεροδούλι αποσταμένοι.

Ξάφνου ξυπνούν, πετιούνται τρομαγμένοι.

Σαν τι κακό μεγάλο έχει γενεί;

Γιατί η καμπάνα του χωριού σημαίνει
και σμίγει με του γκιόνη τη φωνή;

Παιδιά, γυναίκες, γέροι, παλικάρια,
με λύχνους, με δαυλούς και με φανάρια,
μισόγυμνοι, μ' ολότρεμη ματιά

όλοι θωρούν κατά το δάσος πέρα
μαύρο καπνό και φλόγες στον αέρα
και κρίζουν χίλια στόματα: φωτιά!

6. Χωρισμός

Ώρα του χωρισμού φαρμακωμένη!

Ανοίγετ' η καλύβα η φτωχική
και με θαμπό φανάρι φωτισμένοι
τρεις ίσκιои μαύροι βγαίνουν από 'κει.

Η βάρκα στ' ακρογιάλι είναι δεμένη.
Πηδούν οι δυο στην πρύμνη βιαστικοί

κι ένας μονάχος ίσκιος απομένει
ορθός στην άκρη την ερημική.

Χάθηκε, πάει της βάρκας το πανί...
κι ο ίσκιος -μια γυναίκα ταπεινή-
αργοπατώντας στην καλύβα φτάνει.

Κλάψτε τους δυο, που παν' στην ξενιτιά,
κλάψτε και κείνη, που σε μια νυχτιά
τον άντρα της και το παιδί της χάνει.

7. Η Ξανθούλα

Την είδα την Ξανθούλα,
την είδα 'ψες αργά,
που μπήκε στη βαρκούλα
να πάει στην ξενιτιά!

Εφούσκωνε τ' αέρι
λευκότατα πανιά,
ωσάν το περιστέρι
που απλώνει τα φτερά.

Εστέκονταν οι φίλοι

με λύπη, με χαρά
κι αυτή με το μαντίλι
τους αποχαιρετά.

Και τον χαιρετισμό της
εστάθηκα να ιδώ,
ώσπου η πολλή μακρότης
μου το ‘κρυψε κι αυτό.

Σε λίγο, σε λιγάκι
δεν ήξερα να πω,
αν έβλεπα πανάκι
ή του πελάγου αφρό.

Και αφού πανί, μαντίλι
εχάθη στο νερό
εδάκρυσαν οι φίλοι,
εδάκρυσα κι εγώ.

8. Ο καλογιάννης

Χειμώνιασε και φεύγουν τα πουλιά·
γοργός ο γερανός τα πελαγώνει.
Η φλύαρη χελιδονοφωλιά

χορτάριασε, παντέρημη και μόνη.

Του σπίνου χάθηκ' η γλυκιά λαλιά,
φοβήθηκε ο μελισσοουργός το χιόνι
κι η σουσουράδα στην ακρογιαλιά
δεν τρέχει, δεν πηδά, δεν καμαρώνει.

Στης λυγερής τ' ολόξερο κλαδί,
του φθινοπώρου φτωχικό παιδί,
ο καλογιάννος πρόσχαρος προβάλλει.

Με λόγια σιγαλά και ταπεινά
μικρός προφήτης φτερωτός μηνά
την άνοιξη, που θα γυρίσει πάλι.

9. Ο γκιόνης

Ήταν δυο αδέρφια πάντ' αγαπημένα·
πρόβατα βοσκούσαν σ' άρχοντα μεγάλο·
Γκιόνη λεν τον έναν,
Δήμο λεν τον άλλο.

Κάποια μέρα ο Γκιόνης δυο αρνάδες χάνει·
ψάχνει, δεν τις βρίσκει, τριγυρνά και κλαίει.

Έρχεται στη στάνη,
τ' αδερφού το λέει.

Βρέθηκε και κείνος στην κακή του ώρα·
άδικα χολιάζει, σαν θεριό θυμώνει,
το μαχαίρι φόρα!...
και τονέ σκοτώνει.

Οι αρνάδες ήρθαν στο κοπάδι πάλι
κι ο φονιάς τις βλέπει, στέκεται κλαμένος.
Γέρνει το κεφάλι
μετανοημένος.

Κι ο θεός τον είδε που χτυπά τα στήθη,
κλαίει νύχτα μέρα, θέλει να πεθάνει
και τον ελυπήθη
και πουλί τον κάνει.

Και γι' αυτό το βράδυ, άμα σκοτεινιάζει,
το πουλί θλιμμένο στο δεντρί κλαρώνει
κι όλη νύχτα κράζει:
“Γκιόνη, Γκιόνη, Γκιόνη!”

γι-για και γα-ρια του πι-τσιρι τειρι τρο-τσιρι τειρι τειρι τρο-τρι τρο-τρι τρο-τρο-
 τι ρι τει ρι τρο

Τρα γα γα γα τρα γα γα Κι'ου σου.σα.νε τι μι τι τρα γα γα τρα γα γα γα γα

γα Κι'ου σου.σαντι οι - ρι — Τρα γα γα γα τρα γα γα Κι'ε-γα

...ι γα-ριε και γι-για υ'-χανυε-για και γα-ριε τρα γα γα τρο γα γα -

Ο ΚΟΚΟΡΑΣ

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Μουσική: ΧΑΡΙΚΛΕΙΑΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ.

Τραγουδι

Πιάνο

Ένας κόκορας τραδάει στους γείτονες

και φουσκώνει και γίνεται ρέι και θαρρείς το νεύει

μόλις να ρέι και θαρρείς το νεύει μόλις του χωρέι

D.C.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

1. Οι τρεις φωτιές	4
2. Το γράμμα του Αντρέα	6
3. Το ξεκίνημα.....	9
4. Οι μικροί ταξιδιώτες ανεβαίνουν το βουνό	13
5. Το τραγούδι του μπαρμπα-Φώτη	16
6. Τα παιδιά κοιτάζουν το νερό της Ρούμελης	17
7. Καταστροφή στα κουλούρια του Φουντούλη.....	18
8. Τα μουλάρια ξέρουν πού θα φάνε οι ταξιδιώτες.....	19
9. Η βρύση	20
10. Η πρώτη βραδιά στο δάσος	22
11. Άστρα, γρύλοι και κουδούνια.....	25
12. Τα παιδιά σχηματίζουν κοινότητα	27
13. Πόλεμος μ' ένα μαντρόσκυλο	29
14. Ένα βλαχόπουλο που δε λέει πολλά λόγια	31
15. Η βλαχοπούλα μιλάει στα παιδιά.....	33
16. Το πρώτο συσσίτιο	36
17. Οι επιγραφές του Καλογιάννη	38
18. Συγκοινωνία με κατοικημένους τόπους	39
19. Προμηθεύονται εργαλεία για τους δρόμους	41
20. Τα παιδιά φτιάχνουν δρόμους	43
21. Έρχεται η αλεπού	47
22. Τα επτά μικρά στο κυνήγι της κότας	49
23. Οι νοικοκυραίοι παίρνουν είδηση.....	52
24. Οι Ζαβοπαναγήδες.....	55
25. Η γριά Χάρμαινα	57
26. Ο Λάμπρος οδηγεί το κοπάδι	61
27. Ένα σχολείο εκεί που δεν το περίμενε κανένας.....	62
28. Τι είδε ο Λάμπρος όταν τελείωσε το μάθημα.....	66
29. Ένας δάσκαλος στην κοινότητα	67
30. Στους ίσκιους των πεύκων	67
31. Ο Γεροθανάσης	68
32. Ένας εθελοντής χωροφύλακας για την αλεπού.....	70
33. Ένα ξαφνικό επεισόδιο	72
34. Ο άνθρωπος που τρώει το δάσος	74

35. Τα παιδιά ειδοποιούν τους χωροφύλακες.....	75
36. Το πληγωμένο πεύκο	78
37. Τα παιδιά γίνονται δασοφύλακες.....	79
38. Δασοφύλακες, γρηγορείτε!.....	81
39. Οι δεντροκόποι δεν πέρασαν καλά	81
40. Το μαύρο τραγάκι.....	83
41. Το τραγούδι της Αφρόδως.....	85
42. Η ιστορία του Γιάννη από το Πουρνάρι.....	87
43. Η κατάρρα του πεύκου.....	90
44. Το λουτρό.....	93
45. Ο μεθυσμένος μυλωνάς.....	97
46. Στον έλατο.....	99
47. Για τον ήλιο που βασιλεύει	103
48. Ο Φάνης ολομόναχος.....	107
49. Μεγάλη ανησυχία στις καλύβες	110
50. Περπατούν για τον Φάνη.....	113
51. Τα δώρα της ημέρας	116
52. Ο Αραπόβραχος.....	118
53. Καληνύχτα, γερο- Αράπη.....	122
54. Ακόμα κι ο Γκέκας είναι γελαστός	125
55. Ο Θύμιος ο κουδουνάς από τα Σάλωνα	126
56. Ο Φουντούλης άρρωστος.....	128
57. Ο Κωστάκης μ' ένα παπούτσι	130
58. Ο λύκος	133
59. Μια μικρή τελετή στο δάσος.....	138
60. Ο χειμάρρος.....	140
61. Από πού έρχεται το νερό.....	143
62. Και τα δέντρα πονούν	144
63. Τ' όνειρο του χωριάτη	144
64. Τα πεθαμένα δέντρα	148
65. Στο νεροπρίνο.....	151
66. Το τραγούδι στο νέο καράβι.....	153
67. Ο Σπύρος βρίσκει κάτι χρήσιμο.....	156
68. Η θύελλα	157
69. Η θύελλα στις καλύβες των παιδιών	159
70. Ένα μήνυμα.....	161
71. Στο μοναστήρι.....	163
72. Ο εσπερινός.....	165

73. Το απόδειπνο.....	167
74. Η λειτουργία.....	167
75. Ο γάμος της Αφρόδωξ.....	169
76. Ο Γκέκας έκαμε ό,τι έπρεπε.....	175
77. Ο Γεροθανάσης φοβάται μη δακρύσει.....	179
78. Ο γυρισμός.....	181
79. Έπειτα από χρόνια.....	184

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. Νανάρισμα, δημοτικό.....	186
2. Το αηδόνι, Α. Βλάχου.....	186
3. Ο γρίπος, Γ. Δροσίνη.....	187
4. Το χωριό μας, Γ. Δροσίνη.....	189
5. Η φωτιά, Γ. Δροσίνη.....	189
6. Χωρισμός, Γ. Δροσίνη.....	190
7. Η Ξανθούλα, Δ. Σολωμού.....	191
8. Ο καλογιάννης, Γ. Δροσίνη.....	192
9. Ο γκιόνης, Γ. Δροσίνη.....	193

Ποιήματα υπάρχουν ακόμη στην ιστορία «Τα ψηλά βουνά» τ' ακόλουθα:

1. Τσιριτρό, Ζ. Παπαντωνίου
2. Καλότυχα είναι τα βουνά, δημοτικό
3. Ο κόκορας, Ζ. Παπαντωνίου
4. Απόψε 'νειρευόμουν, δημοτικό
5. Η κατάρα του πεύκου, Ζ. Παπαντωνίου
6. Τραγούδια του γάμου, δημοτικά

Μουσική: Τσιριτρό
Ο κόκορας

Διανέμεται δωρεάν σε ηλεκτρονική μορφή

<http://pslvn.blogspot.gr>

[Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

ISBN 978-618-82077-2-1

© 2016 Εκδόσεις Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου